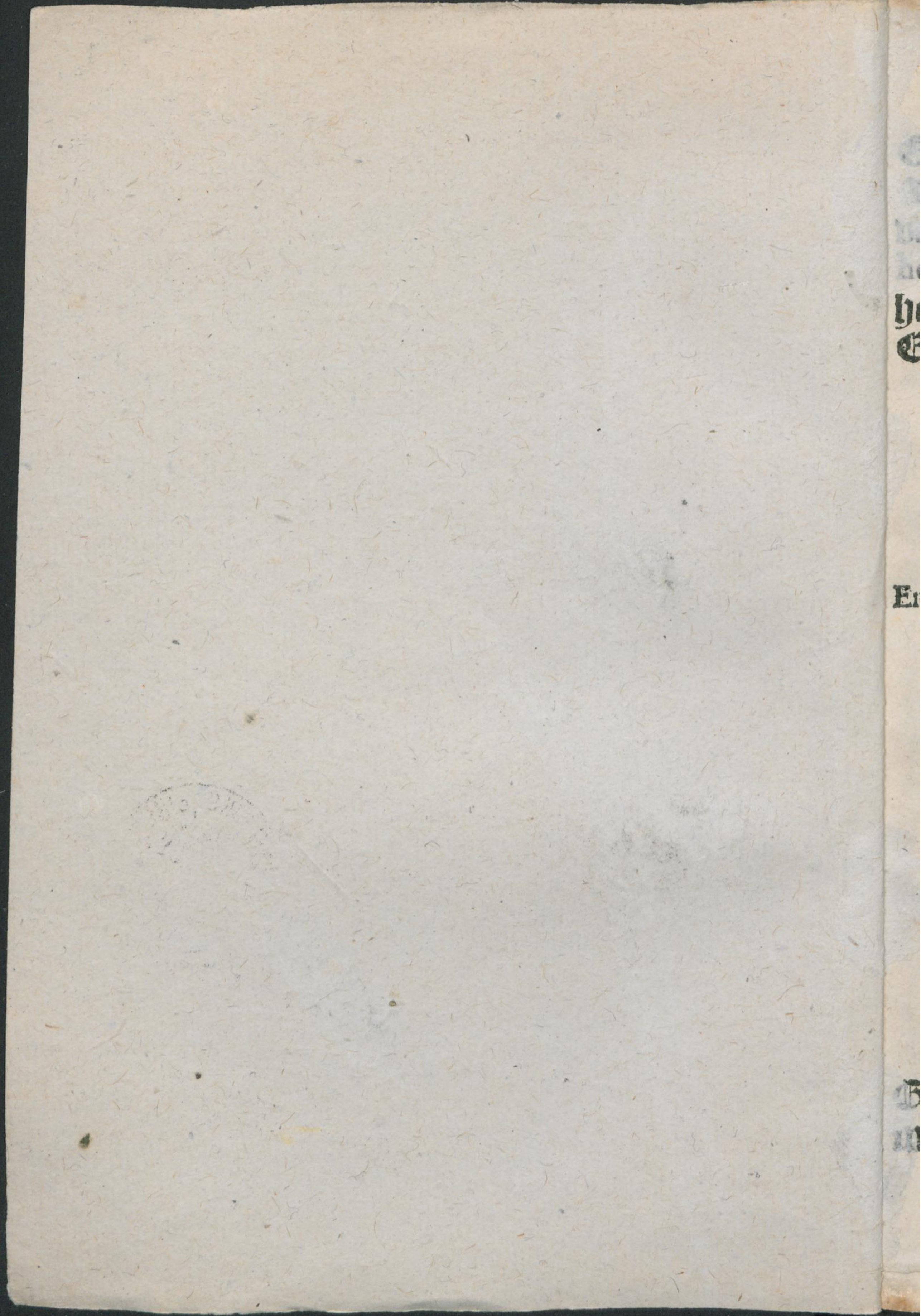

DROOM-GESICHT

Eenes metter Herten tot GODT op-getrockenen Menſches: In hem veroorzaeckt (zoo 't ſchijnt) door voor-gaende over-denckinge van GODES Goetheyt (bijzonder nu/ door d'aenmerckinghe der goeder hope tot den lang gewenſchten Vrede verniéut zijnde) Ende der Menſchen Quaetheyt: Tot ſtichtinghe en waerſchouwinghe aller Menſchen.

BLY-EYND-SPELS-WYZE

in Druck uyt-ghegeven.

Ioel 2. 28.
Ende na dezen, wil ick mijnen Geeſt uyt-gieten over alle Vleeſch ende uwe Zonen ende Dochteren zullen Propheteren, uwe Oudtſten zullen *Droomen* hebben, Ende uwe Iongelingen zullen *Gezichten Zien*.

Gedruckt int Jaer ons Heeren ende eenighen Zaligmakers Ieſu Chriſti, M. CCCCCC VII.

Den inden Gheeſt tot GODT op-getoghen menſche, ſich voor de Hooghe Majeſteydt GODTS verootmoedighende, ſpreeckt met Hert ende Mondt:

On-uyt-puttelijcke Grondt-Vloet aller Genaede ende Barmhertichheyt / du laetſte ons door dyne onbegrypelijcke Liefde tonſwaert / nu proeven de voor-ſmaeken des Vrdes / om (zoo wij ons danckbaerlijck aen-ſtellen / entegen uwe Godtlijcke Majeſteyt) ons voort te laeten bekomen / die lieve eendracht / voorwaer boven alle tijdtlijcke Schatten / Dierbaer ende wenſchelijck / die wij oock met grooten verlanghen begheren. Doch / O HEERE / uwe goetheyt / t'is wel waer / is onbegrijpelijck: maer / daer tegen is onze booſheyt zo groot / dat ick eylaes beduchte / dat wij dij in voor-ſpoet ſullen vergeten: Ick vreeze / Och / ick vreze / dat ons de weelde ende werld-luſtichheyt des Vleyſch / zal opgeblazen / ſtout / ende hoogh-moedich maken. T'ſij ons / zoot zo gevalt / O ſtraf-waerdige dwaeſheyt / dat wij ghezegent niet liever danckelijck met vreughde dijnen Wille (O goedertieren Vader) volbrengen / als geſtraft met treuren ende beven / dij onderdanighen. Willet dan Liebe Vader / door dijne alwijze goetheyt / den zegen zoo over ons matighen / dat wij door te grooten weelde niet en vervallẽ / tot de Swijnige ende Vleyſchelijcke werld-luſtichheyt: maer houdet ons onder dijne Vaderlijcke ende kaſtijdende Roede / ons doch inzonderheydt verlenende Vreede / niet met / maer over onze Gheeſtelijcke Vyanden / op dat wij het Vleeſch (der quader gewoonten / booze luſten) gekruyſiget ende ghedoot hebbende / daer van niet meer (om dijne gheboden te over-treden) en worden verſocht / noch overwonnen / ende dan zullen wij als ſtercke Mannen / den tijdtlijcken zegen konnen draghen / ende met danckbaerheyt ghenieten / door onzen Heere Jeſum Chriſtum / Amen.

GODT de Heere openende den Troon zijnder Genaeden, ſpreeckt tot den ootmoedig biddenden Menſch:

ZYT getrooſt mijn Kindt / dijne bede heb Ick verhoort / ende wil dij geven / ende alle diet met dij van herten begheren / alle tgene gij eñ zij (na mijnen wille) gelovig om zullen bidden.

Meynet ghij / O Menſche / dat Ick zulcx alles te geven niet en ben bereyt? So warachtich als Ick leve / mij en is niet aengenamer / als de bekeeringe der Menſchen / van gheheeler herten tot mij / op dat zij der Eeuwiger Salicheyt mochten genieten / daer-toe (tot hare bekeringe) Ic oot alle middelen gebruycke. Ick hebbe vant Beginne der Werelt aen den Menſche mijne goetheyt laten

ſmaken;

ſmaken: Jck hebbe de Werelt gheſchapen vol van alderhande vermaeckelijcke luſticheden/ aen zo menichderley wel-ſmaeckelijcke Boom-vruchten/ ende geſonde Kruyden. Merckt op de Bloemen des Veldts/ hoe verſcheyden van forme/ hoe menichderley ſchoon-ſichtlijcker Verwen/ ende wel-luſtige roken: tot wiens vermakinge zijn ze gemaeckt/ als tot des Menſchen? Daerenboven menigerley wonderbaerlijcke Viſſchen/ die het altijt-woelende-blauwe-diep ſtadich beſwemmẽ: De dienſtbare Beeſten op Aerden/ zijn zonder ghetal/ met vele welzingende Vogelen inder Locht: over twelc altzamen Jck den Menſche/ die Jc van den ſlijm der Aerden hebbe gemaeckt/ tot eenen Heere gheſtelt hebbe: Jck heb hem gegeven om zich te vermaecken/ eene Gezellinne. De Aerde hebbe Jck omringt mette vaſticheden/ met de Hemelen/ die niet op en houden van loopen. Jck heb daer in geſtelt de Klare/ ende 't Aerdrijck verlichtende Sonne/ dewelcke door haren ſchoonen glants/ des Menſchen herte verheught. De Mane/ die des Nachts (welcke Jck hem ter ruſt-tijdt beſtemdt hebbe) Lichtet. Ende de Starren/ die den Hemel/ als met Gulden Kleynnodien vercieren. Js mijne Genadighe wel-dadticheyt tot den Menſchen hiermede ten Eynde gheweeſt? Gants niet. Jck hebbe dan noch den Menſche getrouwelijck gewaerſchout/ ende vermaent niet te doen/ 'tgene hem mochte verſteken van deze mijne Heerlijcke wel-daden: Naemlijck/ te eten vanden Boom des Wetenſchaps/ den menſche openbarende wat jammer (Hij daer van etende) hem zoude overvallen. Te weten: Dat hij des doots ware/ ten welcken daghe hij daer-van ate. Doch alle ander Vruchten hem goet zijnde. Jae/ den Boom des Levens heb ick hem mildelijck toegelaeten/ te mogen van eten: Heeft dit alles wel iet mogen helpen? Hebben alle deze mijne zo menichvuldige weldaden hem mogen bewegen (mij met hert-grondiger Liefde aenhangende) niet te verlaeten? Gants niet/ maer hij heeft zich laten zot maecken/ dat ick die hem (zoo ghehoort is) uytten ſlijm der Aerde gemaeckt/ ende alle deze goeden om niet geſchoncken hadde/ hem miſgunſtich was/ ende dat ick/ wetende dat hij etende vanden Boom des wetens/ mij zoude gelijck worden/ hem dat (daer van te eten) hadde verboden.

Tredet nu hier voor ghij Menſchen Kindt/ ende rechtet ghij tuſſchen mij ende den Menſche/ wat hadde ick hem rechtvaerdichlijck handelende/ moghen doen?

Den Menſche antwoort Godt.

JCK moet bekennen/ O HEERE/ dat hij waerdich was/ de aldergrouwelijckſte ſtraffe. Jae den laſt Dijnes toorns te draeghen.

GODT vaert voort met verhael zijner wel-daden anden ondanckbaren Menſche.

DAT waer oock geſchiet (want mijne rechtvaerdicheyt niet toe laet/ dat eenich quaet ongheſtraft blijve) ten waer dan/ dat ick zulcke ſtraffe vanden ondanckbaeren Menſche genomen/ ende op mijnen eengeboren ende Lieven Zoon (die daertoe gantſch willigh ende bereydt was) geleyt hadde: Stellende alzo den Menſche weder op een nieuw/ in eenen

geluck-zaligheu

geluck-zalligen stant hem belovende / wilde hy zich nu voort-aen na mynen raet schicken/ ende my gelovẽ/ic wilde hem noch meerder wel-daedẽ doen dan te voren / ende hem na dit korte Leven / tot my nemen / in de Eeuwighe Glorie/ hem den Even-beelde mynes verhooghden Zoons gelyc maeckende.

Wat isser geschiedt ? Heeft deze myne over-dragen goetheydt den Mensche konnen bewegen ? Mynen (hem zo heylzamen) Raet ende Gheboden nae te komen ? 't Is zo verde van daer/ dat den Eerst-voort-gheteelden Mensche zynen Enigẽ Broeder/het vierde-deel der mẽschẽ doen op Aerdẽ zynde/zonder schult heeft vermoort. Daer nae zyn de Menschen voort hoe langer hoe boozer geworden. Ja zy zyn zo God-loos geworden/dattet my verdroten/ berouwet/ Ja in myner Zielen bekommert heeft/ dẽ Mensche gemaeckt te hebben. Even-wel hebick noch niet af-gelaten myner lang-moediger goetheydt : Maer haer (de Menschen) weder laeten waerschouwen / ende tot boete vermaenen/ door mynen Dienaer Noa/ hen tyt gheveñ 120. Jaeren langh/ eñ haer dreygende wilden sy hẽ dan noch niet tot my bekeeren/ te verdelghen vanden Aerdtbodem: twelck ick eyntlyck (zy haere boosheydt / in stede van die naer te laetẽ/ totten Hemel toe verhoocht/ ende opgetast hebbende) (ongaern) hebbe gedaen. Ende alzo verzocht of myne straff ende Roede / den Menschen meer zoude beweghen/ om uyt vreeze der straffe het quade te laeten/ als door weldaet verwonnen zynde/ uyt liefde / 'tgoede te doen.

Maer 't heeft al niet mogen helpen : want de over-geblevene(die ic zo wonderbaerlyck door de Arcke hadde bewaert / haer niet spieglende aen de straffe ende 't verderf door de zonde over de Menschẽ der eerster Werelt gekomẽ/ noch haer door de by-zondere genade aen haer van my gedaen / niet verschuldigende / om my van gantscher herten te dienen/ hebben hun tegẽ my op-gemaeckt/ende myne handt willen ontvlieden/door 't hoog-moedig bouwen des Sonden-Toorns van Babel.

Wat gaf zulck haer doen doch te kennen / dan dat zy voor-genomen hadden de boosheyt der gener die door de Zondt-Vloet gestraft waeren nae te volgen? Doch op dat ic haer zoude moeten myns ondancx ongestraft laten/eñ zy gezien hebbende dat ick de boosh. der Menschen gestraft hadde / metten Zondt-Vloet des Waters/ aengevangen hebbẽ/dien hoogen Toorn te bouwẽ/om alzo myne hant te ontkomen/recht of ic anders geen middel om de boosheydt der Menschen te straffen en hadde/dan juyst den Zont-Vloet. Jimmers ic hadde mynen Dienaer Noa belooft/ de Werelt nimeer metter Zont-vloet te verdelgẽ/eñ hem tot een Merck-teyken dezer myner beloften/inden Wolcken gesteldt mynen Regen-Boghe.

Doch op dat ic haer ak-weze haere groote d'waesheyt/ ende haer kondt dede dat ick(de Heere)Alinachtich ben/ ende dattet my aen gheene middelen en ontbreeckt/als de boosheydẽ der Menschẽ der zondẽ Mate vervult/eñ op-gehoopt heeft / die dan te loonen na haerer wercken verdienste: Zo heb ic haer weder gestraft/ haer voornemen gebroken/ haer Tale verwert: alzo dat deen dander niet konnende verstaẽ/zy genoot-zaeckt waren haer voor-nemen te staken/eñ ic hebbe hun doe verstroyt vandẽ anderẽ/ totte uyterste paelẽ des Aert-bodems/ haer alzoo bekendt maeckeñ / dat ick haer te sterck was / ende dat zy teghen my niet en vermochtẽ : of zy haer doch voor myne Macht wilden vreezen / zoo doch myne goetheyt / hun niet en konde bewegen / mynẽ (haer ter Eeuwiger

alichheyt gedijenden) raet te volgen.

Ende alzo heb ick metter Menschen Kinderen om-ghegaen: nu haer mijne goetheydt laeten smaecken: Ja / als ofte ic die van haer moeste ontfanghen/ aen-gebeden: dan weder hare boosheyt te groot zijnde gestraft/ mijne hant laeten voelen / ende ghedreycht / zij haer niet van gantscher Herten bekeerenden / noch meer ende harder plaghen over haer te zenden / doch wildense boete doen/ haer beloofst / weder te zegenẽ: Maer ten heeft al niet gheholpen / want de Menschen waren verkeert / ende zij blijven boos. Wat zal ick dan meer daer toe doen? Komt / richtet gij / tusschen mij ende mijnen Wijn-Berghe (der menschen Kinderen) isser noch iet te doen over-gebleven/ tot bekeeringe der menschen dienende/ ick zalt doen.

Ja dat meer is. Ic hebbe bovẽ al 't voorgaende haer noch gezõden mijnẽ wel-lieven Soone/ op dat ze die zouden hooren/ die heeft haer gelijc een Henne haren Kuyckens zoeckt te lockẽ/ vã geheelder harten tot mij zoecken te vergaren / noch hebbense niet ghewilt: Jae zij hebben hem / die Hij om haer te zaligen uyt den hoogẽ-rijckẽ-Troon zijns Vaders (met de alder-laegste nederheyt) inde Kribbe der armoede was gedaelt / nijdichlijck vervolcht / ende wreedelijck vermoort. Gelijck zij ooc daer voor mijne getrouwe sent-Bodẽ dẽ Prophetẽ/ eñ daer-na de Apostelẽ mijne lieve vriendẽ (dewelcke na haere zalicheyt ieverdẽ/ eñ die met alder vlijt zochten te voorderen) hebben gedaen / doodende alzo tot op dezen huydigen dagch / mijnen lieven Soon in zijne lede-maten. Jae zij kruyssigen/ hem noch daghelijcx door haer boosheyt ende zonden: Even-wel en laet hij noch niet af/ mij gestadichlijc voor haer te bidden/ ende te smeecken: Daerom ick oock niet en zal aflaten van mijne Barmherticheyt ende Genade / aen haer te betoonen: door alle middelen hare Zalicheyt zoeckende/ zo lange dit leven duert: want zoo lange ist den tijt der Genade/ doch die haer dan niet van geheelder Herte tot mij en hebben bekeert: ende niet en houden alle mijne Gheboden / als ick kome om haer van der Aerden wegch te nemen (den draet hares Levens ten Eynde zijnde) zal ick over-gieten metten Beker myner grimmicheyt ende Toorn.

Mensche.

O HEERE/ en willet mij doch niet gram zijn/ zoo Ick iet onwijsselijcx vraghe.

GODT.

Vraeght aen.

Den Mensche vraeght waerom dat GODT den Menschen niet geweldelijck dwingt deughdelijck ende zalich te leven?

DE wijle ghij mijn GODT/ Almachtich zijt/ ende al doet wat uwe wijsheyt wil/ zoude uwe Godtlijcke Al-macht/ den menschen niet moghen dwingen dyne Godtlijcke goetheydt lief te hebben? ende

ende alzo uwe Heylige Geboden houdende/ zalich te worden?

Vergevet mij doch/ O VADER der ontfermherticheydt/ heb ick zodanighe dinghen zulcx ghesproken. Heb ick zoslijck ghesproken.

GODT antwoordt.

HEBT goeden moet mijn Zoone: Ick en rekene dijne doolinghe niet tot zonde/ want Ick u te spreken veroorloofst hebbe/ ende wete/ datter uyt eenvuldiger Herten kompt. Doch zoo ghij wel haddet gemerckt/ op't gene ick om de Menschen te zalighen verklaert heb gedaen te hebben/ zout lichtelijc hebben verstaen: dat mij der menschen zalichheyt van gantscher Herten lief is/ daerom zoudet niet konnen zijn/ dat eenigen middel bij mij om die te voorderen nut gekent/ van mij zoude worden naer-gelaeten. Zo hoort dan nu ende verstaet.

Mijne Geboden zijn lief-hebben: nu ist onmogelijc/ dat de schrick ende vreesbarende dwang liefde zoude veroorzaken: want de liefde drijft de vreeze uyt/ ende is haer integen: des kanmen niemant straffende/ dwinghen lief te hebben.

Oock kan niemant zalich zijn zonder deughde: ende die bestaet in eene vrijwillige hanteringhe vant goede: nu kan dwang in een zelve graet niet neffens vrijheyt bestaen: So en kanmen dan ooc niemant dwingen deughdelijc te zijn: (want 't geen iemant zijns ondancx doet/ al ist geboden/ en is geen deughde) ende daerom kant ooc niet zijn/ dat dē Mensche zoude gedwongē wordē zalich te zijn: ten waer ooc geen zalicheyt zulcx te zijn/ alsmen niet zijn en wilde: Dies is den eenigen middel om de Menschen ter zalicheyt te voorderen: of lieflijcken zeghen om haer vrijwillige gemoeden/ tot danckbaerheyt te locken: of pijnlijcke straff: om hare (zij die vreezende) vrij-willigh te doen verkiezē een leeven: daer door zij die straffe mochten ontgaen.

Zo gaet ghij nu henen: dewijle du de zalicheydt dijnes Naesten van Herten zoeckest: ende vermanet dijnen Even-mensche/ datse hun tot mij bekeeren/ bidtse/ smeecktse/ hout haer voor mijne rechtveirdicheydt/ verschricktse met mijne macht om de zondaren te straffen/ lock haer aen tot mijne liefde: doort vertoon mijner barmherticheyt: Ende ghij een ziele winnende (twelck geschiet/ zo zich eenighen zondaer door dijne vermaninghen/ van ghantscher herten tot mij bekeert) verblijdt u meer/ dan of ghij de geheele Werelt gewonnen haddet: Ende ghij alzo zijnde een ghetrouwe mede-wercker uwes hoofts CHRISTO/ en twijfelt dan niet (want du hebstet ondervonden) ick en zal het mijne doen.

Den Mensche verwonnen zijnde door GODTS weldachticheyt, zeyt:

NU verstae Ick grondich/ ende bevinde/ O VADER aller Barmherticheyt/ dat gheenen middel voor-handen zij/ tot bekeeringhe der Menschen dienende/ die uyt ren Vlier-born dijner gaef-rijcker mildtheyt/ niet stadelijc tot haer uyt en vloeyt en al reede over haer is uyt-gegooten: alzo dat dijne over-groote barmherticheyt aen de Menschen/ O Mensch-lievende Vader/ mij schaem-root maeckt/ ick en dorve

mijne Ooghen tot dij niet opheffen. Foy onzet / dat wij Dij immermeer vertoornen/ wrake over onze boosheyt / dat wij niet liever duyzent dooden hebben te sterven/ als int minste dijne Heylighe Ghebodrn te over-treeden. Maer / O Heere/ en rekenet mij niet tot zonde / zoo ick feyle ende deze mael noch zottelijck voor uwe Godtlijcke Wijsheydt spreke. De wijle du mij (die doch maer Aerde ende Stoff ben) hebste veroorlooft met dijne Godtlijcke Majesteyt te reden.

Hoe zouden doch de Menschen mijne vermaningen / mijne bidden ende smeken hooren/ om haer tot dij/ O mijn GODT/ te bekeeren? Zoo zij doch den Propheten/ dijne getrouwe Sent-Boden/ jae dijnen Eenigen lieben SOONE/ noch de Heylige Apostelen/ niet en hebben willen hooren? Doch ziet hier uwen Knecht/ wil-vaerdich om dijne Heylige Geboden nae te komen.

GODT zent den Mensche, verklaerende dat hij (gebenedijt) de gene is, die't goede inden Mensche werckt.

GAET dan heenen / ende doet dat Ick dij belast hebbe/ ende en denckt niet dat du door dijne kracht dat zulste uytvoeren/ maer ick zal in ende door dij wercken / ende de Menschen door dij bidden / vermaenen / ende berispen / op datze haer doch een-mael tot mij mochten bekeeren : want dat zijn oock de middelen die ick neffens andere ghebruycke/ om den Menschen tot mij te bekeeren/ dat ickze laete vermanen / door andere haere mede-Menschen. Dus versuymt niet sulcx neerstelijck ende met gantscher vlijt te doen/ zijt een Licht der Werelt: Want in al 't ghene daer van ghij eenen anderen bestraft/ moet ghij onstrafflijck zijn. Vermaent dan met uwen Heyligen wandel in zonderheyt / als oock met woorden / op dat de Menschen uwen Heylighen wandel ziende mij prijzen/ en haer tot mij bekeeren. Och dat zij een zulcken herte hadden/ mij te vreezen ende te houden alle mijne Geboden haer leefdage/ op dat het hun welginge/ ende haer kinderen Eeuwelijck.

Mensche.

WIE ben ick / HEERE / die onbevleckt ende zonder meer te zondighen / voor uwe Al-ziende ooghen zoude wandelen.

GODT.

ICK zal dijn Herte besnijden / dat du mij zulste lief hebben / in alle dijn herte/ ende in alle dijn Ziele/ ende Ick zal make dat ghij in mijne Ghebođen zult wandelen/ ende mijne rechten zult bewaren ende wercken.

Mensche.

ZO wil Ick dan (mij verlaetende op dijne overvloyende Ghenaede ende Goetheyt (aen welcker gaef-rijcke mildtheyt ick nu zoo weynich twijffelen kan / als dat ick door Dyne Ghenade leve) vastelijck

vaſtelijck gheloove / dat du in mij zulſte wercken het willen eñ volbrenghen dijn wel-behagẽ / mij keerende tot mijnen Even-menſche / om te verzoeckẽ wat dijnẽ Heylighen Gheeſt in mij tot bevoorderinghe haer der zalicheyt zal wercken.

De Menſch uyt-gaende, ontmoet een Burgher, die ſpreeckt hem aen.

Merckt, *wij zullen om de kortheyt deſe Burger met een* B. *ende den Menſch met een* M. *beteyckenen*.

B Bon Jours.

M Goeden dagh Vriendt.

B Wel / wat hebjons goets ? Wat hoor ick ? Wilt haeſt peyzen ? Zellewe haeſt peys hebben ?

M Ja lieve Vrient / wij zouden wel haeſt peys hebben / zo wij af-lieten van des Oorlooghs (voor zo veel ſij is een ſtraff' der Zonden) oor-ſaeck / dat is de ongehoorzamheyt ende d'overtreedinghe der Gheboden GODES : doch hebben wij door de genade des Heeren meer Schijn-teyckens tot Vrede als tot Oorlogh / ende verhoope oock dattet Vrede worden zal / ten zij wij GODT de HEERE door onze booſheydt terghende / noot-ſaecken weder hardt te ſtraffen.

B Wat meugje praeten / t'is altijdt van ſtraffen datje raeſt / binnewe noch niet enogh gheſtraft eweeſt ? Me dunckt dattet wel houwe mach voor een peys / men heyt nauw iens uytte Borſt een Kanne-Biers durven drincken / of eens met en goet Gezel luſtich durve popen. Wat: t'magme naeuw heugen dat ick dronckken was. Maer aſt now peys is / ende de Acſijſen dan verminderde of afgeſtelt ſijn / ſo ſellewet eens meugen vervatten / hoop ick / wandt dus te leven ſoume verdrieten. maer allijcke-wel ick heb ehoort dattet op goe maeten is / darom is menhart al wat verlicht.

Nou luſtich / hoe ſtaeje ſoo treurich ? Kom / ni laeter ons een vaentien op ſetten tot en intre / op hoop ſoot peys wort / dat we dan altemet eens ſelle meugen buyſen / dat we puyl-oogen in vande Banck rollen.

M O Vriendt / hoe tergdij GODTS lang-moedicheyt / is dit een middel om GODTS Ghenaede tonſwaert te verwecken ? T'is een rechte wech om ſijne grimmicheyt over ons te doen branden / ende om ons ſijn wij duſlange met Vlaſſen Roeden gheſlaghen / nu voort met Staelen Roeden te gheeſſelen. Voorwaer wordet geen Vrede / dat ſuldij mogen wijten uwe godtlooſheyt / ende ſal u inden Dage des Oordeels werten te laſte geleyt / al't onnozele Bloedt / dat in ſulcken (door dijne booſheyt veroorſaeckte) Oorloghe / vergoten ſal worden. Hebdij dan geeeeeeen Vreeſe GODTS ? Ende en ontſiedij u niet voor ſijne hooge Majeſteyt / die u machtich is / met Lijf ende Ziele inde Helle te werpen die ghij 10000000. werf verdiendt ?

B Wat / wat / loop hutſen / iſt al weer-an ? ick en bint ſeker allien niet / ick wou dat ic de quaetſte waer / het Bier is degelijck / voor de Ganzen niet gebrowen / ſoume dan altemet mitẽ goet gheſel nieten luſtigẽ Roes meugen drincken ?

M Twert tot noodt-druft gebrouwen / ende om den dorst te lesschen / maer niet om GODT door Dronckenschap te vertoornẽ / ende alzoo sich selven de verdoemenis over den hals te halen / een dronckert en sal (seyt Paulus / Galat. 5. ✠ 21.) het Koninckrijck der Hemelen niet besitten.

B Zelder numment indẽ Hemel komen / dan diet juyst so naeu Passen / soo selder seyer niet veul in komen / waerom het dan onselfevenheer den Hemel soo groot emaeckt / maer komicker niet in / so blijf icker buyten / ick selt soo goet hebben as de quaetst / tis altijt vande Hel dunctmen / datje praet / soumen daer altijt op denken? wanneer soumẽ eens vrolijc sijn? wanneer soumen eens lacchen?

M Onse vrolijchept sal sijn indẽ Heere / ons en is hier geen lacchen toe-geseyt: ghij sult huylen ende weenen / doch de Werelt sal haer verblijden / seyt de Heere: doch sullen eyndtlijc de traenen der-hier-verdruckt-geweest-hebbende boet-veirdigen / afgewassen worden / ende sullen haer dan hier-nae / Eeuwch verblyden.

B (Ja dat laet Jij je voorstaen.)

M Dat GODT de HEERE de Hemelen / of de stede daer de gelovigen naermals Euwich sullen in onuyt-sprekelijcke vreuchde leven / heeft so groot gemaeckt: is / om te betoonen dat als hijse alle tot hem roept / hij gebenedijt 'tselve vã herte meent / eñ dattet met Godt geen geveynstheẏ en is / also dattet bij Godes schult of toe-doen niet en comt / datter so gants weynich (ten aensien vande verdoemde) sullen salich worden: Ende en hebt daerin niet gemist / dat ghij segt datter dan wel weynich sal behouden sijn: want daer staet geschreven: dat het ghetal der gener die salich sullen sijn / is ten aenschou vanden grooten hoop der verdoemden / als een druppel water bij de heele Vloet: daer van een groote oorsaeck sijn / die valschen-vrede predickers / die de Menschen wijs-saecken datmen wel salich sal worden / al en doet men Godes wille niet volcomelijc / ende al en houtme sijne Geboden niet geheel. Ooc dat onwarachtige ende lichtveirdige seggẽ in meest elcx mont bestorven: van elc die gestorven is (al waert geweest den meesten dronckert / onkuystẽ hoereerder / onrechtveirdichste gierigert / of hoochveirdichsten ende opgheblasesten pronckert) te segghen: Hij is bij den Heere: die dan sulckẽ gierigert / drõckert / etc. gekent hebbẽ / eñ hij gestorvẽ sijnde / vã hem hooren seggen / hij is bij den Heere: wat connense doch gereder dencken (wandt het haer) soo sij meynen) me gaet) als naemlijc: Js hij bij de Heere / ic sal der dan ooc wel bij comẽ / wãt hij slachten mij / hij sagh al me gerẽ eẽ Schoone Waerdin / etc. 'Tis wel so / datmen wel mach ende behoort 'tbeste te gevoelen van sijnen Naesten / maer dz sal sijn / als wij uyterlijcke teykenen van ware berouw ende Boetveirdichept van gantscher herten tot GODT in hem zien / ende mercken / eñ dan zullen wij / dewijle ons onbekent is / oft uyter herten komt / gelijck 't wel aent uyterlijc gelaet schijnt / 't beste van onzen Naesten gevoelen: Maer gantsch niet zonder te weten of hij sich van zijne booze wezen bekeert heeft / of niet / rondelijc zeggen: Hij is bijden Heer.

Maer O Vrunt hoe snee mij door 't Herte uwe licht-veirdige zeggen: Kom icker niet in zo blijv icker buyten. En denctij dan niet datter een Rechtveirdich end' alle-boosheyt-straffende GODT is indẽ Hemel? voor wiens al-ziende Oogen niet (hoe bedeckt) verborgen is: ja zelfs uwe ghedachten? Tis voorwaer wonder dat sich d' Aerde niet en opent om u te verslinden. Zijt ghij de quaetste niet: dat is wel met bloedige Tranen te beschreyen.

Ghij meynt dat haer de kindren Godts maer laten duncken / dat sij hier naer

sullen

sullen besitten een on-uyt-sprekelijcke vreught/ O neen/ ten bestaet in geen waen/ sy wetent sekerder als seker/ maer sy sijnder eylaes heel dun gesaeyt: maer met de gheene die door haere sonden van Godt verscheyden sijnde/ sijne goetheyt noch niet en hebben ghesmaeckt/ bestaet het alleenlijck in eenen waen: daerom sijn sy oock so onverduldig int lijdẽ: om dat sy niet seker sijn/ dat sy haer hier na zullẽ verblijdẽ: Daer ter andẽ syde diegene die haere salichz seker sijn/ alle lijdẽ/ dz haer soude mogẽ op-comẽ met eene onbeweeglijcke eñ mãlijcke kloetmoedichz verdragẽ.

B Wat wil ick je veul seggen? lijf't soo lang as-je moe bint/ op hoop van as-je doot bint veul wõders te hebben: ick hebber geen soeticheyt in: ick hout mitte grooten hoop: de voor-baet is den armen goet/ ick heb liever een Veughel inde Handt/ als thien inden Locht: daerom wil ick mijn Jonge-lijf wat deegs doen/ ende altemet eens om-springen terwijl het mij lust/ as ick out ben ende niet meer en magch/ dan ist tijts genoch mijn sonden beclaeght (onse Lieven Heer is een goet Man) als ick dan eens voor mijn sonden sucht/ bennense al vergeven.

M O Vriendt Vriendt/ mij jammert uwer ellendigen staet: wee hun die op Godts genadige Barmherticheyt sondigen/ want daer staet gheschreven: Bekeert u dewijle het tijt is/ ende soeckt mij derwijl ick te vinden ben/ dencket op de dwase maegden die achterna wel hadden willen verhoort/ ende in-gelaeten sijn/ maer 't was te laet geveyt/ sy moesten gereet gheweest sijn als den Bruydegom quam/ anders ist al verlorẽ moeyte: nu en weet gij immers uer noch tijt/ wãneer u Godt de Heere uyt dese Werelt sal roepẽ/ Ja ghij hebt nz een vierdẽ-deel uers seker: gelijc gij noch selve lest-mael aen Pieter Meeusen gesien hebt: quam hij nz huys uyt-der Bruylof van sijn Neef/ daer hij den Meester van alle wulpsheydt geweest hadde/ tot dat den dagch aenbrac/ ende swoer dat hij-der sanderdagchs/ (dewijle het den Bruydgom doen niet had willen hebben) Nommers in-brengen soude/ wie't lief of leyt waer (dat was ommers een teycken/ dat hij noch niet en docht te sterven) Quam hij niet met noch drie of vier vande Bruylofs-gasten (die hij daer toe opgemaeckt hadde) na huys om gelt te haelen/ ende also den heelen aen-staende dagch (alrede sat sijnde) te gaen suppen ende moet-wil bedrijven? wat isser geschiet? is hem/ cloppende aen sijn deur/ de Handt niet om den ring bestorven? Ende is also als een Beest in sijn sonde (ter Aerde vallende) versmoort. Behooren u sulcke exempelẽ (diemer noch mz honderdẽ soude konnẽ voort-halẽ/ als die 't Broot inden Mont hebbende/ eñ aende Tafel gesont ende fris zittende/ sijn ghestorven/ gheen tijdt hebbende de bete in te swelgen: oock die nievers van wetende/ op straet gaende neer-gestort sijn/ sonder een woort meer te spreken) nz te bewegen/ om u terstont/ ja terstont tot G O D T te bekeeren ende geen uytstel te nemen. Dus mijn alderliefste Vrient/ laet u van ghantscher herten rouwen uwe vorige Godt-lose leven/ beschreyt uwe sonden voor Godt/ met een innich voornemen vã die vermits sijne ghenadighe hulpe te laeten/ ende dan suldij metter daet bevinden ende seker weten/ dat Godt goet/ jae 't opperste goet is/ daer nu den Mont sonder levende kennisse wel papegaylijc van klapt: So ghij dat niet en doet/ ende u spoedelijck terwijl het huyden is bekeerdt/ soo sorghe ick/ och so vreese ick/ dat Gode sijne genade van u sal wenden/ ende sul'et mogelijck als het te laet is/ ende den tijt der genaden voor bij is/ den Heere soecken ende niet vinden. Ende oft noch al geviel dat u Godt de Heere dit Leven gunde/ tot dat ghij (so ghij segt niet meer en kondet (door den Ouderdom verhindert sijndt) uwe Godt-lose wulpshz/ eñ meer als Swijnighe overdachticheyt plegen.

Meyndij dat dan genoch sou sijn dat na-te-laten /tgeen ghy niet meer en kondet doen/ O neen / wy moeten de sonde laten terwijl wyse konnen hanteren / anders verlaet de sonde ons/ eñ wy niet de sonde/ maer wy / ja wy seg ick / moeten haer verlaeten/ sullen wy aen Godt eenẽ genadigen Vader vinden wãt Godt is eẽ Vyant aller boosheyt/ eñ en sal geẽ Godtlooshz voor sijns deur-sichtige Ogẽ mogen verschijnen/ eñ weee haer/ die van Godt Eeuwich verschepden moeten blijven. Dus bekeert u doch/ O alderliefste Vrient/ende hebt mede-lijden met u selven soo ghij dat doch niet enwill't doen / om Godts wille /noch om mijne Hert-grondighe ende met Traenen vermenghde bede wille / doet het doch ten minsten / O ja / bekeert u doch alleen om uwer sielen salicheyt wille.

B Wel/wat gaet deuse Man over? Raezje? of binje mal denck ick? wat gaet het jou aen wat ick doe? Kom ick inde Hel jij selt voor mij niet barnen / elck sel sijn eygen last dragen. Adieu/ ic gae heen/ jebt mijn genoch esept / segt een ander oock wat.

De Burger scheyt sich van den hem-vermaent-hebbenden Mensche, ende ontmoet een ander van sijn kennis, noch wel so rouw als hij is, zijnde, die spreeckt hem aen.

Merckt, *wij Zullen den eerste Burgher aen-wijzen als vooren, met* B *ende den ander met* 2-B

2-B Wel hoe/ hadje sucken noesten praet met M.

B Wat de Vent is mal/ ic vragden hem ofwer en vaentjen op setten wouen/ misschien oft haest Peysẽ wou / dan mochten wij sepdick/ 't Bier sonder Accijs drinckende/ altemet eens lustich popen: daer maecktẽ hij so veel stancx van ende sulcken Sermoen of/ datmen 't Hooft half kranck is / hij sep / een droncker en sou niet inden Hemel komen.

2-B Ist aers niet? 'tis een etent Propheet ick hoort wel. Wat ick docht dattet wijsheyt was/ datje samen te praten hat/ ick sou jaers wel bij e komen hebben/ die Geck heyt mijn oock eens an e weest/ datwe samen in een Schip nae Zelandt vaeren/ ende ick sat inde Roef met nochen deel Ele-Borsten / in so verteldewe mecander wat parten datwe wel bedreven hadden / in wij waren soo vroolick / dat segickje toe/ de tijdt sou ons niet verdrooten hebbẽ/ al haddewe noch acht dagen onderweeg e weest/ ic wouer noch wel eens om in Zelandt varen datick wist dat ick sulcken ghefelschap krijghen sou. hets deusen Hondt/ huyt/ fop fop wech je Schelem.

B Jawel toch.

2-B Ziet den Hont/ hoe beslickt heyt hie daer e maeckt / ist jouwen Hont?

B Neen/ maer hoe gingt doch voort.

2-B Wel ommers/ toewe soo saten in praeten/ so vertelden ick vast (ic moeter noch om lachen asicker om denck) hoe ick eens wrocht op een Winckel / daer was sulcken slechten Jool van een Knecht / dan stiet hem deen / dan wierp hem dander/ ende hij liet-et-hem al doen/ 't quaetste dat hij sep dat was/ 'Tis stouticheyt/ je moet dat niet doen. So hadick eens toegegaen (in hij was niet

ghedoopt

doopt seydi) ende 'twas int koutste vande Winter / ende hy was so kloeck / hy
stondt 's morgens altydt d'eerste op / in dat mostewe oock altyt vande Meister
hooren / dat hy de Kloecste was: so docht ick in meselven / ick sel hem dat vroech
op-staen wel verleeren / ende ick ginck toe / kick / wy sliepen boven op Solder /
en dan as wy bekans beneen waren zo wasser een kleyn trapjen / dat konde myn
of nemen / en ic nam dat trapjen wech / en ick setener een groote Kupp onder / die
de ick vol water / toen de gasten allegaer te Bed waren / en toen ic dat gedaen had
ging ick ook te bed / en ick docht / ick wil eens sien as hy morghe vroech opstaet /
en zo nuchterẽ gedoopt wort / of hem dan dat vroech op-staen niet zal verleeden.

2-B Ja wel?

B Ja wel / hy stont smorghens weer vroech op / en ick kond al die nacht niet
slapẽ / salcken geneucht had icker in / om te hooren hoe hy plonsse sou / en zo haest
assi op was / zo trac ic men Wammes in Bocsen an / in ick kroop soetjes upt het
Bed / om te hooren hoe hy plonsen / en wat hy zeggen zou / nu hy ging al recht toe
recht an / en wist van Godt geen quaet / met come hy ant trappjen / daer valt den
Droes van bovẽ-neer inde Kupp / en twas zo hart gevrosẽ in huys / dat hy noch
een oghenblick bleef staen eer 'tys noch deurbrack / en toen in sonck / toen riep:
ach och ick versinck ick versinck / help hellep ick verdrenck / waer ben ick? waer
ben ick? en ic had vast men vuyst inde mont / en kondme nz langer van Lachẽ hou-
en: toe hy riep waer ben ick / doen riep ick: waer sou je wesen / opt Bed leg-je / koe
lept deuse Keirel hier dus en raest / asme wat slapen sou: doen hy me toen hoorde
spreken riept: ey lieve maet com helpme toch / ick leg hier int water

Ja Ja / slaep slaep / je droomt / riep ick / je meugt in je Bed epist hebben.

Ey myn alderliefste cammeraet riept / com helpme ic sterf van cou / doen riep
ick: ick wil je niet helpen of je moet ons altemael heet witte broot gheven / morg
vroech.

O ic sel ic sel zeydi / en hy kon naeu sprekẽ zo verkleumt was hy / in so beefdeni.

Doen quam ick zo verlangen as ick mocht / en te wyl was hy upt de kupp ge-
klommẽ / en hy liep achter om een keirs tont-steken / en hy begost te denken dat
ick of quam / en hy docht dat ick noch niet te deegh en wist dat de Leer van daer
was / zo quammi noch weer-om loopen en riep: ic ben al upt com niet of / Je
selt vallen / de Leer is wech (dat riep hy al lopende / en met liep hy daer teghen de
Leer an / dat hy op zyn gat ging sitten) wel wel riep ic / in ic konme nz houwẽ vã
lacchen / wãt ic had noch naeu ande trap eweest / in ic kroop weer onder / en hy
ontstac en keirs / in ginc het water upt dragẽ dat inde kupp was / in rolde de kupp
oper-ste / en sette de trap an / en quam weer boven / toen had ict lupe toelept / en
ic stonder op / en hy lieper mit sen kop teugen an / toen seydi: hoe komter lupe toe /
och laetmen op ick sterf van kou / ick seyde: wat heb je op te doen / en theel huys
wacker te maken: je sout blyve leggen / sel-je ons dan heet witte-broot geven? Ja
zeyde hy / so veel als je eten meucht / laetmen maer op: toen liet ick hem op / in hy
was half verkleumt / dat hy de kleeren naeu upt krygen kost: en zo raeckte Men-
noomkool weer te bedt / en beefden as en Joff-vrouwen Hontjen / en smergens
kreegewe 'theet broot / met en mutsje vã de beste brãdewyn / om dat ic quancuys
opestaen had om hem te helpen / in ic was nou 'i sen beste Cameraet / en ic beklag-
den hem al goet schic / doen seydi: Beklaegh myn niet / tis met my noch gheen
noot / maer beklaecht die dat gedaen hept / want hy selder noch moeten (sout hem
Godt vergeven) seer om suchtẽ en weenen: doen begon ic geweldich te lachen en

seyd: so mach ick mijn oogen wel gereet maken: heb jijt edaen seydi/ dats dubbelde stoutichept: doen most ic noch meer lachē/ en de Maets die metmen inde Roef saten: begonnē me so te lacchen datse uptter Oogē niet sien en kosten/ en ic me/ so droolich als dat insen werck ging dat selme me leven niet vergeten.

B Dat was toch wel een aerdighe klucht/ maer hoe raectje bij deuse heylige Man die daer bij mij was?

2-B Wel/ dat souic je seggen: Hij had opt Gang-boort geseten bijden Roef/ ende hij hadme deuse klucht hooren vertellen/ ende toen hij hoorde/ dat icker noch so om loogh/ toen seydi; Wel Vriendt/ schamje Jou niet/ datje daer noch om lacht/ dat-je sulcken goee quant/ die je self segt/ dat niemant eenich quaet en dede/ so upt-streect/ voorwaer dat behoordje wel met recht (gelijc hij sey) te beweenen/ ende gewisselijck footje niet leet en is/ ende Godt om vergiffenis bit/ je sekter noch wel dapper van Godt om geplagt worden. Ende 'tselje noch ten etter en ten Bloede upt-sweeren/ dattje den onnoselen soo onbarmhertichlijc ghetracteert hebt/ eñ dattjer noch om lacht: waertje lief datme jou sulcx gedaen had?

Ic keeck op ende sey/ Gendagh Domine Sottoor/ waer hebbje solange estekenم/ com in/ webbenje hier van doen/ end' hij wou noch almeer seggen/ end' ick sey/ loop preeckt inde kercke: end' ic begost uptte Borst te singen Vanden Ouwen Hellebrandt/ ende al dander gasten me/ dattet over 't heele Schip klaeterde/ toen was hij blij datti deurging/ anders souewe noch lang mittem equelt eweest hebben. So voer ic mettem.

B Ja/ Jehattem daer lustich/ ick weddj niet meer an Jouw Kandt come sal.

2-B Dat weddic ooc. Wel hoe ist? Wilje now en Vaen gheven? Kom aen/ gaenwe/ wou hij niet me/ ic wil so veul te beter: laet wijer en Vaen op setten/ oft pais wert/ ick hebber degelic ooc goe moet toe/ geef jij en paer Bieren/ ick selder en paer teugens geven/ 't Bier en selder niet eens te qualijcker om smaecken: al sey die schijndeucht/ dat de Dronckerts niet inden Hemel comen en sellen.

Kom gawe/ int Swaentjen is excellent Delfs Bier/ ende een hupse Waerdin/ die selje deuse fantassien wel upttet hooft praten. Wat hoe staje dus? Gaewe/ je plecht wel en man int Velt te wesen/ of binje bekeert? hoe hebwit mit-malcander?

B Ic weet niet/ ic sou wel swaerhoofdich worden van die mansen praet.

2-B Wel/ geckje mitte Butter? Gaewe/ com com gaewe/ daer is sulcken drolijcken diertgen/ dat selje deuse fantassie wel upttet hooft praten.

B Wel binnic ooc geck/ Kom gaewe daer dan: deusen Nachc moet dat Gelletjen deur de Billen: ic moet deuse swaerhoofdichept quijt sijn.

2-B Koman dan/ datser na-toe. Ja wat seggje van dat swaerhooft? Komtije weer aen/ laetem keicken/ in ga jij deur.

B Hier binnewer/ dats je veur.

Dees twee Burgers ingegaen sijnde, begint den Mensche, die dit al aen-gehoordt hadde, in hem selven te klagenen aldus:

M O we/ we/ deser tijden booshept.

Met welken verlangen/ hoorde hij vertellē het quaet/ dat sijnen onschuldigen

Kaesten

Naeſten was aenghedaen / oock 't Godtloſe verachten der goeder vermaeninghen. Konde ooc de ſonde van Sodomma grooter ſijn? welcke Landt Godes rechtveirdighen toorn om der booſheyt wille / metten viere ſijn er grimmicheyt heeft vernielt. O G O D T / oneyndelijc is dijne langmoedicheyt / dat du nz en laetſte opgaen de Aerde om haer lieden / die ſich tegen dijne Godtlijcke Majeſteyt verheffen / te verſlinden. Doch dijne Barmherticheydt / O Heere / is onbegrijpelijck / daerom bidde ick ootmoedelijc / Willet haer deſe miſdaet vergeven: ende haer / nu noch door meer andere middelen / verſoecken tot uwe Majeſteyt te bekeeren / 'tſij door armoede / tegenheyt / of 'tgene uwe alwijſe goetheyt weet / daer toe alderbequamſt te ſijn / 'tgeene ick oock ſekerlijck weet / bij dij / O mijn G O D T / gedaen te ſullen worden.

Ende hoewel deſe vermaninge (na dijn bevel) niet en heeft moghen helpen aen deſen / ſo en wil ic doch gelijckewel niet verflouwen / maer meer andere beproeven / miſſchien oft ten laetſten iemant ſich wilde laeten tot dij bekeeren / afſtant doende van alle vorige booſheyt ende ſonde / willet mij dan / goedige Vader / volgens dijne beloften / verleenen dijn H. Geeſt der wijſheyt.

De Menſche grijpt weder eenen moet, ende ſiet om na Gelegentheyt om iemant te mogen vermaenen tot boetveirdicheyt des levens, ende tot bekeeringe tot G O D T, ende ſeyt:

M Daer ſie ick een Man / die aen ſijn gelaet ſchijnt Godtſalich: mij dunckt nu hij mij nader comt / dat ic hem ken / hij is duuct mij inde Ghemeynte / ick ſal hem aenſpreken / miſſchien of hij mij worde een mede-hulper / want volgens ſijne belijdinge / behoort hij wel te ſijn Godt vruchtich / is hijt noch niet geheel / ende van gantſcher herten / mijne vermaningen / ſullen hem ten minſten lief ende aengenaem ſijn.

Hier ſpreeckt een Religieus, of een Man inde gemeynte zijnde, den Menſch aen.

Merckt, deſe Man vande Religie oft inde Gemeynte zijnde, ſullen wij beteykenen Met R, eñ den Menſche (als voor) met M.

M Godt Salige u vrient.

R Ic danck u vrient / dat wil Godt allen Menſchen / maer tgebrer is bij ons: maer vrient / ſegt my: wat hoortmen vanden vreede? ſal hij voort gaen of niet?

M 't Schijnt nader te ſijn alſt oit was: maer lieve Vrient / wat baet uytterlijcke vrede als de inwendige daer niet en is? doch vreeſe ick dat de booſcheydt der Menſchen te groot is / dan ons Godt die genade ſoude doen.

R 'Tis waer / de booſheyt der Menſchen is groot / maer Godt de Heere ſoude het doen om zijn volc / zijne kerke / in de welc zijn woort ſuyvert wert geleert ende de Sacrament recht werden bedient: dunckt u dat een kleyne ſake?

M Of dat al een groote ſaecke waer wat mach dat helpen? 'ten is niet ſaecke

genoch/wat baet dat/of Godes woort al recht wert ghepredickt/ende men daer
niet recht na en doet? Daer isser so veel (selfs van die geene die inde Ghemeynte
sijn) die in steede van datse Lichten der Werelt soude wesen/ een aenstoot sijn der
swacken.

R Wat Vrient/ daer is geen Koorn sonder Kaff/geen Gout sonder schuym/
Godt siet op de vroome/ weet ghy niet/ dat om eenen rechtveerdighen Lot een
geheele Stat wert behouwen/so sal Godt ooc om eenige recht-ghelovigen sijnen
segen int algemeyn/over ons vol-strecken.

M Noch mocht mens so al gelouen/ so dan de weynige die haer Terwe ende
Gout te sijn roemen/Terwe ende geen Kaff/Gout ende geen schuym waren: dat
se int licht wandelden/ gelijc hij (Godt) int licht is: datse Godes naevolghers
waren/ende Christi gebot/dat doch licht en soet is/hielde: Ja volmaeckt waren/
als onsen Hemelschen Vader volmaeckt is: t'welck Christus ons beveelt: datse
manne waren sterc sijnde/ende den boosen verwonne hebbende/ datse de sonde ge-
kruyst hadden ende gestorben waeren: niet meer levende/ latende Christus in
haer leven/ soo Paulus dede.

R T'heeft mij lang gedocht u uyt te hooren: maer hoe sal ick u verstaen? ghij
sijt ommers van onse Religie/ende in ons Nacht-mael/ende weet derhalven wel
dat hier geen volmaectheyt en is/ende dat dat maer war-gheesten ende nuyt-
makers sijn/ die van dese perfectie nu so veel rasen en die op de bane willen bren-
gen/ ick en hope ommers niet dat ghij Godes woordt verlatende u uyt Godes
Kercke/ ende tot sulck steckt makers begeven hebt.

M O neen/ de waerheyt (d'welck Christus is) ende hoope ick nimmermeer
te verlaten/ want op hem als mijnen eenighen Salichmaecker moet ick mij
verlaeten/ ick en weet ooc niet van war-gheesten/ sie ooc niet waer uyt ghij dat
cont besluyten/ of Christus ende de Apostelen mosten war-geesten geweest sijn/
want ic niet dan met haere tongen en hebbe ghesproké ende geseyt: dat de geene
die dan de Terwe souden sijn/ ende om welcker wil Godt dese Landen soude se-
genen/ behoorden Christi navolgers te sijn/ende Godes Gheboden te houden:
want Godt sulcks van sijne kinderen eyst: ende dat niet tot een/ maer tot veele
plaetsen der H. Schriftueren/ als: *Hoort nu Israel, die Geboden ende rechten die ick
u leere, op dat ghij die doen sout.* Deu 4,1. *Ende ghij sultse onderhouden, ende metter daet
volbrengen.* Deut. 4, 6. *Ende hy heeft u Zijn Verbondt vertoonde, dat hy geboden heeft,
op dat ghyt soude doen.* Deut. 4, 13.

*Ende ick sal tot u spreken alle myne Geboden, ende Ceremonien, ende rechten, die ghy hen-
luyden sult leeren, op dat syse doen.* Deut. 5, 3.

*Dit syn dan de Wetten, ende Geboden, ende rechten, die de Heere uwe Godt geboden heeft,
dat ghyse leeren ende doen sult inden Lande.* Deut. 6, 2.

Alle Geboden die ick u gebiede, sult ghy luyden houden, dat ghy daer na doet. Deut. 8, 1.

Wandelt voor my ende weest volmaeckt. Gen. 17, 1.

*Dat ghy den Heere uwen Godt vreeset ende houdet alle syn rechten ende Geboden die ick dy
gebiede.* Deut. 6, 2.

Weest volmaeckt ende sonder vlecke met uwen Heere ende Godt. Deut. 18, 13.

Weest ghy luyden daeromme volmaeckt, also de Hemelsche Vader volmaeckt is, Mat. 5. 45

*Hoort myne woorden, soo wil ick u GODT syn, ende ghy sult myn Volck syn: ende wan-
delt op allen weghen die ick u gebiede, op dat het u wel gae.* Ierem. 7, 22.

Ick beveele u voor den Heere, &c. dat ghy sult onderhouden het gebodt tott en toe-komst ons.

Heere,

Heeren Iesu Christi, sonder smette onberispelyck. 1. Tim. 6, 15.

Daerom achterlatende het beginne der redenen Christi, laet ons voort vaeren ter volmaectheyt. Hebre. 6. 1.

Weest volmaeckt. 2. Cor. 13. 11.

Hierom neempt aen die wapeninge Godes, op dat ghy luyden mocht inden boosen dagh tegenstaen, ende volmaeckte lyck staen in alle dingen, Ephes. 6, 13.

Weest naerstich om onbesmet ende onstraflyc van hem bevonden te wesen in vrede. 2. Pet. 3. 14.

Dat ghy den Heere uwe GODT bemint, ende wandelt in alle syne wegen, ende syne Geboden hout, ende hem aenhangt, ende hem dient, van gantscher herten, ende van gantscher Zielen, Iosue. 22, 5. 2.

Wat dunckt u? en drijft Godt deur syne Heylighe Propheten ende Apostelen daer geen volmaecktheyt?

R Had ick niet wel besloten? hoordickt niet wel? dat ghy oock een van dese dwael-geesten geworden waert/ van dese Coorn-hertisten/ 'tfy/ ick schaems mij van uwent wegē/ daer gij wel-eer/ ken ic u aders wel/ placht te sijn een stijl van onse Gemeente/ die soo wist den weder-sprekers den Mondt te stoppen. T'fy u/ ic wou ic u niet kende/ dat ghij u so schandelijck hebt laeten verleyden. Wie mach doch die Siel-moorder sijn/ die u in sijn Net heeft gevangen.

M So vierich niet Vrient/ ben ick verleydt/ dat heeft gedaen Christus ende sijne Apostelen/ want diens Schriften gelove ic in alles / ende genes Menschen Schriften. Maer spreke ick qua'lijc/ getuycht vanden quaden/ 'tis niet ghenoch iet te seggen/ men moetst bewijsen?

R Wat soumen om sulcken beuzelen te wederlegghen sijn tijt verslyten/ ick weet mijnen tijt wel beter te besteden.

M Is dan mijn dolinge in uwen Oogen so kleyn waerom ontsteldijder u soo over?

R Kleyn? S'is voorwaer de aldergrootste: Ja/ men behoort sulcken quanten als ghy sijt/ het nacht-maele te verbiedē/ ende upte gemeynte Christi te worpen: want dese uwe ketterye is het Hef/ ende Dreck aller valscher secten.

M Is dan mijn gevoelen so schadelijck in uwe oogen voor mijne ziele/ datmen my darom behoort upter Gemeynte Christi (dats vande eeuwige salicheyt) te stoten/ so behoort ghy u te beneirstigen om my upt die dolinge t'ontwerren/ so mocht ghy een Ziele winnen.

R Nu wel: Nademael dat ghijt begheert (hoe wel uwe gevoelen ende dwalinge soo sot ende bot is/ dattet kinderen souden weder-leggen. Ja/ dattet hemselven wederleyt/ soo wil ick u terstont crachtelijck betoonen/ dat u gheloven onwaerachtich is/ so ghy my maer rondelijck op mijne vragen wilt antwoorden.

M Dat wil ick gaeren doen als ghy mij niet en vraght/ dingen die mijn verstant te boven gaen: ende meucht vragens beginnen.

R Hout ghy de heylige Schriftuere voor waerachtich?

M Jae in allen deelen.

R Wel aen dan/ so sijdij in uwen eygenen Stric gevangen/ wāt die betuycht dat de rechtveirdigen 7. mael daeghs sondigen.

M Waetse vrient? Ick en hebbe dat noch noyt inde Bybelsche Schrifturen gelesen.

R Had ick eenen Bybel ick soudet u wel haest doen sien. Dit sijn almede de luyden/ die vande heylige Schrifture willen spreken.

M Wy sijn alrede hier ghecomen voor ons huÿs/believet u l. gaet en weynich met my in/ende ick sal u een Bybel geven.

R Tis myte wil.

M Hout vrient daer is eenen Bybel: ende daer is de plaetse daer ghy meynt dat t'gene ghy voort gehaelt hebt staet. Leset my daer.

R Leset ghy/wãt ghÿ syt jonc/eñ ic ben out/en kan sonder Bril niet wel sien.

M Siet daer is een Bril/want ick en kanter niet Lesen.]

R Geeft dan den Bybel hier: Hoe weet ghy wat plaets dat ick meyne? Als ghyt niet en vint dat ic aengetogen hebbe? Doch heb ict hier even wel. Proverbiorum/ 24. verse 16. Komt siet hier t'geen ghy niet gesien en hebt/eñ bekent nu dat uwe partydichheyt u heeft doen oversien dat u mishaegde. Hier staet: Wãt een Rechtveirdich mensche valt 7. mael daeghs/ende staet weder op. Wat segdy nu? wildy noch niet bekennen dat de partydicheyt u heeft betoovert?

M Holla vrient/en sluyt den Bybel niet/hout u Bril op/en roept geen victori eer den slach begonnen is/ick en sie noch niet 'tgeene ghy segget daer te staen.

R Sal ick dan de moyte doen van noch eens te lesen?

M Ja doch/soot u l. believet/leest van woort te woort/op dat ick't sien mach.

R Nu wel/ Merckt-ter-op. Want een Rechtveirdich Mensch sondicht. M Holla. R Ic seg: Valt seven mael/ende staet weder op: daer entegen de Godtlose versincken in ongeluck.

M Wat segdy nu vrient? mocht ick nu niet met recht van u seggen/t'gene ghy terstont (qualÿc) van mÿ seydet? staet daer nu/de rechtveirdige sondicht sevenmael 'sdaeghs/so ghÿt flus seydet?

R Wel wat soud ick segghen? dat ghÿ mÿne Ooghen betoovert/ of eenen valschen Bibel hebt: dat seg ic: want ick't wel hondert mael ghelesen hebbe in mÿnen Bibel.

M O neen Vrient geen van beyden: maer uwen ÿver heeft u verblint/siet daer sÿn tien verscheyden Bibels/so van wegen de oversetting/ als des Druckx: soeckt in een van allen.

R Ick en cant niet vinden/ doch dats evenveel: wat nu? al en staettet daer juyst soo niet/ 'tis so te verstaen/ want onse Leeraers legghent so uyt.

M Merlorzatus die voor een seer geleert Man wert gehouden/ eñ so wel heeft gemeynt de Schriftuer te verstaen/ als een uwer Predikanten/en leytet soo niet uyt/ wandt dit sÿn op die plaets sÿne woorden.

Het woordt vallen/en wort niet voor sondigen genomen: Maer het is geseyt datmen in ongeluck ofte verdriet geraeckt. Hy wil dan seggen dat de Rechtveirdige niet en is gelÿc de Godlose/wiens val niet te helpen en is: Maer de Rechtveirdige ontcomt het quade/daerin de Goddeloose versmoren moet.

Maer of hy't oock also uytleyde soo waert doch even-veel: want ghy en wil (hoop ick) immers niet seggen/ datmen de heylige Schriftuere verstaen ofte buygen sal/na der menschen woorden ofte schriften: ick houde dat der menschen Schriften moeten voor de heylige Schriftuere buygen/ aengenomen/of verworpen worden: Want ons die is den alder-sekersten Toetsteen/om daer aen te proeven/ of der menschen woorden of schriften waer/dan valsch zÿn.

R Al en ben ic juyst so geleert niet/dat ic u nu terstont op allen dit u seggen kan voldoen eñ dẽ mont stoppẽ. Zo soudẽt nochtãs onse geleerdẽ lichtelÿc vermogẽ.

M So hare geleertheyt vermocht de eenvuldige waerhz uyt my ongeleerde

voort-comende

voort-comende met sofistische trecken te bedecken/ende door de mistige loghen sa te benevelen/ datse door den partydigen oogen/ niet door waerheyt gekent konde werden: so stel ick tegen haer/ de geleertheyt Merlorati/ die haer dan als mede geleert synde/ wel soude weder sprekende: doch soumen mogelyc wel haest het tegendeel van u seggen bevinden/ soose met haer allen/ maer eens bestonden de Penne inde hant te nemen: om te wederleggen voor den Oogen aller onpartydigen/ 'tgene van dese materie is geschreven/ bij eenen eenigen ongeleerden Dirc Volckertsz Coornheert: maer dat sullen sij haer wel weten te wachten. Doch dat overgeslaghen. Nademael ick uwe bewijs-reden volhoort ende wederleyt hebbe/ so hoort nu eens de mijne/ ende so ghij die vermoogt te wederleggen/ soo beloveick/ u daer in te volgen.

R Dat sal te lichtelijc vermogen / want uwe dingen en sijn doch maer beuselen/ dus en konnense met geen waerheyt onderstut worden.

M Dat suldij noch hooren. Zuldij mij (gelijc als ic u heb ghedaen) antwoorden op mijne vraghen?

R Ick sal.

M Ist wel/ ende recht gelooft/ ende een warachtich gelove/ sulcx te geloven/ als Christus wil dat wij sullen geloven?

R Het is.

M Is Christus warachtich in sijne beloofte n?

R Ja gewislijc/ want hij is de waerheyt selfs/ dat ghij dat maer bekendet.

M Belooft ons Christus te sullen geven alle 'tgene wij in sijnen Naeme / van sijnen Vader/ naer sijnen Wille/ gelovich bidden?

R Jae.

M So sal ons dan Christus geven 'tghene wij na sijnen wille/ ghelovigh om bidden/ de wijle hij (warachtich) ons dat heeft belooft: ende wil volgens dien ooc dat wijt geloven te sullen ontfangen.

R Dats meer dan gewis: want Godt ende Christo willen/ dat wij hem gebenedijt sullen bidden: hij verbiedt ongelovichept: oock berispt den Apostel Jakobus/ het bidden sonder ghelove. Ja te bidden sonder geloven/ is Godt te lasteren/ dewijle men sijne beloften nz gelovēde/ hem die de waerheyt is: sulcx doende met onwaerheyt beschuldicht: want wat is iemants belooften niet te geloven/ als te twijfelen of hij waerheydt ghesproken heeft? Maer wat dient dit alles ter saecken?

M Dat suldij vernemen condij gedult hebben.

Leert ons Christus bidden/ ende ist gebeden naden wille Christi: Uwen wille geschiede op der Aerden als inden Hemel?

R Wie sou dat wederspreken?

M Hoe geschiet den wille Godts inden Hemel?

R Volcomelijck. Maer wat sijn dit voor Vraghen? Of meyndij dat ick soo slecht sy/ dat ick niet en mercke dat ghy vreesende verstomt te worden in uwe sophisteryen my met vragen soeckt op te houden/ eñ dat niet sulke vragen/ die ghy weet dat ick u niet in en sal weder spreken/ eñ so wel als ghy toe stemme: Maer vraecht my eens of men mach geloven dat ons Godt wil en sal geven/ dat wy hier op Aerden volmaecktlijck sijne geboden sullen onderhouden.

M Heyt vrient/ soo heftich niet/ ic en behoefde u dat niet te vragen/ maer 'tis u al gevraeght/ en ghy hebbet al bekent/ 'twelck ick nu sal bewijsen.

 R Ja/

R Ja/soudy sulken dingen derven seggen in myn aen-gesicht/wat sou-dy ach-
ter mynen rugge seggë? fy schaemt u gy Leugenaer daer gy staet. Ja ghy syt
en syn gesel om vande volmaecktheyt te spreken/ leert eerst u Tonge bedwingë/
ende en werp Oude Luyden (als ic ben) geen Loghens int Aen-gesicht.

M Ick bidde u. l. weirde vrient vergheeft my/ heb ick qualyck geseyt/ eñ en
vertoornt u niet: want den toorn des Mans en werckt niet goets/ hoort maer
wat met langmoedicheyt/ soo suldy vastelyck hooren bewysen myn seggen/ eñ
moeten bekennen dat ick u geen onwaerheyt aen-geseyt en hebbe. Ende segge
volgers 'tgeen u. l. hebt bekent/ also:

Alt 'tgeene daerom ons Christus leert bidden/ wil hy dat wy geloven te sul-
len ontfangen.

Maer Christus leert ons bidden om eene volkomene gehoorsaemheyt (Ja ee-
ne volbrenghinghe der Ghebod̄en Godes soo vol-maecktlyck/ als die inden He-
mel geschiet) hier op der Aerden.

So wil dan Christus dat wy gelovë/ dat (namelyc die genade vã hem (gebe-
nedyt) so volcomelyc te gehoorsamen hier opter aerden) vã hem te sullë ontfãgë.

Als noch] Te geloven so Christus wil dat wy sullen ghelooven/ is recht ende wel
gheloost/ ende is een warachtich gelove.

Maer Christus wil dat wy gelovë te sullen verkrygen/ dat wy door syne ge-
nade hier den wil Godes vol-maectelyc sullen mogen vol-brengen.

Soo is dan te geloven/ dat wy hier den wille Godts vol-maectelyck sullen
mogen vol-brenghen/ recht gelooft/ wel gelooft/ ende een warachtich gelove.

Eñ noch] Ghy bekent dat CHRISTUS warachtich is in syne beloften:
ende dat hy (ghetrouw) volgens-dien sal gheven t'gheen hy ons belooft.

Oock stemdy toe/ dat ons Christus heeft beloofr te sullen geven al 'tgene daer
wy synen Vader/ in synen name/ gelovende om sullen bidden.

Ghy en lochent oock niet/ dat Christi wille is/ dat wy Godt biddë in Christi
name/ dat wy syne (Godes) Geboden hier op der Aerden volmaectelyc mogen
onderhouden:

Soo bekendy dan immers/ dat Christus ons wil geven dat wy syne gebo-
den hier op der Aerden vol-maecktelyck sullen onderhouden.

Daer heb ick u immers vastlyck bewesen t'geen u. l. sich flus belgdet/ende
daerover u. l. my bescholt/dat ic sulcke dingen in u aengesicht dorst seggen.

R Ghy doet dat ic niet seggen: wil wat soudy bewesen hebben/ t'sluyt effen
soo veel dat ghy segt/ als een Tang op een Varcken: ic hoor wel dat ghy snaps
genoch hebt/ maer en hoor geen bewys.

M Dats wel een wonderbaerlycke sake/ en hoordy geen bewys: hooret dan
nu krachtich end klaer.

Ghy segt: die niet en geloost te sullen ontfangen t'geen daer hy naden wille
Christi of Godes om bidt: die lastert Godt.

Maer ghy en gheloof niet te sullen ontfanghen t'gheen daer ghy naden Wille
Godes inden naem Christi om bidt.

Soo blyckt dan onweder-sprekelyc dat ghy Godt lastert.

R Het tweede lidt uwer bewysreden is vals ende onwarachtich/ daerom:
dat ghy segt/ dat ick niet en g'love te sullen ontfangen tgeene daer ic Godt nae
synë wille om bidde. Wãt ic bidde: Geheylicht werde dynen Name: Dyn Rycke
tecome: Dynen wille geschiede: Geeft ons heden onse daglyckse Broot: Eñ ver-
geeft

vergeeft ons onse schulden gelijc wy onse schuldenaren vergeven/ eñ en leyt ons niet in versoeckinge/ maer verlost ons vanden quadẽ. Dat alles gelove ic te sullen ontfangen.

M Warom laet ghy achter op der Aerden/ als inden Hemel/ Gelooft ghy dan dat ghy sult ontfangen/ dat ghy sijnen goddijcken wille hier op der Aerden volmaecktelijc/ gelijc die vandẽ Engelen inden Hemel wert gedaen/ sullet uytvoerẽ?

R Dat moet verre van my sijn/ Godt wil my voor sulken grouwelijke ketterye beschermen.

M Ic hoop Neen. Maer ghy hebt immers bekent/ ende en dencke niet dat ghyt nu sult loochenen/ datmen biddende: uwen wille geschiede op der Aerden als inden Hemel/ om volmaecktheyt bidt/ eñ die (segdy) en geloef dy niet te sullen ontfangen: heb ic dan noch al niet recht daer aen gheseyt/ dat ghy Gods-lasterlijc godes beloften mistrout?

R Ghy sijt blinder dunct my als en Mol/ hebdy niet gehoort dat ic gelove te sullen ontfangen alle de voorseyt beden/ ende oac voorneemlijc dese/ Vergeeft ons onse schulden/ als wy vergheven onsen schuldenaren/ niet sijnde een vande geringste Beden/ maer wel de alder voorneemste: want David seyt: Salich is den man/ wiens misdaden vergeven/ ende wiens sonden bedect sijn. Of ic nu juyst die eene bede niet en gelove/ om datse Godt niet en wil gheven/ als int ander leven. Wat? ben ic daerom ongelovig der beloften Godes?

M Ja ghij gewisselijc: want effen de zelve belofte daer-mede u het ontfanghen der andere vijf Beden is beloof/ is de gene daer-mede u dese (te weten/ Uwen Wille ghesciede (eñ dat opter Aerden/ ghelijc inden Hemel) te sullen geworden toe-geseyt is: also dat ghij niet en kont geloven een van alle de Beden te sullen ontfanghen/ ten sij sake dat ghijse al 'tsamen van GODT te sullen verwerven/ hem ghebenedijt toe-vertrout: Want het is onmoghelijc een selve belofte te geloven/ ende niet te geloven. Want genoemn dat iemant u veel dingen beloofst hadde/ als namelijc: dat hy als ghy inden Dreck gevallen waert eñ u gequetst had/ u dan soude op heffen/ uwe kleederen die besijckt waren upthelpen/ die wasschen/ ende u Licham vanden bloede der wonde reynigen soude/ eñ daer enboven uwe wonde heelen soude: Ende ghij geloofden hem in allen 'tgeene hij u beloofst hadde/ uytghenomen in sijne beloofte/ van dat hij u wonden gantschelijc soude genesen/ soudij met waerheyt mogen seggen/ dien mans beloofte te geloven. Jae soudij (hem int voorneemlijcxste vant geene hij u beloofst hadde niet gelovende) u mogen verschoonen van hem voor onwaractich te houden?

Soo staetet oock met u/ ende den belover Gode/ de welcke ghij wel ghelooft int besorghen uwes Lichaems/ 'tkleet uwer zielen oock int vergheven uwer schulden/ eñ affwasschinge uwer vuyler ende bloet-rooder sonden/ maer niet int genezen uwer quaetheyts wonden.

Voorwaer so ghij Godt te recht lief haddet/ ende niet ondancbaer en waert/ so soude het u meer bedroeven/ dat ghij Godt met uwe sondigen noch gestadelijc sout blijven vertoornen/ CHRISTO (die ghij segt u met sijn dierbaer-bloet gecocht te hebben/ dagelijcx op den nieu kruysigende/ ende dat al u Leven gheduerende/ alst u zou mogen verheugen/ dat de straffe der verdoemenisse u waer gquijt gescholden ende aff genomen.

R Ghij rammelt veel over den anderen/ ende verstaet u selven niet/ het wert/ seg ick/ door GODTS dispensatie behindert/ ende GODT de HEERE

wil

wil dat wy noch altyt de ſonde blyven onderworpen/ op dat wy ons niet enſou-
den verhovaerdigen.

M. Och vrient ſwijgh/myne harē ſtaē my te berge/dz ic ſo grouwelykē Gods
laſteringē moet hooren/vanden al-goeden/heyligen/ende ſond-hatenden Godt.
Hoe wort Godt door u tot een loghenaer gemaeckt: Want Godt om te betoonē
dat het hem (gebenedyt) van gantſcher Herten lief ware / dat hun de Menſchen
wilden ſchicken na zyne Heylzame geboden/ſpreeckt door Moiſem aldus: Nu
Iſrael wat eyſt de Heere uwe GODT van u: dan dat ghy den Heere uwen
GODT vreeſt / dat gy in alle zyne weghen wandelt ende hem lief hebt / ende
dienet den Heere van gantſcher Herten van gantſcher Zielen. Deut. 10 12
O dat ghy op myne geboden merkedet / ſo ſoude uwen vrede zyn als een Water-
ſtroom. Eſai. 48. 28 Och dat sy een ſulc hert haddē / my te vreeſen / eñ te houden
alle myne gebodē haer leef-dage: op dat het hun wel ginge eñ hare kinderē eewe-
lyc. Deut. 5. 29. Ziet daer of ghy Godt niet valſſchelyc hebt beſchuldicht: mz
hem (warachtich) aen te zeggen als of hy (getrou) zelve die gene waer de welcke
den menſch in ſyne geboden te wandelen / eñ alle ſyne bevelen volcomelyck hier
opder Aerden te gehoorſamen behinderde.

R. Het en zal doch in My niet comen: dat wy ellendige/arme/eñ ſwacke Men-
ſchen / de geboden Godes die ſo ſwaer zyn/datſe noyt iemant en heeft volbracht
ſouden konnen onderhouden.

M. Daer beſchuldigdy alweer vele Heyligen GODES met groot onrecht:
Want icker groote menichte ſoude konnen aenwyſen/ die Godes geboden heb-
ben gehouden: maer ick bidde u l. ſegt my: de gebodē Chriſti zyn dat ooc de gebo-
den Godes / eñ dat ons Godt beveel/gebiet ons dat Chriſtus mede?

R. Ja gewiſlyck want Chriſtus ſeyt ick en den Vader zyn een / dat nu een is
en mach in geen deel tegen-ſtrydich zyn?

M. Als Chriſtus ſpreeck van zyn Joc en laſt wat meynt hy daer mede?

R. Wat anders als zyne geboden Aen ons?

M. Dat licht en lieflyck is kan dat ſwaer en onmogelyck zyn?

R. Dats onmogelyc ghelyckt oock is dat ghy door uwe ſophiſteryë uwe lo-
gen ſoudet waer maecken.

M. Daer ſegdy recht aen / ick en verhope daer oock niet om te Arbeyden ſoo-
der logen by my is/om die met ſophiſterye waerheyt te doen ſchynen (want te
maken is onmogelyc) maer dat by my logen ſoude zyn/ immers in dit myn ge-
voelen/en kan ick niet mercken: maer wel onwederſprekelyc bewyzē het teghen-
deel/eñ ſegge volgens u l. eygen belydingē die doch niemāt ontkennē en mach alſo:
Wat licht eñ luſtich is om doen en kaen niet ſwaer / veel min onmogelyc zyn.
Maer Chriſti Jock (dats zyne geboden) zyn licht en luſtich.
So en konnē dā Chriſti gebodē nz ſwaer veel min onmogelyc ſyn. VVederom,
Al wat niet ſwaer is en is niet onmoglyc.
Joannes ſeyt zyne geboden en zyn (om volbrengen) niet ſwaer.
So en zijn Gods geboden om volbrengen/niet onmogelyc.
Dat Johannis daer ſpreect van hier op der Aerden blyct uyt zyne daer-aen-
volgende woorden / wāt al wat uyt Godt geborē is overwint de Werelt ſeyt hy.
Al wat onmoghelyc is en kan niet geſchieden. (R Dats waer.)
Godsgeboden/ſeg-dy / zyn onmoglyck om houden hier in dit leven.
R. Dat ſeg ic doch eñ beſluyte daerom wel: Daerom kan dat (naemlyc dz iemant
Godes

Godes geboden soude houden in dit leven/niet geschieden.

M U beslupt is onwaerachtich/nadien het tegēdeel blijct aenden Apostel Joannis/want die sept/dat hy eñ meer andere/de geboden Godts hout: die ghy beslupt dat niemant houden en kan.

Dewijle dan valsch blijckt u beslupdt/eñ u eerste voorstel ontwijflijck waer is/ naemlijck dat/ dat niet kan ghescnieden tgeen onmogelijck is / soo isser niet sekerder dan dat het tweede lit uwer bewijsreden vals zy.

R Ghy en siet niet verder als uwen Neus lanck is. (M Hoe dat?)

Want ghy en merckt niet dat Johannes daer simpelijck seydt/ dat hy ende meer anderen Godts Ghebodē onder-hielden: maer hy seydt gheensins/ dat hy GODES Ghebodē volcomelijc onder-hielt. Dat most hy segghen / soudy daer iet mede bewijsen/ende blyckt der halven mijne beslupt waerachtich/vast/eñ als noch on-aen-gevochten.

M Ick hoor wonderlijcke upt-vluchten/ wat? isser nu onderschept tusschen Godes geboden te houden/en die volcomentlijck te houden? hoe soudy dat met reden of met de heylige Schrifteure bewijsen? doch dewijle ick weet dat ghy dat niet en vermoocht/ sal ic het tegen-deel bewijsen. Antwoort slechs op 'tgeen dat

R Hoe wel ic uwe rallen sat sy/soo wil ick nochtans hooren wat ghy nu weer sult weten te versieren. Vracht aen.

M Die daer doet al dat Godt heeft bevolen eñ so Godt dat gebiet: hout die de geboden Godes volcomelijcke?

R Ongetwijffelt.

M Die iet na-laet van 'tgene Godt heeft geboden/soude die met Waerheydt mogen seggen: ick houde Godes Geboden?

R Gants niet/ want die in eē over-treet is in alles schuldich/eñ daerom seg ic: dattet onmogelijc is/ datmen Godes geboden soude volbrengen / want wy feylen alle in velen (sept Jacobus) zijdy hier nu niet in uwen eygen stric gevallen? so comense te schande / die haer teghen de waerheyt Gods opmaken.

M Al properlijck vzient: Aengaende de spreuke Jacobi/ daer sal ic u l. terstont op antwoordē/als ic hebbe bewesen dattet so met u l. staet/als u l. sonder bewijs van my segt. Merckt-ter-op.

Die met waerheyt kan seggen: ick houde de ghebodē Godes/ die en laet niet na van allen tgene Godt geboden heeft (want die dat niet en doet en soot Godt gebidt en macht niet seggen.)

Johannes heeft mz waerhz gesept (nz alleen ic maer) wy houdē Godes gebodē:

Dus blijct dat Johannes (met meer andere) niet nae en lieten/ maer deden allen 'tgene/ende soot Godt ghebodē heeft.

Die al doet dat Godt heeft bevolen en soot Godt ghebiet: hout de geboden Gods volcomen.

Maer Johannes/eñ meer andere met hem, en lieten niet na / maer deden alle 'tgeene/ende soot Godt heeft bevolen.

Dus blijc dat Johannes eñ meer anderen hieldē de gebodē Gods volcomelijc.

Doch op dat ic 't u l. oot onwedersprekelijc bewijse mettē woordē Joh. daer ter selver plaetse recht voor. so vrage ic u of eenich Christē kā na-latē (een Christē eñ kint Goos blijvende) vroegen te makē over de sonde die bij hem wert bedrevē?

R Gants niet Dat zijn Godloosen die een afgebrande contiencie hebbē welker

herte niet en wroecht/ so wanneer sy eenige de alder-minste sonde begaen. Ja al en waert maer met gedachten: ende daerom grouwelt my uwer ketterye: Want ghy wilt dat haer de Menschen laeten duncken/ datse volmaeckt syn/ ende beneempt haer alsoo alle wroegen over de sonde. Want hoe kan iemant wroeghen maken over de sonde/ die hy niet en heeft/ of so hy niet en sondicht/ somen sich dã volgens uwe ketterye/ liet beduncken al volmaect te syn/ ende datmen nu meer en sondichde/ waer dan het wroegen niet syn wech-genomen: Ende segge daerom noch/ dat-men sulcke Ziel-moorders als ghy syt/ die den Menschen soecken in slaep te wieghen/ om geen berou of wroeghen over hare sonden te maecken/ behoort uytte Gemeynte GODES te bannen/ op dat ghy (een Wolf) onder een Schaeps vacht schuylende/ niet veele onnosele Schaepen en verscheuret eer sy't gewaer werden.

M O Orient/ gy doolt grooflyc/ want effen daer u l. my mede beschuldicht sijdy selfs dobbel schuldich aen/ wãt gy segt/ dat Godt behindert dat wy syne gebodẽ hier vol-coment'ijc souden houden/ dat hy't selve belet door syne dispensatie/ eñ voet noch de reden daer by/ om segdy/ dat den Mensche sich niet en soude verhooghveirdigen. Wat can de mensche sulck u seggen geloveñ/ doch gheredet duncken/ merckende syne dagelijcxse overtredinge/ als also: 't Is waer/ ick overtrede daghelijcx ten minsten seven mael Godes Geboden; maer wat wil ic my langer met ydele anxt daerom benauwen: Weet ick dan niet/ dat de alderheylichste noch dagelijcx de Geboden Godes overtreet/ ende dat een recht-veirdighe mensche seven mael daeghs sondiget? Jae wie ben ick ellendighe Aerdt-Worm/ die my soude willen op-maken teghen de machtige Hant Godes. Ist niet Godt die door syn decreet verhindert/ dat ick hem vol-comelijck soude ghehoorsaemen? Of is syne wijsheypt verborgen/ dat ic my soude verhooghveirdigen so ic volmaect waer? Daerom ist meer als behoorlijc/ dat ic my selven onder de machtige Hant Godes buyghe/ ende syne wysheydt late het beleyt over my hebben/ want die weet wat my salichst is: Jae waert my salich dat ick volmaect waer/ hy is so goet/ hy sout my wel maken: Darõ syt gerust myn Ziele/ vermijt voortaen sulke sotte bekommernissen/ want Christus is uwe recht veirdichept/ eñ in hem moet ghy heylich verschijn voor Godt/ want alle syne gerechticheyden sullen u toe-gerekent werden/ gelooft dat maer vastelijc.

Bewijst condy dat alle sulke gedachten niet en moetẽ swermen inde gemoeden der gener die uwe gevoelen vant on-op-houdelijc sondigen (om dat GODT den vol-comen af-laet van sonden hier belet) geloven.

Maer seer vast eñ klaer sal ic doen blycken uwe dolinge/ eñ dat sulcx uyt myn gevoelẽ niet en volcht/ ten waer dat gy wildet seggẽ/ dat sulcx oock volgden uyttet gevoelẽ des Apostels Johãnes: eñ uwe dolinge bestaet hier in/ dz gy my op segget (ende dat met groot onrecht/ want ickt noyt gedacht en hebbe) dat ic wil dat hun de Menschen sullen laten duncken/ datse niet en sondigen eñ volmaeckt syn al ist dat syt noch niet en syn (dits u menige). O neen/ ic wil hebben bidde en vermane de luyden daer toe/ datse staen nae de volmaecktheyt/ eñ geloven die te zullẽ verkrygẽ eñ segge: wãdelt vuur den Heer/ eñ weest volmaect/ bewaert uwe Zielen/ op dat ghy onberispelijc voor hem mocht gevonden worden in Vrede/ ende met Christi tonghe seg ick: Wat helpet dat ghy goet doet/ die u goedt doen/ dat doen de Heydenen: Maer hebt leif die u haten: Zegent die u vloecken: Ja syt bereydt u leven te laeten voor de gheene die u vervolghen. Ende weset alsoo

volmaeckt/

volmaeckt/ gelijc uwe Hemelsche-Vader volmaect is; ende sy dan sulcx geworden sijnde/ ende niet meer en sondigen/ dan volcht van selfs/ datse geen wroegen meer maken over de sondē/ diese niet en doen/gelijc ghy selfs bekent/ dat de gene die nu en sondigē/haer herte niet en can wroegen. Ziet warō ic beschuldē worde.

Maer wat sout sijn/ so ic recht-uyt met Johannis seyde: Alder-liefste/ ist dat onse herte niet en wroecht/so hebben wy een vertrouwen op Godt/ soumen dan niet seggen dat ic het wroeghen socht wech te nemen? Doch behoordemen mijn seggen dā noch al te verstaen int beste/ gelijct seggē van Johānis moet verstaen worden/want hy en wil geen-sins seggen: Mijne kinderkens dat uwe herte u niet en wroege niet tegen-staende/gy noch sonde doet: Or had ooc een vergetse vermaninge geweest/ want hy daer voor heeft/Christenen diet onmogelijc is gesondicht hebbende/ geen wroegen daer over te maken.

Maer hy wil seggen: Laet geheel af van sondigen/ 'dwelc wroeghen baert/ ende dat volcomentlijc doende/ sal u uwe herte niet wroegen/ want wech-genomen sijnde eenig dings oorsaec/moet ooc noot-saeklijc achterblijvē/ 'tgeene daer van het een oorsaec is.

Ja hy steller genoegsaem tot een merc-teyken/ daer aen sy sullen bemercken/ of sy nu alle Godes Geboden houden. Want de wijle sy als hebbende goede conscientien/ niet en konnen naer-laeten/ int alder-minste ghesondicht hebbende/ wroegen daer-over te maken. So most dat gewislijc volgen/ende konde haer niet bedriegen: in-dien sy haer so droeghen/dat haer herte op-hielt haer meer te wroeghen/ zy als-dan wel versekert mochten sijn/ dat-se alle Godes Gheboden hielden.

So veel heb ic ternoot moete seggen op uwe valsche beschuldingk over mij/ die mij op-gehoudē hebbē(wāt ic mij daer-van most verantwordē) tot mijne beloofde bewijs te comē/'twelc was door ooc uyt de woordē Johan. selfs daer recht voor krachtelijc volcht/ ende naertelijc blijct/dat Johannis daer spreect van vol-komen onder-houden der Geboden Godts: ten waer men wilde seggen ende konde bewijsen/ dat Johannes Godt-loos ware/ ende een aff-ghebrande conscientie hadde.

R Wat/ seg-dij dat ic dat geseyt hebbe?

M Om uwen toorn niet te verwecken sal ic't swijgen/ hoe-wel ic genochsam soude connen bewijsen/ dat uwe woorden daer-mede swangher sijn ghewest. Doch ist mij ghenoch dat ghij rondelijck bekent/ dat Johannis niet en was een Godt-loos/ hebbende een aff-gebrande Contientie?

R Ja dat bekenne ic doch rondelijc/dat Johannis geen Godt-loos en was/ ende en ghelove niet dat iemant op Aerden soo verdrept is/ die dat niet geirn en soude bekennen.

M Johannis spreect daer ter plaetsen/van den stant ende wandel eens Christens/ die so-danich is/ dat hem sijn herte niet en wroecht.

Nu al de ghene (seg-dij) diens herte niet en wroecht/ so wanneer hy niet en doet al wat Godt heeft geboden: eñ so Godt dat ghebiedt/of int alderminste sondigt/ die is een Godt-loos/ende heeft een aff-gebrande Contientie.

Maer Johannes en is geen Godloos ende en heeft geen afghebranden Contientie.

So blyct dat hem syn herte wroecht/ indien hy niet en doet al dat Godt eñ so hijt geboden heeft/ of indien hy int alderminste sondicht.

Al de gheene die daer syn van so goeden conscientie dat hun herte wroecht so wanneer sy niet en doen al en so godt dat heeft geboden of int alder-minste sondigen: die doen al wat en soo Godt dat gebiet indien hun herte niet en wroecht.

Maer Johannis getuycht dat hem sijn herte niet en wroecht.

So blijck dat Johannis doet 'tgeen en so Godt dat gebiet.

Ende die dat doet/ is flus bewesen/ en hebdy oock selfs bekent die hout Godts Geboden volcomenlijc.

OF Al de geene welcker herte niet en wroecht/ sijn of Godtloos/ of zij zijn volmaect/ ende leven sonder int alderminste te sondigen.

Maer Johannis en is niet Godloos.

Zo is hy dan ooc volmaect/ ende leeft sonder int alderminste te sondigen.

Maer wat ist van-noode/ dit dus crachtelijce te bewijsen: Johannis ghesept hebbende want wy houden zijne gheboden en doen wat voor hem behaechlijcke is/ verclraert terstõt tot allen over-vloet/ mz syne daer nae volgende woorden/ wat dat gebot is/ dat hij gesept heeft te houden.

Ende dit (sept hy) is zijn gebodt/ dat wij inden naeme syns soons Jesu Christi geloven/ ende malkanderen leif-hebben gelijck hy ons een gebodt gegeven heeft.

Wat wil men/ ja wat soudemen connen/ meerder volmaecthepdt wenschen/ of bedenken: isser beter of volmaeckter gelove als inden naem des soons Godes te geloven? is den menschen oock eenen anderen naem gegeven? Daer beneffens: Wat soudemẽ volmaecter Liefde tot syne even-mẽsche wenschẽ/ of bedenken kõnen/ als ons Christus heeft bevolen of een gebot van heeft ghegheven? Want hy gebenedijt/ eñ gebiet niet alleen dat wy onsen even-mẽsche so lief sullen hebbẽ als ons selvẽ: maer hy gebiet ons ooc hem (heplich) na te volgẽ/ dz is/ te wãdelen gelijc hy gewandelt heeft/ eñ sijne voet-stappen na te tredẽ: meynt hy daer mede dat wy hem met het Lichaem na-sullen-volghen/ ende ooc te Jerusalem ghaen sullen/ ende door alle Paelen des Joodsche Landts? Gants niet/ maer dat wij hem sullen in sijne Heplichept/ gherechtichept/ gehoorsaemhept/ ende liefde tot den naeste nae-volghen. Versiert kondij/ eene meerdere volmaecthepdt/ als soodanighe.

R Wij weten dat wel tẽ vollẽ/ eñ onse Predicantẽ lerent ons dagelijcx/ dat ons genoch wert geboden/ conde-wijer slechs na-doen/ maer daer lept den knoop.

Maer ghij hebt terstont gesept/ (ende ic hebbe mij dus-langhe verbeten/ tot dat u veel-woordich Spinne-web aff-ghewenen soude sijn (om dat ghij niet en sout seggen/ dat wij soo onverduldich sijn/ dat wij niemant en konnen hooren uyt-spreken) dat mijne woorden daer-met swanger waren/ ende dat ic soo goet als gesept soude hebben/ dat Johannis een Godt-loos was/ ende een aff-ghebrande Concientie hadde: Ende so ghij dat niet en doet blijcken/ soo seg ick dat ghij sijt een onschamel loghenaer/ die al dorst seghhen wat ghij wilt/ ende dat noch inder luyden tegen-woordichept.

M Ic had gemept dz te verswijgen om uwe gramschap niet te verweckẽ/ maer nu't u l. so belieft/ eñ my dat op sulker wijse afvordert sal ict/ doch (ongeiren) doẽ.

Maer eer ic daer-toe comme/ so moet noch iet anders voor-gaen.

R Wat is dat?

M Mijn beloofde bewijs: dat 'tgene u l. hier voor hebt aen-getogen/ uyt den Apostel Jacobus (naemlijc wij struyckelen alle in velen) niet en dient tot bewijs: dat niemant in dit leven/ door de in-werckende kracht Christi/ Godes Heylige

Geboden

Gheboden soude konnen onder-houden. Want ick vreese / dat uwe verduldic-heyt noch heel dun sal worden / mij nyt te hooren: Ende soo ick dit niet en dede / mocht u l. meynen dat icker geen raet toe en wist / ende alsoo 'tselve over-ghe-slaghen hadde.

R Siet hier toch eens / hoe na meyndy datter niemant verduldich en is / als ghij juyst!

M Neen Vrunt / gants niet: maer so u l. verduldiger sijt als ic waende / be-wijst dat metter daet / ende dan sul-dij ooc bewesen hebben / dat ic beter ghevoe-len van u l. hadde behooren te hebben: ende sal dan ooc geirn mijn feyl daer-in bekennen.

R Dats wel / begint / ende siet wat ic doen sal.

M Behoort-men niet (om iemants sin recht te verstaen) wel scherpelijck te letten op 'tgene voor-gegaen is / ende na-volcht?

R Men behoort: ende ick houde dat de beste manniere van uyt-legghen te sijn / dat-men om-sichtelijc lettende opt 'tgene datter voor / ende na komt / de duy-stere spreuken verklaere met de klare.

M Dats ooc mijn gevoelen: ende op dat wij dat schickelijc mogen doen / siet daer een Nieuwe Testament / leest: ende ick sal / als mij dunckt datter iet comt / daer-op moet gelet sijn / dienende tot verklaringe der spreuken bij u l. aengeto-ghen ende in gheschil sijnde / daer op segghen / 'tghene mij dunckt tot ont-dec-kinge des waren ende rechten verstants dier spreuke / dienstelijc te sijn: ende u l. mij iet hoorende seggen / strijdende tegen de waerheyt / dat mach u l. dan weder-spreken: ende ic / hoorende bewijs mijner dolinge / sal mijn feyl bekennen / daer van aff-staen / ende u gevoelen daer in beter sijnde als 'tmijne / aen-nemen.

R So doet / ic begin. Dat 3. Cappittel / des Al-ghemeynen Sent-Briefs Jacobi.

¶ Mijne Broeders, weest niet vele Meesters, wetende, dat wij te swaerder Oordeel sullen hebben.

M Merckt doch rijplijc / op 'tgene alre is gelezen: 'tsal seer vorderlijc sijn / om 'tvolgende wel te verstaen.

Veel Meesters te willen sijn / is: Te begeren de voorsittingen inde mael-tyden / en het voorghestoelt inde vergaderingen / geiren gegroet te worden op der merckten / geiren genoemt te sijn Rabbi. En sich selven wijs te achten. Is 't niet?

R Het is.

M Wat sijn dat voor luyden / die sulcx doen?

R Christus seyt datter de Schrift-geleerden / en Pharizeen sijn. Mat. 23. 6. 7.

M Doch ghy lieden / (seyt Christus daer tot zijne Apostelen) en sult u niet Rabbi laten noemen: Wät een is u meester (Christus) ende ghy syt alle broeders. Als of Christus wilde seggen: nademael een / naemlijck Christus u Meester is (want ghy alle broeders sijt) soo en cant niet sijn / dat sich iemant voor een mee-ster onder u uyt-ghere / of hy moet Sich selven stellen in mijne stede / mij daer uyt stotende: dus hoet u daervoor.

R Dats waer: sal maer een haer Meester zijn ('twelc Christus is) en sich iemät anders Meester maeckt / die stoot Christus uyt zijnen stoel / dewijle Christus seydt: Dat maer een haer Meester is: Sou dat dan een ander sijn / soo en sout Christus niet mogen wezen. Dats voorwaer wel tegen de hoochmoedicheydt des Paus van Roomen: want daer blijckt (nademael datter maer een Meester

 mach

mach sijn) dat den Paus van Romen/(den Antechrist/of teghen-christ)Christus uyt sijnen Stoel stootet) so veel in hem is.

M Dat en hebdij niet qualijc gemerct/ na-dien dan (so Johannis getuycht) doen ter tijt al Antechristen waeren/so en wast niet onnodich/dat Jacobus daer tegen vermaende/datmen sich/door te veel meesters te willen sijn/niet betoonen soude Antichristen te wesen: maer Jacobus vermanende anderen/ dat zy niet en souden veel Meesters wilden sijn: was hij daer selve niet in te beschuldigen? also dat hij selver veel Meesters wilde sijn?

R Wat vraeg is dat? die dat soude seggen/dat Jacobus daer self schuldich in waer/die soude dien heyligen Apostel tot eenen Antichrist maken. Neen/Christus seyde dat de Schrift-geleerden en Pharizeen sulcx deden/(en oock dat:indien der Apostelen gerechticheyt niet meerder en waer/ als der schrift gheleerden ende Pharizeen/ sy int coninckrijc der Hemelen niet en souden comen)oock doet sulcx (so voor blijct) nu den Antichrist: so en canmen dat niet gevoelen/dat den heyligen Apostel Jacobus dit soude hebben gedaen/ (naemlijck sich selven veel meesters te willen maken tgheen hij anderen verbiet) of men moste hem sluyten uyt het coninckrijck der hemelen/en hem eenen Antichrist schelden.

M Dats recht:soo meent Jacobus van anderen/en niet hem-selven/ als hy seyt:weest niet veel meesters/Maer hoe comt dan dat hij sich selven daer onder mengende seyt:Wetende dat wij te swaerder oordeel sullen hebben?

R Dat is int vermanen ghemeynlijck de manier/ datmen sich selven stelt in gelijcken graet met de gene diemen vermaent/ om datmen niet en soude schynen sich selven te prysen.

M Dats wel gheseydt/ende dat sal noch naeckter blijcken: Houdt u maer bij uwe Bekentenisse/ende leest nu voort/believet u l.

R Sonder twijfel. Ick lese voort: Want wij struyckelen allen in velen: Hoort ghy wel? blijckt daer niet mijn gevoelen warachtich: dat hier geen volmaecktheyt en is/gelijck ick flus oock seyde: moetty nu niet bekennen dat uwe gevoelen een valsche ketterye is/en plat tegen de Heylige Schriftuere stryt? of soudy nu weer seggen(gelijck ghij flus seyt/vant 7. mael daeghs te sondigen) dattet daer niet en staet: com siet of daer niet en staet?

M Jc bidde u l. Vrunt/en weest so voort varende niet/leest doch een weynich voort/u l. siet ommers wel dat den sin daer noch niet uyt en is/ siedij daer geen dubbel punt?

R Wat is nu? ic sal wel voort lesen/ altijt heb ic u dat bewesen. Hoor toe:
Ist dat iema M Neen/begint dat Veirs weer van vooren/ende leest al deur/ tot dat het Veirs ten minsten uyt is.

R Wel aen.

VVant wij struyckelen alle in velen: Ist dat iemant in woorden niet en struyckelt, die is volmaeckt, ende kan oock geheel zijn Lichaem dwingen.

M Hout nu vrij op/en laet ons nu sien of 'tghene den heyligen Apostel hier seyt/u/of mijn gevoelen bevesticht/ende vrage u l. of alle datter gheschreven is/ niet en is geschreven t'onser leringe/vermaeninge/beteringe/etc. en offer iet te vergeefs is geschreven?

R Dat al watter geschreven is/t'onser stichtinge/ etc. is geschreven tuycht de H. Schriftuere: oock en kan daer (inde heylige Schriftuere) niet te vergeefs zijn geschreven: wantse door den H: Geest der wijsheyt (die niet te vergheefs en kan doen/

doen/is ingegeven.

M Iſt te vergeefs/datmen iemant onderwijſe wat die is/die niet en is?

R Ick en verſta u niet.

M Kan iemant hier blijven leven/ſonder ſijnen Adem te ſcheppen/ of te herhalen?

R In gheenerley wijſe.

M So is dan ſulcken Menſch niet op Aerden: daer en heefter noyt gheen geweeſt/ noch daer en ſalder geen komen.

R Dats zeker.

M So dan iemant/ veel wonders ging ſeggen/van ſo een Man: die nu in een Natuerlijc leven blijvende/ op-hielt meer ſijnen Adem te ſcheppen/ of te verhalen: ende onder andere/dat ſulcken Menſche/ſoude ſijn een Heer-ſchapper over den gantſchen Aert-bodem/en dat hijt geheele Lichaem des Menſchelijcken geſlachtes/ſouds connen bedwingen. Waertoe ſoude doch ſulcks dienen?

R Waertoe doch anders: als om de kinderen mede te bedde te leggen/ ende in ſlaep te praten: ende nu verſta ick uwe vrage (oft geen vergeefs ende onnus werck en is/iemant te ſeggen ende t'onderwijſen wat die is/doen ſal/of kan: die niet en is of niet gevonden en wert) te recht: ende is ſo veel of my iemant ſeyde: als uwe Vingeren even lang zyn/zo ſuldy Graef van Hollant zijn.

M Ghy verſtaet my te recht. Is tuſſchen ons nu niet in geſchil of iemant en dit leven kan volmaeckt ſijn: daer toe ick Ja ſegghe?

R Het is: ende daer toe ſeg ick neen/ ende bewijſe t'ſelve met de woorden Jacobi: die ghy my getrou ſout ontſet ſelen/waert in u macht/als neen: want tis te klaer de wijle den Apoſtel ſeyt van ſtruyckelen alle(let op alle) in velen.

M So en iſſer dan niemant die in woorden niet en ſtruyckelt.

R Neen/ daer en iſſer geen/daer en heefter noyt geen geweeſt / daer en ſalder oock geen comen.

M Het moet u door eene Godlijcke openbaring ſijn geſeyt dat ghijt zo zeker weet/nochtans ſtaetter van Samuel dat niet een woort van hem op der Aerden en viel. Daer van men aldus ſoude mogen beſluyten.

Iſt dat iemant in woorden niet en ſtruyckelt/ die is volmaeckt ende kan geheel zijn lichaem dwingen.

Maer van Samuel(ſo de Schriftuer tuycht)en viel niet een woort op der Aerden: alſo dat hij in woorden niet en ſtruyckelde.

Soo was dan Samuel volmaeckt en konde geheel zijn lichaem dwingen.

Doch dat overgeſlagen om te comen tot ons voorgeſtelde wit/ zo ſeg ick volgens uwe belijdinge alſo:

Al watter geſchreven is) naemlijck inde heylige Schriftuere) is geſchreven t'onſer ſtichtinge/ verbeteringe/ende leeringhe.

Maer Jacobus heeſt ons beſchreven wat die is en vermach/die in woorden niet en ſtruyckelt.

Soo is dan t'ſelve van hem beſchreven t'onſer ſtichtinge/verbeteringe/ende leeringe.

R Waer toe dat met zoo veel woorden te bewijſen / dewijle ick dat niet en loochene.

M Dorſt ickt ſeggen/ick ſou ſeggen dat ghijt ontkent

R En dan ſou ick segghen dat gijt loocht.

M dat salmen noch hooren.

Soo wie beschrÿft (segdy) wat sulck een is of vermach die niet en wort gevonden/ diens schrÿven is onnut/ te vergeefs: eñ dient gheensins noch tot stichtinge/ vermaninge/ of beterringe.

Maer dese beschrÿvinge Jacobi: wat die is eñ vermach/ die in woorden niet struyckelt is niet vergeefs of onnut ('t welc (niet alleen) blÿckt uyt uwe bekentenisse/ dat den Heyligen Geest der Wÿsheyt/ die dit door Jacobus heeft geschreven niet te vergeefs en kan doen) maer is bequaem tot onser stichtinge/ vermaninge/ ende beteringe.

So en beschrÿft Jacobus (verklarende wat die is eñ vermach/ die in woorden niet en feylt) niet den staet eens Menschen/ die niet en wort gevonden.

Daer blÿckt nu valsch ('tgeen ghÿ flus seyt) dat sulc een Mensch niet en wert ghevonden/ die in woorden niet en struyckelt: want soo Jacobus beschrÿvende wat die is/ die in woorden niet en struyckelt/ niet en schrÿft van een/ die niet en wert gevonden: So moet van selfs volgen/ dat sulck een Mensch wel wert gevonden/ als ooc voor/ aen Samuel is gebleken.

Maer laet ic u l. nu eens bewÿzen/ dat ghÿ met u seggen te kennen geeft: dat die spreuke (Namelÿc/ zo wie in woordē nz en strupkelt/ die is volmaect (vādē Apostel beschreven) onnut is/ niet dienende tot iemants stichtinge/ verbeteringhe/ eñ leeringe: ende segge volgens u voorige bekentenis also:

So wie beschrÿft/ of iemant onder-wÿst/ wat die is ende vermach/ sulck men niet en vint/ diens schrÿven is onnut: niet dienende tot iemants stichtinghe/ leeringe/ of verbeteringe.

Maer Jakobus beschrÿvende wat die is eñ vermach/ die in woorden niet en struyckelt/ beschrÿft den staet eens Menschen die niet en is/ noyt en was/ noch (ghÿ segt het rondelÿc) nimmermeer worden en sal.

So volcht: dat Jacobus sulcx schrÿvende/ schrÿft 'tgene onnut is/ niet dienende tot iemants stichtinge/ leeringe/ of vermaninge.

R Ghÿ besluyt wat ghÿ wilt/ ende dicht mÿ groote onwaerheyt op: want ic noyt sulcx en hebbe gedacht.

M Dat gelove ic wel: maer het volcht uyt u wederschriftich seggen: dat sulken Mensch niet en wort gevonden/ die in woorden niet en struykelt: eñ so treckt ghÿ de Schriftuere/ Ja verkracht de selve/ om u alder-schadelÿcxte gevoelen: van dat den alder-weder-ghebohrensten Mensche (noch ghestadichlÿck/ eñ al 't leven door moet blÿven sondigen) te bewÿsen.

R U gevoelen mach Siel-moordich sÿn: maer 't onze is warachtich/ ende gegrondt op de Schriften der Heyliger Apostelen/ ende Propheten: doch op dat ic uwe valsche beschuldigen/ van dat wÿ de Schriftuere verkrachten/ ende huygen naectelÿc doe blÿcken onwarachtich te sÿn/ so en kan ic niet na-laten u noch een-mael te doen hooren/ wat den Heyligen Apostel wel klaerlÿc ende duydelÿck seyt/ op dat ghÿ een-mael mocht komen tot beken uwer groover dolingen: dat sÿn sÿne eygene woorden: Wij struyckelen alle in velen.

Was Jacobus niet eenen Heyligen Apostel? Sluyt hÿ hemselven ooc niet mede onder de gene die in velen feylen?

M Mÿ wondert uwer korter ghedenckenisse/ ende dat ghÿ u selven soo haest vergeten hebt: hebdÿ dan flus niet bekent/ dat al ist dat den Heylighen Apostel int voorghaende Veirs (daer hÿ seyt: *Mijne Broeders weest niet veele meesters,* wetende,

wetende, dat wij te ſwaerder Oordeel zullen ontfangen) hem-ſelven mengt onder de gheene die hy vermaent niet veel Meeſters te ſullen ſijn / Even-wel niet en moet verſtaen worden dat Jacobus hem-ſelven eygentlijc daer-onder rekent?

Ja dat die gene/ die ſeggen wilde/ dat d'Apoſtel ooc een ware/ van die ghene die dat doende te meerder Oordeel ſouden ontfangen/ vanden H. Apoſtel eenen Antichriſt ſouden maken: maer datmen moſt gedencken/ dat dat wel gebruyckelijc ware dat ſich de vermaender/ hoewel onſchuldich int gheene hy anderen af vermaent/ gelijckewel met de gene die hy vermaent in eenen graet ſtelt/ om niet te ſchijnen hem-ſelven te willen Rechtveirdigen ende prijſen.

R Dat heb ic doch geſeyt: maer dat was daer ende hier niet. Is dat dan met u al een goede bewijſinge? Den Apoſtel Jacobus mengt ſich onder de gene die hy vermaent / ſonder eygentlijck hem-ſelven te meynen onder het woordeken wij/ eñ dat op zulcken plaets.

Daeruyt volcht/ dat Jacobus even eens ende tſelve ook doet op deſe plaetſe ende in deſe paſſagie.

M Neen/ dat is geen goede bewijſinge / hebbe ſulcx ooc noyt gedacht/ ooc ſo niet beſloten/ 'ten is met deſe ſpreucken daer wij nu van handelen/ oock ſulcken Gelegentheyt niet/ ſo dat deen hier/ ende dander ginder ſtaet: u l. gelaet ſich/ of ſe niet alleen een geheel Capittel van een geſcheyden waren / maer of deen ſpreuke gantſch in eenen anderen Brief ware als dander: maer ſy volgen aenden anderen/ ſonder dat iet daer tuſſchen comt: ende ſo u l. wildet ſeggen/ dat niet teghenſtaende ſich den Apoſtel int Eerſte Vers/ mengt onder de gene die hy vermaent: Even-wel moet verſtaen worden/ ſulcx on-eygentlijc te doen: ende dat al iſt dat hy wy ſeyt/ even-wel moet verſtaen worden / hem-ſelven daer-mede niet ghemeynt te hebben. Maer dat hy int volgende Veirs moet verſtaen worden/ eygentlijck ghesproken te hebben alſo dat hy met te ſeggen: wy ſtruyckelen/ etc. te kennẽ geeft/ mede daeronder te moeten getelt worden/ ſo moſt u l. daer vã redẽ gheven / ende bewijſen / waerom den Apoſtel int tweede Veirs / ghelijck int eerſte/ wij/ ſeggende/ moet worden verſtaen eyghentlijck gheſproken te hebben/ alſo dz hy hem-ſelven/ daer-mede heeft gemeynt/ Hoewel hy int 1. veirs gelijcke woorden gebruykẽde/ moet wordẽ verſtaen oneygentlijc te hebbẽ geſprokẽ. Dat moſt/ ſeg ic noch/ immers ergens aen blijcken: want ten is niet genoch datmen ſegge/ daer meynet den Apoſtel aldus/ eñ hier alſo: ſonder dat-men ſegge/ eñ daer-by blijct het. Dus bidde ic u l. merckt doch onpartydelijc op des Apoſtels woorden/ ende vindyder eenige reden tot bewijs van deſe uwe gloſe brengtſe voort.

R Dat heb ic gedaen eer ghy ghebooren waert / ende die ooc wel verſtaen/ ende en is my niet vannode / ſoo ſcherp daer-op te mercken / want mijn gevoelen blijckt klaer uyt des Apoſtels woorden

M Ic bid u l. leeſtſe noch eens.

R Ba / dat dorv ick wel doen / al waert noch hondert-mael: want hoe ghyt draeyt/ den Apoſtel ſtemt met my. Maer letter ghy wel op / op dat ghy uwer doolinge mooget gewaer worden/ dus ſeyt den Apoſtel: Mijne Broeders, weeſt niet veele Meeſters, wetende, dat wij te ſwaerder Oordeel zullen ontfangen.

Want wij ſtruyckelen alle in veelen: Iſt dat iemant in woorden niet en ſtruyckelt die is volmaeckt, ende kan oock geheel zijn Lichaem dwinghen.

M Daer hoordy immers wel/ dat beyde de Veirſſen al in eenen ſin / ende op een mannier worden uyt-geſproken: lieve wat bewijs/ ja wat ſchijn van bewijs

soude-men dan doch konnen voort-brenghen /daer-uyt blijcken soude/ dat deer-
ste (te weten/ daer den Apostel seyt: Wetende dat wij te swaerder Oordeel sullen
ontfangen) soude oneygentlijc moeten verstaen wordn/ ghesproken te sijn: ende
'tgheene daer aen volcht (want wij struyckelen alle in veelen / zoude moeten ey-
gentlijc worden verstaen : Also dat Jacobus int eerste Weirs niet teghenstaende/
hij daer / wij/ seydt/ hem-selven niet en meyndt/ maer dat hij int tweede/ wij/
segghende / soude oock moeten verstaen worden / hem-selven ghemeyndt te heb-
ben.

R Hou dat met u sulcken wanderen dingh syn/ende en siedy gants geen oorsaec-
ken my daer-toe dringende? Zoo zydy voorwaer noch wel ongeoeffent inde H.
Schrifture / ick had u seyer noch al voor verstandiger aen gesien/ dan dat ghy
dat noch niet en kont mercken/ hoe soudy dan hooge misterien verstaen?(O arm
slecht-hooft) ende noch laet ghy u al goet schick voorstaē de Heylige schrifture
wel te konnen verstaē al en wortse u van onse predicanten niet uyt-geleyt: Want
dat geeft te kēnen u naer-laten van so vierich als gy plecht ter vermaninge te co-
men/ ick mocht wel dencken/ waerom icker u nu als voor-heen niet en sach:
maer dit schaeps-hooft meynt al wijs genoch te sijn dencick.

M Neen Vrunt/ ick en meyne niet dat ick wijs ghenoch ben / om niet meer
te moghen leeren/ maer geve mijn onverstant (alst mij voor sulcx door waerheyts
bewijs blijct) geiren om een anders verstant. Waerom verlangt my uyt u te
hooren de beweeg-redenen u dringende tot bekēn van Jacobi oneygentlijc spre-
ken int eerste/ Wij/ ende wederom te seggen/ dat den Apostel int tweede/ Wij/ ey-
gentlijc spreect: ende ben seer geiren bot genaemt/ van de gene die mij kennen / eñ
willen/ scherper ende verstandigher maken. Alst u l. dan believe/ moog-dij be-
ginnen / uwe redenen mij verborgen sijnde/ te ontdecken / want icker begeerlijck
na luyster.

R Wat soo als een man/ dat behaecht mij / wilt dij u leer-saem aen stellen soo
weet ic raet met u.

M O ja/ soude ic niet? Men is nimmermeer te out om te leeren.

R Nu wel dan/ nu ic dat sie so wil ic mij beneirstighen om u 'tselve naeckte-
lijc te doen verstaen/ want ic hope dat ghij noch de logen verlaten / ende u weder
ter waerheyt keeren sult/ ende vraghe dan om ter saeke te komen: of-men Sich
niet en moet mijden/ iet wat inde Heylige Schriftuere soude mogen twijfelach-
tich schijnen voor ons / so te verstaen/ dat uyt sulk verstant/ iet ongeschicts sou-
de moghen worden besloten/ 'tsij dat de Schriftuere daer-door soude strijdich te-
ghen haer selven worden gemaect/ of dat daer uyt soude volgen/ eenige lasterin-
gen GODES of CHRISTI: Want daer staet: Gevoelt vanden Hee-
re int goede/ ende daer en is niet zekerder/ als dat den een-vuldighen Gheest der
Waerheyt niet en strijt teghen haer selven / zomen dan eenighe twijfelachtighe
spreucke soo verstont datter uyt soude moeten besloten worden dat 'tselve dan
soude strijden teghen ander passagien opentlijck het teghendeel dies verstants
medebrengende/ so moetmen dan sulken verstant bekennen vals te zijn/ eñ moet
men dan na een ander verstant spoeren: Ist niet zo?

M Dat alles stem ic volcomelijc toe.

R Dats mij lief dat wij nu noch eens geworden sijn/ ende op dat gijt noch des
te beter soudet verstaen/ so sal ic u een gelijckenisse voorstellen. De Catholijc-
ken seggē/ Christus seyt: Dit is mijn Lichaem. Eñ darom geloven wijt ooc also:

want

want siet/ daer en kan niemant tegen/ ende mach niet ontkent worden/ dewyle Christus (die de Waerheyt selver is) seyt/ Dit is mijn Lichaem/ so moet elck/ die sich niet en wil bewijsen te sijn ongelovich/ geloven dat het Broodt des Nachtmaels/ Christi Lichaem is.

Daer-op wij dan antwoorden: Wij en ontkennen geensins/ maer segghen so wel als ghij-luyden/ dat Christus de Waerheyt is: Maer dewijle de schrift tuycht/ dat Christus is een warachtich Mensche/ ooc dat hij is op-gevaren ten Hemel/ vā daer hy sal comē/ niet vā daeg/ mergen/ ende altijt/ maer aent Eynde der Werelt/ om te richten over de Levende ende dooden/ eñ dat een Warachtich mensch/ niet teffens en kā sijn op twe (swijge veel) plaetsen/ so besluytē wij aldus:

Zoo wie daer is een warachtich Mensche/ die en kan teffens maer sijn op een plaetse.

Maer Christus/ so de Schrift tuycht/ is een warachtich Mensche.

Zo en kan hij (CHRISTVS) dan maer teffens sij op een plaetse.

wederom: So wie teffens maer kan sijn op eē plaetse/ Ende soot blijct/ dat die selve is in den Hemel (daer hij oock blijven sal/ tot het Eynde der Werelt) die en kan voor die tijt (ende eer het eynde komt) niet sijn aen een/ swijghe/ op vele plaetsen: hier op de Werelt.

Maer Christus en kan/ so voor blijct/ niet meer sijn als op een plaetse teffens: oock kanmē niet ontkenen/ dat hij indē Hemel is op-gevaren/ daer hij nu voor ons bidt/ ende sal daer oock blijven tot aent Eynde der Werelt.

Zo blijct/ dat Christus nu/ het Eynde/ daer noch nz sijnde/ niet en is op een/ swijge/ vele plaetsen/ hier op de Werelt.

Ende daer-om liegense/ die daer seggen datse onse Zalich-maker noch dagelijcx hebben in haere Handen/ ende verscheuren met haere Tanden.

Nu en willen wij even-wel niet zegghen/ zoo zij lieden haer ghelaeten/ dat CHRISTVS die de WAERHEYT is/ soude Lieghen/ (daer behoede ons GODT voor.) Maer dat hij gebenedijt oneygētlijc spreect/ op die plaetse/ tot sulckē verstant dier spreucke genootsaeckt zijnde/ door de grove ongeschickteden die men (Gelovende dat Christus daer eygentlijck heeft gesproken) soude moeten toe-stemmen.

Even also staet het oock metde spreucke nu tusschen ons in Geschille zijnde/ want niet tegenstaende Jacobus int eerste veirs/ daer hy seyt (wetende dat wy te swaerder oordeel sullen ontfangen/ hem selven ooc schynt gemeynt te hebben/ nademael hy/ wy/ seyt/ soo bekenne ic (voor my) geirn dat den Apostel daer moet verstaen worden/ dat woordeken/ wy/ oneygentlijck gebruyckt/ eñ hemselven daer niet mede gemeynt te hebben: endedat om de grove ongeschicktheden/ die daer-uyt souden volgen/ soo men hem daer plat nae de letter wilde verstaen. Maer men moet sich wel wachten vanden letterlijcken zin te wijcken/ ten zy men daer toe is gedrongen/ om ongerymtheden te vermyden: ende dit is myn reden/ waerom ick int tweede veirs niet en wil wijcken vanden letterlijcken zin/ om dat ick geen ongeschicktheden daer uyt te volgen en mercke/ al verstaetmen dat den Apostel ooc sich selven daer heeft gemeynt/ daer hy seyt: wy struyckelen alle in velen. Want het is den Aldervastsien styl/ waer op onse lere vā d'onvolmaecktheyt rustet. Daer heb ick u nu immers klaerlijck Aen-gewesen/ de redenen/ my bewegende om den Apostel so te verstaen/ dat hy int eerste veirs hemselvē niet en meynt/ metdat woordeken/ wy/ maer int tweede veirs immers.

M Hadt ghy geseyt/dat dit waer een de alder onvolmaeckxte/en alre gebrokene styl/uwer onvolmaeckter/ ende vallender lere / vande onheylighe onvolmaeckthept/so haddy waerheyt gesproken/ maer is die spreuke/ na uwen meyninge(die nu al is gebleken/eñ noch sal blijcken vals te zijn) verstaen zpade/ een gront-vest uwer leere/ soo is sy al opt hooghste geweest. Maer ick hebbe u bewesen.

R Wat?

M Dat ick met langmoedig swygen / uwe lange reden/ meest niet ter saecke dienende/hebbe uyt-gehoort/doet ghy dat nu mijne korte.

R Die metten Duyvel gescheept is (seyt men) moeter mede over / hoe wel ic reden genoch hebbe/my opt hooghste te vertoornen over uwe gruwlijke Gods-lasteringen/so sal ick my noch onthouwen/en metter daet betonen/ dat ick alsoo lang-moedig kan zijn(als ick wil) als ghy/ daerom segt wat ghy wilt/ ick salt hooren.

M 'Tis my leet hzient / dat ghy my met Gods-lasteringen betÿcht/ ende en wÿstse niet aen.

R Wat ist vannode/dien stack en dreck weer inden mont te nemen/ ghy hebbet daer terstont gedaen.

M Ick en kant niet mercken.

R Ghy en willet niet mercken/ hebdÿ daer terstont onse Lere niet gelastert?

M Of dat also waer(als neen)want ic niet van uwe lere geseyt en hebbe/ dan 'tgeen ic alre genochsaem hebbe bewesen/ eñ noch bereyt ben te bewÿsen) soude ick dan godt gelastert hebben: is dan uwe leere Godt/also dat hy die uwe lere lastert Godt lastert?

R Nu/ of men tegen eenen Oven gaept/of tegen u spreckt/ tis even veel/ gaet voort.

M Dat heeft altijt zoo geweest/dat de nietige logen/niet en konde bestaen tegen de al-mogende waerhz/nu hoort doch eenmael met onpertydichz. Mē moet (segdy) geen verstant eeniger spreucken aennemen / daer ongherÿmtheden uyt volgen/eñ om dat ick bewesen hebbe/ datter groote ongeschicktheden uyt souden volghen/ zoo men verstont/ dat den Apostel int eerste Veirs hem-selven meynt/ met dat woordeken wy / zoo hebdy bekent dat hy daer moet verstaen woorden hemselven niet ghemeynt te hebben. Waerom bekendy dat dan oock niet int tweede veirs/want ick u immers zoo veel ende groove ongerymtheden bewesen hebbe te moeten volgen / uyt het gene Jacobus int tweede veirs seyt/(zoo men hem overweldigende wil verstaen hemselven ghemeynt te hebben/ daer hy seyt: Wy struyckelen alle in velen/ etc. als uyt 'tgene hÿ seyt int eerste.

R Of gy't segt/ist daerom waer?

M Neen/om dat ickt bewesen hebbe/ daerom blÿckt het waer.

R Wat soudy bewesen hebben / ick mostet immers gehoort hebben/ maer hebdyt bewesen/laet hooren/hoe hebdyt bewesen?

M Tis te lang / oock onnodich dat alles te herhalen hebdy dat niet ghehoort/so moet ghy wel doof geweest zÿn: maer leest voort/wildy bewÿs hooren ten zal u noch niet ontbreken.

R Nu wel dan / ick moet dat schoon bewÿs hooren/ ende sal daerom noch wat voort lesen, Jacob.3.3.

Siet/wy steken den Paerden Tomen inden Muyl/om dat wÿse ons souden

gehoorsaem

gehoorsaem maken/ ende wy buygen het geheele lichaem.
Siet oock de Schepen/ hoe groot sy oock zijn/ ende van harde winden gedreven worden: sy worden met een zeer kleynen Roere omgevoert/ waer de bewegingē des Stierders wil.
Also oock de Tonge is een kleyn lit/ ende roemt groote dingen: Siet een kleyn vier/ hoe grooten bosch het ontsteeckt.
De Tonge is oock een vier/ een Werelt vol ongherechticheyt. Also wort de Tonge in onse leden gestelt/ besmettende het geheele lichaem/ ontstekende de geschapen werelt/ ende is ontsteken vander helle. Want de natuere aller dieren ende vogelen/ ende der kruppende beesten/ ende der Zee-dieren/ wert getemt/ ende is getemt vander menschelijcker natueren: Maer de tonge en kan geen mensche temmen: sy is een onbedwingelijck quaet/ vol van doodlijcken fenijne.
Door haer loven wy Godt/ ende den Vader: ende door haer verbloecken wij de Menschen/ die na de gelijckenisse Godts gemaeckt zijn.
Uyt eenen mont comt segen eñ vloec/ mijne broeders/ het en betaemt niet dat het also geschiede. Jacob. 3. 10.
M Waer hoordy immers/ dat den Apostel noch al in eenen zin ende manier van spreken voort-varende seyt: also wert de Tonge in onse leden gestelt besmettende het gheheele lichaem ontstekende de ghescapen werelt/ eñ is ontsteken (te weten de Tonge) vander Hellen.
Wat nu? besmette dan Jacobi tonge sijn geheele lichaem/ ontstack zy de geschapen Werelt/ ende was zy ontsteken vander Hellen? zo behoortmen sich voor sulcken doodlijken Tonge te wachten/ ende zijne woorden als des Satans ende Duyvels woorden/ te verworpen. Daerenboven was Jacobus (want hy seyt daer noch: wy verbloecken de menschen die na de gelijckenisse Godes geschapen zijn) dan oock een bloecker ende Godlosen Simei? Siet daer of dat gheen ongherymtheden en zijn/ krachtelijck volghende uyt de Woorden Jacobi/ so men de selve (overweldigende) wil verstaen eygentlijc gesproken te zijn van des Apostels persoon/ dat is/ so den Apostel met dat woort wij/ of onse/ sich selven hadde gemeynt: ende zo ick niet en gheloofde dat ick alrede meer bewesen hebbe als van noode is/ wil dijt slechts onpertydelijc overwegen/ (voor den pertydigen helpt geen bewijs) (ick soude noch hondertmael zoo veel redenen connen voorthalen/ altsamen krachtelijck bewijsende/ dat den heyligen Apostel daer niet en verstaet met dat wordeken wy/ of onse/ zijnen eygenen Persoon/ noch oock geen uyt Godt geboorene kinderen Godts. Ende wil nu voort comen tot myn (uyt nootdrang) beloofde bewijs: naemlijck dat zoo u segghen in alles waer sy/ daer uyt soude volgen dat Johannis een Godloos sy gheweest die een afgebrande Concientie hadde: eñ bewijse dat aldus:
Ende ghy segt: datter niemant en is/ noyt gheweest heeft/ of nimmermeer comen en sal (Christus uyt-ghenomen) de welcke heeft gehouden al Godes geboden volcomentlijck eñ dien volgende op-gehouden heeft int alderminste meer te sondigen.
Daer beneffens bekent ghy oock dat het al God-losen syn die geen wroegen en maken/ of welcker herte niet en wroecht zo wāneer zy int alderminste sondigen.
Zo volcht uyt u seggē datter niemant is geweest/ is/ of comen zal/ welcx hert hem nu niet meer en wroecht/ ten ware dan dattet waer een Godloos eñ sulc een die een af-gebrande concientie hadde.

Nu blijckt uyt Johannis woorden klaerlijc dat hem sijn herte niet en wroegde. Soo was hy dan naer u seggen een Godloos.

Doch om kort te maken/ende u volcomentlijck te overtuygen dat u gevoelen/ vant on-ophoudelijc sondigen/regel recht strijt tegen de H. Schriftuer/ opt hooghste Godt en Christo lasterende ende geheel het goet opset (van Godt volcomentlijc in dit leven te gehoorsamen) behindert: (hoe can doch iemãt met ernst bestaen of pogen te doen tgheen hy om doen onmogelijck weet of waent) Eñ daer benefsens dat het Christelijcke is te gevoelen/ dat Godt sal maken dat wy in sijne geboden sullen wandelen/ ende sijne rechten sullen bewaren/ende wercken/soo wil ick u vragen of ghy niet en bekent da R ick en hebbe met uwe vragen niet te doen/ wilse niet meer beantwoorden/ ic hebbe mijn hooft lang genoch te vergeefs over u gebroken/ eñ lang genoch Paerlen voor u (Swijn) gestropt. Wel te recht heeft ons Christus ghewaerschout ende verboden seggende: En geeft het heylige den Honden niet/noch en worpt cot uwe Peirlen voor de Swijnen niet: op dat sy de selve met hare voeten niet en vertreden: eñ henselven omkeerende u liden verscheuren. Matei.7.6. My dunckt dattet my hier met u zoo wel soude gaen: Want ghy my (daer ick u soecke te bekeeren ende weder ten rechten wege (daer ghy afgedwaelt zijt) te brengen) soeckt vande waerheyt te leyden/ ende also mijn siele in u Net hebbẽde/ met Satanische stricken te bestricken/eñ dan te verscheuren: Wie soude doch/met sulcken valschen ketters willen te doen hebben/ die alle Schriftueren diemen hun tegen brengt bewijsen over haer syde (veel meer haer niet tegen) te sijn: soo en sach ic noyt sulcken handel/ghij sout wel seven luyden uyt-sinnich maken met al uwe sluyt-redenen/strictreden/eñ voort al d'ander Duyvels listen daer met ghy omgaet. maer waer ic een Overheyt/ick wed/ ick u den Mont wel haest soude snoeren.

M Ic vreesde al dat ghy de waerheyt niet en sout mogen verdragen/ daerom had ic gemeynt dat over te slaen/daer over ghy u nu so ontstelt: naemlijc 'tbewijs van dat uyt u seggen volcht dat Johannis een Godloos was/ die een afgebrande Concientie hadde. u l. beklaecht sich van Peirlen voor een Verken geworpen te hebben/maer daer moecht ick my met recht wel van beklagen: want ick u vele ende menige-vuldige heerlijcke Peirlen der Godlijcker Schriftuer-sprcucken (die icker soot vannode waer (als neen) noch met groote menichten soude connen voort brengen altsamen crachtelijck bewijzende mijn ghevoelen vande waer onderdanicheyt) hebbe voorgehouden/ die ghy altsamen verachtelijck versmaet eñ als mette voeten vertreet: Ja sout my noch daerenboven/ hadt ghy macht nae wil/wel (soot schijnt) mijn eygen doodt niet laten sterven.

Dus hebben wy de goede Godt wel te dancken/ dat zijne wijsheyt sulcke luyden niet in het Ampt der overheyt heeft gestelt/maer ons heeft gegevẽ/ Wijse eñ Gerechticheyt-lievende Heerẽ/ die haer niet en willen stellen in Godes stede om over der menschen zielen te Heerschen. Och dat ghy doch eens wildet uwe Oogen openen/ eñ onpertijdelijc overwegen/ de redenen eñ Schriftueren die by my sijn voort-ghebracht/hoe haest soudy uwe doling ghewaer worden. Ick bidde u om Christi wille (ic sie doch/dat ghy uyt eenen blinden iever uwe gevoelen met handen eñ tanden soeckt vast te houden) hoort doch noch eene onweder-sprekelijcke bewijsinge/met loutere Schriftuere bevesticht.

R Neen/neen Swijcht/Swijcht: ick bent al moe/ende hebbe meer als ghenoch van uwe versieringen ende fabulen gehoort.

M Ey mijn liebe vrient/ hoe condij dat met goeder conscientien seggen/ dat het fabulen/ ende versieringē sijn die ick voort brenge/ daer ic doorgaens al mijn seggen/ so met naecte spreucken der Godlijcker Schriftuere/ als met u eygen bekentenissen hebbe bewesen: ende so u dat noch niet en voldoet (gelijck ick lichte kan mercken) ben over-bodich tselve noch met ontellijcke naeckte klaer/ en vaste spreucken te doen.

R Neen/ neen/ tis genoch als gy anders niet en hadt weten te seggē/ mocht gij wel van mij gebleven zijn eñ geswegen hebben: wast daerom dat gy my so vrientlijckē gelaet toondet: om my in u Net te trecken eñ met u soet venijn te vergiften?

M De liefde en denckt niet quaets/ hoe kan die by u (ghy so erg denckēde) zijne? ick en hebbe u niet eerst aengesproken/ maer ghy spraeckt mij aen: doch soude ick u aen-gesproken hebben maer niet om met u te disputeren (of reden-stryden) (veel min om u te verleydē) daer toe (tot het disputerē) wy door u schult zijn gecomen) maer om u te vermanē tot der vreese Godes/ tot ware Boet veirdicheyt/ eñ bekeringe van Gantscher herten eñ van gantscher Zielen/ tot Godt uwen lievē Hemelschen Vader: waerom duydij doch dese mijne vrientlijckheyt/ ende dit krachtich betoon mijner liefde tuwaert ten ergsten? ofen was sulcx niet mijn eerste aenhouden?

Maer ic u l. hoorende loochenen ('tegen de naecte waerheydt der Godtlijcker Schriftuere) dat Godt wilvaerdig ware sulcke ware boete/ ende bekeringe tot hem (al-goet) (van geheelder herten) in ons te wercken. Ende daer benefsens merckte dat ghij niet en geloofden/ dat u Godt soude verhooren/ ghij inden name Christi biddende: Geeft dat ic mijnen eyghen wille versake/ ende uwen wille/ die alleen goet is/ sonder eenig tegen-spreken gehoorsam sij: op dat ic also mijn Ampt ende beroepinge/ so gewillig ende getroulijc mach bedienen ende uyt-voeren/ als de Engelen inden Hemel doen (dat is) volmaectelijc.

Ooc sekerlijck wetende ('twelc ghij niet en ontkent) dat wij niet goets en hebben van ons selven/ maer dat alle goede ende volmaeckte gaven (sullen wij die ontfangen ende hebben) van boven/ uytten gaef-rijcken schoot/ onses blij-ghevenden Vaders/ op ons moeten neder-dalen.

Nadien ooc Godt/ ons niet belooft noch wil geven eenige goede gaben/ ten sij wij deselve van hem biddende begheren/ met ghelovigher herten/ die te sullen ontfanghen.

Konde ic dan uyt alle dit niet vastelijc besluyten ende verstaen/ dat ghij waert in eenen ellendigen stant? Want ghij ('twelck u l. selve sal bekennen) hebt niet goets van u selven/ konnet ooc so lang ghij int ongelove volhert van Godt niet krijgen/ want hij den ongelovigen niet en verhoort: buyten Godt is oock niet goets te verwerven: most ghij dan in sulckē staet blijvende (sonder goetheydt) niet in u quaetheyt verderven? Had ic dan kleyne reden mij te beneirstigen (medelijden hebbende over uwen ellendigen staet) om u (door 't betoon van Godes onbegrijpelijcke goetheyt) te doen verstaen/ dattet maer aen ons en feylt/ ende dat Godt seer geiren in ons wil wercken den wille/ ende het volbrengen/ na zijn welbehagen? op dat ghij dat verstaende/ mocht geloven dat hij (ghetrou) u soude verhoorē/ so ghij van gantscher hertē (met vast vertrouwen van verhoort te worden) tot Godt schreydet/ om de verlossinge van alle quaden/ daer onder de Sonde het meeste (ja eenige) is. Was dit mijn voornemen so Ziel-moordich ende Duyvels/ alst bij u (qualijc) is genoemt/ daerom bidde ic u l. vrientlijc mijn

lieve vrunt ghevoelt vanden Heere uwen Godt int goede/ ende ooc van mij dies van gheheeler herten int goede meynt.

R Hoe soude ic doch konnen van u int beste gevoelen/ de wijle ghij een vyant Godts/ende sijner kercken geworden sijt: Ooc ist al sonde wat niet en comt uyten waren Gelove/ nu en hebdij dat niet/ de wijle ghij 'tonse/'twelc alleen 't waerachtige Gelove is/ hebt verlaten: darom is al u doen (hoe schoonen verwe ghijt oot mooch geven) enckel sonde/ rechte hijpocrijsije/ ende loutere geveynstheyt: daerom heb ic met u niet te schaffen/ maer houde u als een Heyden ende Tollenaer/ ja als een Godt-loos Ketter: men behoort u hier oock niet te lijden/ want ghij (een Ziel-moorder) arger sijt als de gene die de Lichamen der menschen doden: daerom bekeert u/ of ghij en sult den toorn Godes niet ontvlieden: ende en verv orderet u oock niet in mijn huys te komen/ of met iemant van mijnent wegen te spreken. Ic sal ooc een ieder daer ick mach voor uwe ketterije en vergif der Zielen waerschouwen: ende den Predicanten (soo u noch niet als een Pest/ hebben uyt-geworpen) over hare slappicheyt/ wel ernstelijck vermanen.

M Is da R Ja Ja/ klapt so lang ghij moe sijt/ ic en hoore u niet/ ick gae deur/ want ick kenne mij te goet/ met sulcken Rabaut te spreken/ ende 'tis mij leet dat ic mijnen Mont oyt op deden teghen u/ ghij Godt-loosen Boeve daer ghij staet.

R. gaet wegch, ende kompt bij zijn mede-Broeder, die spreeckt hem aen.

Merckt, *Dezen Religieus, of die dus lang met den Mensch heeft gesproken, zullen wij (als voor) beteykenen met* R. *maer den anderen zijnē mede-Broeder, die nu met hem zal spreken, met* 2-R.

2-R Wel hoe dus? Hoe ziedij zo verbolgen?

R Zou ic niet? daer heb ic dubbelde reden toe.

2-R Laet ons hooren.

R Denckt of dien verleyder/ dien Ziel-moorder/ M. niet bij mij en heeft ghewеest/ om mij ooc met sijn ketterije te verstricken/ ende vande ware Kercke Godes af te trecken.

2-R Wat wist hij al te seggen?

R Wat sou hij seggen/ dat kondij wel dencken/ hij heeft (ghelijc sulcke ketters gemeynlijc) veel snaps/ ende alst al om komt/ so hevet effen so veel slots als niet met allen.

2-R Ic glooft wel/ wat soudense seggen/ verdoolde menschen/ de wijle sij Godes woort hebben verlaten/ so heeftse Godt met blindtheyt geslaghen/ also datse niet en weten watse selfs seggen. Maer en beweest ghij hem sijn ketterije niet?

Ja ic: maer ten machte niet helpen/ hij wistet dus te drayen ende soo te keeren/

immers

immers hy bleef hardt-neckich by 'tſyne. Dus rade ick / u van hem te wachten.

2-R Dat ſal ic wel doen / ende 'tis my ooc al van de Predicanten gheraden. Maer wildy niet me? 'tis hoog tyt / de Bueren teeren / weet ghy wel / wy ſouden ons Mael verſuymen / 'tis geſeyt datmen op twaelf ueren ſal beginnen / ende na niemant wachten / ende 'tis op ſlach: ſiet / ſo hebben wy den heelen achtermiddagh 'tonſen verdoen / daer ſal luſtich te bancken ſyn / ende daer beneffens ſalder ſulcken drolligen Haen zyn die de Taffel dienen ſal / dat ghyder gaen ſout alleen om ſyn poetſſen te ſien. Daer ſullen ooc noch andere kort-wylen ſyn / ende ſal heerlycker aen-gedient worden als opt / wāt daer is wel twe hondert Guldē ten beſten / eñ ſullē mogelyc elc voor ons hooft noch wel dry of vier Gulden na te gelden hebben / dats 6. Gulden voor man eñ wyf / doch dats kleyn ſwaricheyt: wy ſullen weer weten wat wyder voor gehadt hebben.

R Dats gewis. Wel gaen wy dan / dat komt nu wel te pas om my te vermaken / want ic door de redenen deſes Ketters heel ben ontroert. Salder ooch goeden Wyn ſyn? ende of myn Huyſ-vrouw daer al is?

2-R Ja u ende myn Wyfjen hebbender al over een uer geweeſt. Maer Wyn / daer ſal voorwaer den delikaerſten Wyn ſyn diemen met Mōde drincken mach / want ic ende Hans hebben hem te Dort weſen koopen / ende wel uyt honders Pypen ghekoſen.

R Dats my lief: Siet daer den Hypocryt / hy heeft al achter ons ghegaen dunckt my / wy hadden ooc wel wat ſoeter meugen ſpreken / ick duchte dat hy al onſe 'tſamen-kout gehoort heeft.

2-R Wats nu? daer pas ick niet op / hier ſyn wy ter plaetſen daer wy / hoop ic / een uer tien of twaelf luſtich ende vrolyc ſullen ſyn / gaet in.

R Dat komt u toe.

2-R Neen ghy ſyt de Outſte / den Ouden komt de Eere toe.

R Dats dan met Oorlof.

2-R Sonder Oorlof.

R ende 2-R in zijnde, ſpreeckt den Menſche weer bij zich zelven, beklaeghende des Menſchen vleeſchlijckheyt, zeyt:

M DAT is gewiſſelyc een quaet Eynde na een goet begin / ic meynde daer ongetwyfelt den Man gevonden te hebbē / die van gantſcher Hertē Godt vreeſde / maer eylaes / alſt quam aent punct / daer bleeckt anders: ſo lang als andere werden beſtraft / ende ſoo lang alſ-men ſprack van der Menſchen booſheyt int al-gemeyn / ſo waſt al Ja ende Amen: maer alſt aenden man quam / ende gheſeyt wert / dat hy (na ſyn meyninge Terwe ende gheen Kaff ſynde) hem-ſelven als een Licht der Werelt moſte dragen / onberiſpelyc: Doen waſt al bedorven: 'tis ooc geen wonder / want dan waer hem verboden allerley ydelheydt / overdaet / Werld-luſt / ende wat des meer is. Daert ſchynt dat hy noch ſyn hooghſte luſt in heeft. Eylaes / wat ſalt doch nu worden / ſyn diegene / de welcke haer voor alle andere Menſchen op den gheheelen Aert-bodem Chriſtenen roemen / die haer / ſeg ic / de Zalicheyt te ſullen beerven / niet alleen ſekerlyc toe-ſchryven / maer

maer haer daer-over Meester maken/ om anderen daer-uyt te sluyten: nu ghebleken sulcke Vijanden der Heyliger Geboden GODES/ ende der volmaecter deughden/ dat de gene die alleenlijc vander volmaecter Heylicheydt spreken/ haer een af-schoulijcken grouwel sijn/ Wat sout dan metter Werelt sijn? O wee/ wee/ dese huyden-daeghsche Godt-looshеyt is te groot/ dan dat GODT langer sijne Barm-hertichеyt soude gebruycken/ om de Menschen te bewegen tot gehoorsaemheyt sijner heylsamer Wetten.

Nu wel/ ic wil die saeke GODT bevelen/ seker der als seker sijnde/ dat sijne al-wijse goetheyt het beste tot der menschen goet-wordinge dienende/ hier-in zal doen: Mij keerende tot een ander/ of misschien iemant door mij mocht gedient ende verbetert worden.

Ginder komt een Een-voudich Man/ so mij dunckt aen sijn ghelaet/ seer bedroeft/ ic sal hem aen-spreken want mij dunct (nu hij mij naer der komt) dat ick hem wel ken/ ende versoecken of ic hem wat sal konnen troosten.

Den Mensche spreeckt met een Man, die hem dunckt seer bedroeft te zijn, om hem wat te vertroosten.

Merckt, *Den Mensche zullen wij, als door-gaens, beteykenen met* M. *ende den genen die hij aen-spreeckt met* AV. *om dat hij een Arm veracht Mensche is.*

M GODT verleene u vrede/ ende des Herten vrolijcheyt Vrunde: Hoe ist? Sijdij zick? Of wat schort u/ dat ghij soo treurich sijt?

AV Sou ick niet treuren lieve Vrient? Ick heb wel reden om droevigh te sijn: want ic heb verloren mijnen eenigen troost en toe-verlaet in mijne armoede.

M Hoe Vrunt/ is GODT gestorven?

AV Neen/ maer mijn Vrunt is ghestorven/ daer ic mij op verliet. Och/ mocht ic hem met mijne Naeghelen uyt de Aerde krabben/ ic sout niet laten/ soo goeden Vrunt was hij mij: Als de Winter aen quam/ had ic gheen Gelt om Turff te kopen/ hij verschoot mij soo veel ic van doen hadde/ ende was te vreden dat ick't hem bij een stuyver teffens weer gaf: hadde ic altemet geen Broot/ ick mocht het haelen te borg totten Backer/ daer hij mij af-ghesproken hadde/ zo veel ic wilde halẽ/ eñ ic mocht alst mij te pas quam betalen/ hij en had niet een Gast-mael/ ic hadder te bet van/ had ic een stuc wercx/ ick en behoefdet niet uyt mijne handen te smijten/ ic brocht het hem/ hy deder my gelt op/ tot dat/ icke tot mijnen wille konde verkopen: wie sal my nu eenen stuyver borgen/ waer sal ick nu inden fellen winter Torf halen om niet van koude te vergaen?

M Sijt Goets moets mijn vrunt/ hebdij eenen vrient verloren/ ghij hebter weer eenẽ gevondẽ/ want so lang ic eenẽ stuyver inde Werelt hebbe die is so wel voor u/ ende alle ware behoeftigen als voor mij.

AV Och ick danck u.

M Maer seght mij doch/ steldet ghij al u betrouwen op uwen Vrunt die u altemet

altemet wat leendē/dat gȳ hem dan daerna weer gaeft: Waerom en steldȳ u vertrouwē niet op den genen die u dat gaf/daer mede gȳ uwen vrunt dan betaeldet/ want die en behoefde et ghȳ immers nimmermeer weer te geven.

A V Hoe/meyndȳ dat mȳ iemant wat gaf? o neen: ick had niet eē vrunt behalven hem : Ja sonder hem weet ick niemant die mȳ eenen dronck waters soude geven/ick most het al met mȳne handen winnen.

M Maer wie heeft u gegeven de macht ende 't verstant/ oock die Handen om te winnen?

A V Wel die had ick van Godt/dat weet men wel.

M Wel geseyt / bekent dan dat u de goede GODT door die middel/het gelt had gegeven daer mede ghȳ uwen vrunt betaeldet : maer lieve vrunt wat dedȳ met het gelt als u vrunt u dat leenden?

A V Ick kochter somtȳts Broot/Altemet Bier / op eē ander mael Vlees/ Vis / Butter/Kaes of Torf om/ of iet tgheen ick dan tot onderhout van mȳn leven nootsakelȳck most hebben.

M Maer het Broot wie had dat gemaeckt?

A V Goossen den Backer/daer wȳ wel 7 Jaer ons Broot gehaelt hebben.

M Neen/ ick meyn wie hadde het koorn doen wassen/ daer het Broot van gebacken was?

A V Godt.

M Seer wel/hȳ(algoet)had oock gemaeckt het water bequaem om Bier van te brouwen/insgelȳcx het Vee geschapen/ ende de Vissen gemaeckt tot spȳse der Menschen/ooc het soch der melck-dieren van dieraert/ dat men daer Butter eñ Kaes af kan krȳgē/het Veen van sulcker Aert dat het brandē kan/ Ja 't vier vā so danigen kracht dattet verwermt : maer segt mȳ so ghȳ niet en hat konnen krȳgen voor gelt/noch Broot/noch Bier/ Vlees/ Vis / noch brant (door dien Godt sulcx alles niet hadde gemaeckt ende laten groyen) wat soudȳ dan met het gelt hebben gedaen?

A V Niet.

M Siedȳ nu wel dat die gene (naemlȳck u vrunt) die u 't Gelt leende al had hȳt u schoon gegeven / noch Niet was/ ten waer Godt sȳnen milden segen op u ende alle Menschen rȳcklȳck uytstortende/sulcx alles alsmen tot nootdruft om Gelt koopt hadde geschapen/wie heeft oock het gelt ghemaeckt? Ja wie had u desen vrient (daer ghȳ van segt) gemaeckt eñ u den selven gegeven?

A V Desen mȳnen vrunt was so goet-aerdich ende soo mede-lydich/dat hȳ hem over elck die hȳ in noot sach erbermde.

M Had hȳ sulcken deucht van hem-selven?

A V Waer hȳse vandaen had/hȳ hadse immers.

M Hȳ was immers een Mensch (gelȳck wȳ alle) van Godt geschapen/was hȳ niet?

A V Hȳ was.

M. Hoe sȳdy dan zoo kleyn verstandich / dat ghȳ niet en merckt/ dat hȳ van Godt gemaeckt zȳnde/sulcke deugde vā Godt sȳnē Schepper hadde ontfangen? Die hadde hem gelȳck ons allen gebodē/aller benaendē troost te zȳn/ooc hadde hem Godt die middelen/ eñ dat gelt gegeven/ om den Armen te helpen in haren noot: Ick neem dat desen uwē vrunt terwȳle hȳ noch leefde waer vertrocken uyt dese Stat ende hȳ hadde hier sȳnen Factoor gelatē/ hem last gevende u altemet

 genen

eenen Gulden acht of tien te leenen / wie soude dan uwen vrunt ende eenigen toeverlaet geweest zijn/desen uwẽ nu gestorven vrient of sijn factoor/uyt wiens hant(ende niet meer uyt uwes vrunts)ghij nu tgelt te leen sout ontfangen? Wãt den factoor sout u toe tellen.

A V Niet de factoor/want die en soudt mij vant zijne niet geven/ maer zijn Meester diet hem belast / ende tgelt gegeven hadde.

M Zijt dan verheucht lieve Man u vrunt leeft noch.

A V Wat / meendij dat hij vertrocken is in een ander Stat?

M Neen ma A V ick heb hem zien sterven ende ben met hem te groef ghe-weest/dus en suldy mij dat niet wijs maken ick hebbe sijn doot al te seer met druckich treuren in mijn hert gedruckt.

M Hoort vrunt/ick heb immers flus bewesen dat u vrunt al sulcke deugden daer door hij mede-lijdich met u was eñ u uyt den noot hilp/ ooc het gelt dat hij u leende als ghijt vandoen haddet van Godt ontfangẽ heeft/eñ dat tot diẽ eynde: om u ende anderen in noot zynde daer mede te helpen / so is hij dan eygentlijck de factoor/ ende rent-meester geweest/ van u ende aller Menschen eenige vrunt/ Godt.

Nu/ick moet u noch voort vragen/soudy niet gevreest hebben/ soo u vrunt als voor/uytter Stat wonende een Factoor ghestelt hadde (om u van zijnent we-gen gelt te leenen of te geven als ghijt gebreck haddet)dat die factoor mocht ster-ven/ende dat u vrunt u dan verlaten sou?

A V Neen geen sins/ hij was mij zoo goeden vrunt / waer die Factoor ghe-storven/ hij sou wel eenen anderen last gegeven hebben om my in noot zijnde te helpen.

M So en soudy dan niet getreurt hebben/al waer de Factoor gestorven.

A V Gantsch niet.

M Waer aen weet ghy dat u vrunt(nu gestorven zijnde)u soo Jonstich was?

A V Ick hebbe zijne goed-ardige Jonste tmijwaert nu 7 Jaren lang met groote vreucht versocht.

M Hoe out zijdy?

A V *56* Jaer.

M Lieve man/my Jammert uwer slechtichept / merckt doch nu eens op tgeen ick seggen zal.

Ic hebbe voor bewesen/dat u vrunt (nu gestorven) alle sulcke middelen om u te helpen noodich zijnde van G O D T hadde ontfangen/dat is soo wel den wil als de macht/ende dz hem dat als een Rent-meester van Godt om u ende andere te helpen was geleent of gegeven: ooc segdij dat ghy niet droef sout zijn/al waert dat den Rent-meester van u vrunt waer gestorven: ende ghy sijt droef dat desen uwen vrunt is overleden/kondy daer-uyt niet mercken dat gij desen vrunt hebt gehouden niet als een Rent-meester/ maer als den gever selve / twelck alleen G O D T is/ende hem also voor uwen G O D T gehouden hebt: als ooc wel klaer blijckt uyt uwe woorden int begin doen ghij seydt dat die doot was/ daer ghij al u vertrouwen op-gestelt haddet/grootlijcx u besondigende tegẽ het eerste gebodt luydende aldus: Gij en sult geen andere Goden voor mij noch neben mij hebben: bedenckt nu of ghij niet en hebt verdient(met u vertrouwen van Godt af te trecken ende op den mensch te stellen) dat G O D T u heeft gestraft: Ja/ met recht noch wel herder hadde mogen straffen.

A V Ick moet tet bekennen.

M Segt

M Segt mij doch hoe'st met u gegaen van uwer Jonckheyt aen?
A V Seer wel : want ic ben van rijcke ouders ghebooren/ Werldich op-ge-
brocht/ende voort in seer goeden doen geweest/tot dat ick voor 7 Jaren willen-
de teffens rijck zijn / een Schip op mijn eygen Hant upt-reeden/daer ic al mijne
middelen aen hing/met een goet deel van tgheen ic andere luyden schuldich bleef:
dat Schip voer upt ende quam met grooten voor-spoet weder so ic hoorde:mij
docht ick was doen de treslijcxte vande geheele stat. Maer eylaes/het Schip co-
mende met sulcken rijcken ladinge voor Texsel/kryche sulcken on-weer dattet in
Zee versteken is/ ende men en heefter sint noch Hont/ noch Kat/van vernomen:
Als icker om denck / sie daer / mijn hert dunckt mij breken. Daer sat ick/ende
had mijn Huys af-gebrokē) meynende daer een ander op te bouwen t'schoonste
inde Stat: Daer begostrn de schuldenaren deen dander niet te verbeyen/ maer
elck quam even furieus om gelt/want een ieder vā haer/hoorēde dat het Schip
gebleven was/wou d'eerste zijn/ vreesē dat de laetste niet veel krijgen en soude/
daer most ick al vercopē wat ick inde wijde Werelt hadde/ ende wert also ter-
stont de alder Armste Man der Werelt/ Ja ick mocht naeu so veele verwerven
dat ick een out pacā/dat niet meer en docht/t'welck een van mijn knechts gedra-
gen(maer verworpen)hadde/ mocht behouden om mijne naecktheyt mede te be-
decken/ende soude gewislijck hebben van gebreck vergaen/ had mij desen mijnen
Vrunt(die nu doot is)niet by-gestaen.
M O Vrunt/ en besondich u niet swaerder/ seght : Hadde de Lieve ende al-
goede Godt/mij (door mijne hoog-moedige trotsheyt aller wel-daeden onweir-
digh) niet bij gestaen : Ghij hebt flus ghesept / dat ghij wel versekert waert u
Vrunt / en soude u niet hebben verlaten/ tot reden van de selve uwe sekerheyt
voort-brengende/ dat ghij sijne miltheyt 7 Jaer haddet bevonden : Ist dan nz
wonder dat ghij Godt sulcx niet toe en vertrout/ die u 49. Jaer wel overvloe-
delijc ende mildelijc besorcht heeft/Ja al u leven door dats tot nu toe/ met noot-
druft heeft voor-sien : Want door wiens toe-doen waer-dij van Rijcke Ouders
geboren/wie hadde uwe ouders rijck gemaeckt / ende u gesegent tot 49 Jaeren
toe/ als alleen den goeden eñ Gaef-rijcken Godt / die ghij soo schandelijck ver-
loochent/Ja wie hadde u desen Vrunt/ van 49 Jaren aen tot nu toe bereyd/op
dat ghij niet van armoede en verginget?ist niet al-mede geweest den selven uwen
lief-hebbende Vader/die hem(u Vrunt)de middelen ende den wille had gegeven
om u te helpen? waerom en betroudy sijne Godlijcke en Gaefrijcke miltheyt nu
niet? (want ghij de selven wel 56 Jaren (ic laet staen 7) hebt ondervonden)dat
de selve weder een ander Rent-Meester (nu u overleden vrient doodt is) sal be-
stellen u te versorgen / waerom treurdij nademael u Vader / u versorgher/u
Schepper u lief-hebber die soo rijck is noch leeft?
Ja waerom hebdij opt u vertrouwen gestelt op uwen vrient/ die doch maer
als een Rent-Meester was ghestelt ? of konde die niet zoo wel als gij / Arm
ende u benomen woorden als nu blijckt. Bekent dan u misdaet/ beklaecht
uwe groote overtredinge/ende u schandlijc ende straf-waerdich/ wātrouwende
ongeloof/danckt Godt dat hij u heeft die genade gedaen/dat hij (gebenedijt/ den
steen daer ghij u aen stiet : Ja den weer-haeck die u vasthielt om tot hem (die de
volheydt aller lichaemlijcker ende sieliger goederen Ja deenige salicheyt is)te
comen/heeft wech ghenomen/ dat was/ u vrient daer ghij op vertrouden Godt
mis-trouwende/Vervloeckt is den Mensch die op menschen vertrout:siet dien

bloeck hing over u hooft/ soo lang ghy u vertrouwen op u vrient (een Mensch zijnde) steldet/ dat is u immers nu benomen/ ende en kont nu niet meer u vertrouwen op hem stellen: Indien ghy dan nu u vertrouwen op Godt stelt/ en hertlijck leetwesen hebt/ van opt op iemant u vertrouwē gestelt te hebben/ als opden Hemel-Koning uwen lieven ende getrouwen Vader/ soo sal u Godt uwe misdaet vergeven ende sal also den bloeck die over u hooft hing/ van u genomen worden/ t'welck mogelijck niet en soude gheschiet hebben/ had u Godt desen uwen vrient niet benomen: hebt ghy dan geen reden/ Ja meer dan reden/ uwen so weldadigē Godt te Prijsen/ ende (met hem gebenedijt te gehoorsamen/ in sijne bevelen aē u) te bewijsē dat gy niet ondanckbaer zijt? Weset dan hert-grondelijc bedroeft/ van Godt opt vertoornt te hebbē/ door't overtredē syner heyliger geboden/ beklaecht met tranen dat gy hem (die u noch heeft ontfermt daer hy (rechtverdich) u hadde mogen eeulijck verstoten) hebt verlatē/ ende een sterflijck Mens t'werc syner Almachtiger handen/ Ja Aerd ende stof/ hebt aengehangē: verlatende de droefheyt over t'stervē uwes vrunts/ Verkeert die in blijschap/ om dat Gods wille die alleen/ altijt/ Ja ooc u goet is/ geschiet is. Danckt Godt dat hem gebenedijt beliest heeft desē uwen vrient (diens wel-vaert u met recht (sydy niet ondanckbaer) behoort van herten aengenaem te zijn/ ende te verblyen) uyt dit Jammer-dal verlost/ ende in de eeuwighe vreugde gebrocht heeft: ghy behoort u met recht voor u selven te schamen/ dat ghy uwen vrient die u soo veel deugden heeft ghedaen/ so misgunstich sijt/ ende dewijle ghy u in sijn wel-vaert bedroeft/ zoo geefdy wel klaerlijck te kennen/ dat ghy hem niet lief en haddet.

AV Och secht dat niet/ ic hadde hem van Herten lief: ende daerom ben ick so droevich/ dat hy gestorven is.

M Betroudy dat hy salich is?

AV Ja/ soud' ick niet? daer-aen is niet te twijfelen.

M So betoondy dan effen daer-mede (naemlijc/ dat ghy om sijn ghestorven sijn treurt) dat ghy niet hem/ maer u selven lief haddet: want hoe kondy sijnent halven wenschen dat hy niet ghestorven en waer/ dewijle ghy bekent dat hy salich is (dats in een on-uyt-sprekelijcke vreuchde) ende in duysent/ Ja on-begrijpelijc-mael beter stant/ is/ dan hy was hier op-der Aerden.) Bekendy dit?

AV Onghetwijfeldt.

M Waerom misgundy hem dan sijn wel-vaert/ so ghy hem lief hebt? Maer gaet eens in u gemoet/ gy sult bevinden/ dat het om u profijt is/ dat ghy wenschte dat hy niet en waer ghestorven/ ende volgens-dien/ die on-uyt-sprekelijcke Vreucht most derven: Merct op uwe woorden/ ghy en segt niet: Och mijnen Vrient is gestorven/ ende hem is nu sulcken leet ende jammer op-gekomen/ (hy is/ bekendy in 'dEeuwighe vreucht) maer dit sijn uwe redenen: Och mijnen Vrient is gestorven/ nu sal ic gebrec lijden/ ende ic wilde dat hy noch leefde: dat is te seggen/ dat hy 'dEeuwighe Vreuchde/ die hy nu geniet derfde) ten minsten dat ic mocht versekert sijn/ van geen Koude/ noch Honger te sullen lijden: Siet daer/ ende noch soudy u selven wel konnen wijs-maken (ic laet staen andere) dat het u vrient is/ daerom ghy droevich sijt/ ende dat om dat ghy hem so lief haddet: O Tooversche Logen/ met uwe bedriegelijcke waen/ hoe kondy dē mensche verblinden. Daer blijckt nu klaerder als/ klaer/ dat ghy niet alleen teghen GODT uwen Schepper/ ende lief-hebbenden VADER/ maer ooc tegen desen uwen Vrient (die nu 7. Jaer uwer Herten Godt is geweest) opt hooghste

met aller

met aller onschamelster ondanckbaerheydt / hebt besondicht : Jae / dat noch 'talder grouwelijckxste is / ghy en hebt uwen Godt niet alleen ondanckbaer ghe-weest / maer ghy hebbet met sijne hooge Majesteyt gespot.

AV Och segt dat niet / mijne zondē sijn groot genoegh / al maeckt ghyse niet grooter.

M Neen Vrunt / dat is verre van my / dat ic uwe sonden grooter soude ma-ken / sy sijn doch meer dan al te groot / maer ic souse u geiren / so groot alsse zijn / voor Oogen stellen / op dat ghy door de kennisse der veel / ende groothept uwer sonden / mocht gevoordert worden / ende geraken tot ware (dats hert-grondi-ge) boet-veirdichept ; segt my / hebt ghy u Vader-ons wel gebeden ?

AV Ja soud ic niet ? dat lees ic 's morgens / 's middachs / ende altijt.

M Hebdy daer gebeden ; Vader dijnen Wille geschiede ?

AV O Ja.

M Hebdy dat oock metter Herten gemeynt ?

AV Soud' ic niet ? Soud' ickt niet meynen / dat waer met Godt ghespot : Soud' ic iet van Godt bidden ende begeren / sonder dat te begeren / so waer ic niet waerd dat my de Aerde soude dragen ? Neen Vrient / ic ben een Kersten mensch / daerom siet my voor soo Godt-loos niet aen.

M Wat ic met waerheyt soude moghen doen / sullen wy besien / antwoordt op 'tgeen ic vraghen sal.

AV Dat sal ic geirn doen.

M So iemant droevich is / om iet datter geschiet is / mach men gelooven dat sulcx na sijnen Wille ende begeren is geschiet ?

AV Gants niet / want waert na sijnen Wille / wensch / ende begeren / so sou-de hy wel te vreden sijn : maer nu is hy droevich / om datt' hem tegen sijnen wille gaet / ende anders dan hij't begeert.

M Alsser Storm-winden wayen / wie veroorsaeckt de selve ? ende door wiens bevel verheffen sich de Zee-baren ?

AV G O D T heeft Weer ende Windt in sijne Macht / ende regeert / 'tselve na sijnen Godtlijcken Wille.

M Alsser dan eenighe Schepen blijven / ende vergaen / door grousame Tem-peesten / die Godt heeft verweckt / isser aen te twijffelen / dattet Godes Wille sij geweest / dat sulcke Schepen souden vergaen ?

AV Neen / wilde G O D T datse behouden souden blijven / hy soudese goet Weer geven / of immers tegen des Zees Woedende Baren bewaeren.

M Alsser iemant sterft / komt dat by geval ? of om dat Godt belieft dien men-sche van hier te nemen ?

AV Dat geschiet oock al door Godes Wille : want men seyt gemeynlijc : Als-ser iemant doot is / Godt heeft sijnen Wil met hem gedaen.

M Nu wel / aen-merckt nu de groothepdt uwer sonden / ende dat ghy met Godt spottet / ende lang gespot hebt. Ghy bidt dagelijcx : Uwen Wille ghe-schiede : Godt heeft sijnen Heyligen Wille ghedaen / met het Schip te doen ver-gaen / ende uwen Vriendt 'tuys te halen : om welcke beyde ghy seer 'ton-vreden hebt gheweest / ende haddet in u macht gheweest / ghy soudet wel weer ont-daen hebben / want ghy wildet u Vrient flus met de Nagelen uyt d'Aerde krabben / haddy vermogen hem daer-mede weder te doen leven : volcht hier-uyt niet / dat ghy / so dicwijls ghy gebeden hebt : Uwen wille geschiede / met Godt hebt ghe-spot ? (my grouwelt dat ic't alleenlijc uyt-spreke) Ende volgens dien / na u eygen

seggen/niet weirdig sijt dat u de Aerde soude dragen.

Want ghij bidt metten Monde: Uwen Wille gheschiede/ ende ghij begheert metter Herten/ mijnen wille geschiede: Want Godt sijnen Wille ghedaen hebbende/ so gehoort is/ sijdij 't on-vreden/ eñ soudet (waert in u macht) behinderen.

AV Och Vrient/ segt mij niet meer/ HEMEL ende Aerde is mij te bange: Mijne Conscientie begint mij te wroegen/ want bevinde ic soo grouwelijck gesondicht te hebben/ int geen ic so licht achte als een Pluym/ ende geen sonde en rekẽde: Ja in tegen ic meynde groote deugde te sijn (naemlijc/ met sulken gemoet ende Herte/ als ic hebbe gehadt/ te bidden het Vader Onze: want ic meynde als ic dat gedaen hadde/ dat dan alle dinghen nader ZIELEN wel stonden) Nu bevinde ick/ dat ick al sonder mijnen waert hebbe ghereckent/ Wat zalt dan zijn met de rest? Och waer sal ICK mij laten? Hoe menich-mael hebbe ICK dan noch wel met slapender Herten ende gesloten Ooghen tot GODT getreden? of met so weynich aen-dacht/ dat ic uyt was eer ickt wist/ sooder iet geschiede terwijl ic mijn Gebet sprac/ liet ic niet mijn Gebet varen/ om daer van te spreken/ ende dat te beschicken? Och/ we/ we/ mij: dat is noch 't minste/ wat heb ic noch al boosheyt gedaen/ al mijn leven geduerende.

M Ja Vrient bedenct eens welcken voor-bereydinge men maect/ alsmen een Aerdts Prinsse/ 'tsij Keyser of Koninc aen-spreken sal/ hoe bedenct men/ O hoe overleyt men/ hoement wel/ bequaemlijc ende beleefdelijc/ Ja ten besten dat mogelijc ende bedenckelijc is/ soude mogen doen/ welken om-sichticheyt gebruyckt-men om immer te behinderen/ eñ te weren/ al wat den Koninc of Keyser/ diemẽ aen-sprekẽ sal/ soude mogẽ mishagẽ (noch veel meer alsmẽ iet versoekẽ sal/ ja somẽ om syns lijfs leven (dat verbeurt hebbende) bidden wil. Wat is dat dan doch/ te weten een Keyser of Koninck? Ist niet een Mensche/ ons ghelijck/ Aerde ende Stoff/ niet waert bij Godt te verghelijcken? Behoortmen dan noch niet veel meer voorbereydinge te maken/ ende van ghantscher Zielen daerop te letten? als wij voor de Hooghe ende Godtlijcke Majesteydt Godes sullen verschijnen/ dat wij alsdan mogẽ van ons gedaen hebben/ al wat sijne Heylicheyt soude mogẽ onaenghenaem sijn/ daer hij (Alom) selfs onse Nieren door-siet/ 't welc de Aertsche Prinssen niet doen en konnen.

AV Mijne ziele is benaeut/ och als ick mijn leven over-dencke/ ende mijn doen van mijn Kintsheyt aen/ wat heb ic al boosheydt in mijne Jeucht bedreven/ mijn Herte berstet door 't over-dencken: Ick was een Vertel Witten-Broodts Kindt/ elckx verdriet/ mijne OVDERS ongehoorsaem/ hoog-moedig/ ende stout: So mij iemant op straet tegen komende/ niet tijts genoch en hadde ghe-weken/ die sou ic terstont opt Lijf hebben gelopen: Eñ of ic nu al schoon/ gehoulijckt sijnde/ sulcken over-daet ende straet-schenderye hebbe vermijt/ uyt schaemte voorden Menschen/ so ben ic nochtans/ so hastich geweest/ dat ick iemant om een zeghs-woort/ wel soude alle het leet vande Werelt gedaen hebben: ziet mijnẽ moet is vol/ ic en weet wat doen/ alt quaet dat ick oyt gedaen hebbe/ komt mij met grouwlijcke verschricken te voren/ ende het benaeut mij so van binnen/ dat ic't nu en kan verswijgen. Ziet een ding moet ic u noch seggen/ hoe wel (dat bemercke ic nu) tot mijner schãde. t' Is eens gebeurt dat ic sijnde inde Francfoortse Misse/ eñ zittẽde des avonts over maeltijt/ begõ te sprekẽ van mijne Jerusalemse reyse/ (die ic lange ind' zin gehat hadde) te vol-voeren/ eñ vraegde rontom/ offer iemant wat op wilde copen/ doen satter onder anderen mede eenen aen Tafel die seyde:

Wel

Wel Quant/ wildy weer nae Jerusalem/ tis noch te vroech/ weet ghy niet dat uwe Jaren noch niet om zijn? welcke Jaren? (seyde ick): ziet die schijn-deucht (seyde hy) hoe kan hy hem houwen of hy nievers van en wist: de jaren die gyder sijt uyt-gebannen / meen ick: of meyndy dat ick u niet en kenne? Ick wist my/ (sulcx hoorende) niet te laten van toornicheyt/ so beschaemt was ick/ dat sulcken dingen over een geheele Tafel wert ghesept/ had ick hem ghehadt tusschen myne tanden ic sou hem wel verscheurt hebbē/ Ja had hy so wel by my geseten/ gelyck hy den sevenden persoon van my sat/ ick sou hem mijn Mes inde ribben ghedouwt hebben/ ic sou hem ooc de wijn-kan naden kop hebben geworpen / maer hy sat niet tegen over my/ maer aen de selver sijde daer ic sat/ eñ tegen eenen Muer aen/ anders sou ick wel afgetreden ende hem t'hert in zijn handen ghegeven hebben/ maer dit was my nu alles belet / ende die aen myn 2 syden saten hielden my/ eñ sochten my te stillen. Siet / my docht dat ick inder hellen sach eñ brande van Grimmigen toorn/ ende spijt/ dat ick mijn leet niet wreken mocht/ ende konde uyt beroertheyt des toorns niet tot spreken komen / daer en was aen de geheele Tafel oock niet een/ die my kende/ die my mocht hebben verantwoort/ dus was ick oock zo beschaemt/ dat ic mijne oogen niet op heffen en dorst: ziet ic en kan u niet seggen hoe ic was: Nu t'alle geluck quamender in/ 7 Cooplieden van Amsterdam die my alle zeer wel kenden/ eñ elck rees terstont op om plaets te makē/ ende haer lieden by te schicken/ doch die neffens my saten hielden my vast/ op dat ick niet en soude op-staen/ want zy alle wel sagen/ dat zoo ick by mynen beschuldiger gecomen hadde/ ick my aen hem soude ontgaen hebben/ ende hy was een man tot zijn daghen die soo gants bequaem niet was om hem te verweren: Nu so haest de Coop-lieden waren geseten/ sagense op my/ ende en wisten niet wat te dencken/ datse my daer op sulcke maniere ende soo ontstelt zagen zitten/ ende vraegden terstont/ wel hoe dus? doch was mijn moet zoo vol dat ick niet en konde sprekē/ doen vertelde een van hunluydē watter gebeurt was: de Cooplupden dat hoorende/ begonden mijnen beschuldiger wel hart te berispen/ eñ getuygdē terstōt voor aldegene die daer tegenwoordig warē/ dz ic valslijc beschuldigt was/ want sy my alle gader wel kendē/ ooc mijne Ouders/ eñ datse ooc wel versekert waren/ dat ick noyt te Jerusalem en was geweest / maer dat ick nu eñ dan/ wel hadde willen dit eñ dat vercoopen/ op mijne Jerusalemse reys/ ooc boven al/ datse my wel zo vroom kenden/ dat al had ick te Jerusalem geweest/ sy even-wel versekert souden zijn/ dat icker niet onbetaemlijcx en soude gedaen hebben. Doen begondē al die aen Tafel saten/ mijnē beschuldiger zeer te bestraffen/ ende my vriendlijck te bidden/ dat ick de zake soo hooch niet en soude nemen/ dewyle nu voor haer altsamen was gebleken mijn onschult / ende dat ick belogen was/ doen begond' ick (die bynа rasende van gramschap was gheweest) wat te bedaren ende hem die my valslyck beschuldicht hadde/ veel schelt-namen te geven/ daer hy anders niet op en seyde: als ick beken mijne schult/ ic hebbe/ nu ick u wel besie eenen verkeerden voor / ende hy badt my seer vrientlijc om vergifnis/ Maer ic wilde hem niet hooren / ende swoer 'c sout hem vergelden/ hy mocht op mijn handen passen: doch hielt den ouden Man (mijnen beschuldiger) dies te meer aen/ my te bidden dat ickt hem wilde vergeven/ ende seyde/ dewyle nu uwe ontschult blijckt voor aldegene die mijne valsse (doch uyt bedroch der gelijckheyt des persoons) beschuldinge hebben gehoort/ wie isser nu leet geschiet/ als my: ick kan my nu voor alle dese goede lieden niet verontschuldigen qualijck gedaen

 te hebben

te hebben/ ende uwe ontschult is gebleken/ is dan de schande die ic nu over dese mijne misdaet moet dragen/ u niet wrake genoch over my? Ja uwe eere is int tegendeel door dit my doen verbreyt: want daer-uyt hebben dese goede Heeren (uwe verontschuldigers) oorsake genomen u meer te prijsen/ ende hier door ons allen meer goets van u te seggen/ als ander soude geschiet zijn: dus bidde ick u l. vrientlijck vergeeft my mijne dolinge/ dewijle de selve noch/ my ende niet u ten nadeele is gevallen. Neen seyd ic/ ic en vergeve u dat/ nu noch ten eeuwigen dage: Wist gevallẽ (door een vreemde avontuer) dat dese mijne goede bekendẽ hier in zijn gekomen/ ende ic also door haer getuyghnis blijcke ontschuldich/ ende met diefachtige ende faemrovissche logen (van u gy eerloosen naem-schender) belogen te zijn/ dat en is u deucht niet/ daerom en is uwe Boosheyt niet te minder/ want waren sy niet gekomen/ wie soude mijne verontschuldigingen gelooft hebben/ elck sach u aen/ voor t'gheen ghy nu blijckt niet te zijn/ dats voor een waerachtich ende rijk Man/ ende niemant van alle die ter Tafel saten en kenden my/ dan quantuys ghy/ die my soo afmaeldet: dat ic u tselve (ist anders in mijn macht) noch zal vergelden. Ghy hebt seyde hy in alles ghelijck/ ende ick ben schuldich/ maer ick bidde u ootmoedelijck vergeeft het my om Godts wille/ ende hebdy my ergens in van doen ick wil u dienaer zijn: doen begonden oock alle dieghene die aende Tafel saten my te vermanen/ ende te bidden/ ick wilde my laten versoenen/ alsoo't een misverstant waer geweest/ door dien ic den Man zo gelijck was die sulcx als hy my opgeseyt hadde ghebeurt was/ ende dat sy alle (te weten die eerst met my aende Tafel geseten hadden) hem (den ouden Man mijnen beschuldiger) wel kenden/ dat hy niet seggen en soude/ dan tgheen hy gewislijck waer te zijn/ ten minsten waende te weten: immers zy deden eyntlijck zoo veel/ dat ick consenteerde ick sou een glas wijns van hem wachten/ ende zoudent also afdrinckẽ/ dat geschiede: eñ na de mael-tijt stont hy voor my aende Tafel op/ ende viel my omden hals/ kuste my/ ende bat ic soudet hem doch vergeven/ eñ stack my aen de hant een Diamant-Ring: Weirt over de 50 Pont Vlames/ met ootmoedige aen-biedinge synes Diensts/ waer/ eñ wanneer ick hem soude mogen van doen hebben/ ick en soude maer ghebieden/ ende heeft my daerna noch veel vrientschap gedaen/ ende menigen vrientlijcken Brief geschreven/ daer hy hemselven altijt opt lachste in vernederdẽ/ ende zijn schult bekenden/ even-wel/ en heb ickt hem noyt uytter herten vergeven/ maer noch altijt een verborgen haet/ op hem gedragt/ verblijt zijnde in syn ongeval: Want het gebeurde omtrent een vierendeel Jaers eer ick dat ongeluck met mijn Schip hadde/ dat hy soo Arm wert als ic nu ben/ want al zijn groote rijckdom was aen lant/ dat al byden anderen lach/ meer alsmen over-sien mocht/ dat alles liep op eenen Nacht onder/ doort in-breken van water: anders/ had hy noch zijn middelen ghehat/ doen ick Arm geworden was/ ic haddet hem maer dorven laten weten/ hy soude my terstont wel hebben by gestaen/ ende my weer in mijn eer geholpen hebben. Siet even-wel en heb ic hem noch noyt goet hert toe-ghedragen/ dats nu wel 9 Jaer geleden dat dat geschiede. Doen hy my klaechlijc schreef dat sulcken ongeluck hem was overcomen/ schreeft ic anders niet als: tis wel bestelt/ zoo behoorense te varen die der luyden naem eñ Faem benemen dat krech hy ter antwoort/ meynende nu in synen noot/ een weynich onderstant van mij te hebben verworven/ of ten minsten eenen troostlijcken Brief.

M Mijn herte verschrickt mij/ van sulcken barbarisschen wreetheyt/ ongenadicheyt/

nadichept/eñ meer als beestlijcke selhept te hooren/och vrunt hebdij daer nu geen hertlijck berou van/ eñ hebdijt hem nu ooc al upt den Gront uwes herten vergeven ?

A V Mijn gemoet overtupcht my wel/ende heeft mij wel lang eñ menich-mael daertoe vermaent/als ic docht op zijn leet-wesen ende vrientlyckhept/die hij mij daerna heeft betoont/dat ick behoorde te doen: maer als ic dan weer begost te dencken op den spijt die mij geschiet was/ soo quam t'bloet dat in mijn Teenen was/ weer in mijn Hooft / alsoo dattet niet goet soude geweest zijn hem dan in mijne tegenwoordichept gehat te hebben / ende lept mij noch op den krop: eenen man over een heele Tafel volcx soo te beschamen / ende sulcke dingen van hem te seggen ?

M Hoe kan ic met droge Oogen aenthooren uwe wraec-gierichept/gij hebt flus gesept/ uwe sonden ende Godtloshepdt te mercken/ maer dese laetste overtreeft d'eerste/ noch onbegrijpelijc verder. Daerom merckter nu eens op / eñ bekent de veelhept uwer zonden.

A V Och ic weetse niet dan genoch/ ende lepder al te veel.

M O neen/ ghij moetse noch al klaerder sien ende kennen/ want ghijse noch niet half en merckt. Segt mij dan: hebdij gebeden: Vergeeft ons onse schulden/ als wij vergeben onse Schuldenaren ? dat is voor u selven / Vergeeft mij mijne misdaeden / ghelijck ick die mij misdaen hebben/ haere Misdaeden verghebe ?

A V Ja / O Ja / alle Daghe/ zo ghehoort is.

M So hebdij ooc dicwijl om uwe verdoemenisse gebeden.

A V Hoe dat doch ?

M Ghij hebt niet vergeben die u misdaen hebben hare misdaet / so hebdij dan biddende / dat Godt/ gelijc ghij anderen haere misdaet vergeeft / uwe misdaet wil vergeben/ gebeden dat hij gebenedijt u de selve niet en vergeve/ sonder welcke genadige quijt-scheldingen onser mis-daden/ wij altesamen inden Eeuwigen Doodt souden moeten verderven / ende inden Afgrondt der Hellen verzincken: Merct nu uwen allendigen staet / ende uwer sonden groothept / ende segt nu met waerhept ende sekere wetenschap ('tghene ghij weleer (geloov ic) den Predikā-ten (sonder te verstaen wat ghij sepdet) na-geklapt hebt) dat uwe sonden 't getal der hairen uwes Hoofts te boven gaen: Ghij haddet wel met recht mogen dencken (doen ghij/ van upt Jerusalem gebannen te sijn / beschuldicht wert.) O Vrunt/ ghij segt de waerhepdt sonder u weten / want hoe wel ghij daer in mist/ dat ic upt het Aerdtsche Jerusalem soude gebannen sijn / soo is nochtans u seggen dubbel waer/ int Hemelsche Jerusalem / daer ic door mijne ongherechtichz (van Godt die kijc 'tsijne (dats volkomene gehoorsaemhepdt) te onthouden) mijselven upt-ghebannen vinde.

A V O wee mijns: Mijne zonden roepen wrake over mij / sij rijsen teghen mij op / als eenen Hooghen Berch/ Jae tot en Hemel toe / ende komen om mij te verslinden. O hoe bang is mij / mijne zonden zijn meerder danse mij verghe-ven konnen worden.

M Mijn Lieve Vrient/hout op/ende verlaet zulke redenen/uwe zonden zijn groot genoch/ al en hoop ghij gheen nieuwe zonden op 't oude / want te waen-hopen van Godes Barmhertichept is noch wel de alder-swaerste zonde. Hebt goeden moet/ zijn uwe zonden menich-vuldich ende groot/ Godes Ghenade is

 noch

noch veel overvloediger ende grooter: Laet u uwe zonden maer uyt den gront uwer Herten leet zijn/ ende hatet die snoode prije als Serpentijns ende doodtlijc Fenijn uwer Zielen: Ende niet Godes heylzame ende kastijdende Roede.

AV Och Vrunt/ zoude er voor mij noch genade zijn?

M Ja gewisiijc/ ist maer zoo/ dat u uwe zonden van gheheeler Herten leet zijn: Want die gene zijnt/ die Godt tot hem door zijne goedertierighe barmhertichheyt noodiget/ de welck het Pack haerder zonden gevoelende/ daermede beladen zijn.

AV Maer oft noch alzo mocht zijn/ dat mij Godt door zijne ongrondighe Barmhertichheyt/ deze mijne zoo ontelbare zonden vergave/ wat zout helpen? Want ic mij bevinde zo boos te zijn/ dat ic doch al weer aen zondigen/ Godt op een nieu vertoornen/ ende metten gewasschen Zeugen weder int Slijck wentelen zoude: Wat zout dan helpen? Waer de laetste dwaling dan noch meer ergher als de eerste? Dus ben ic t'eynden raet. Mijne Siele is beangst totter Doot. Wee mij/ dat ic oyt de zonde diende/ die mij nu inder quader gewoonten Klupster gevangen ende geboyt hebbende/ zo bitteren loon geeft. 't Fy Werelt/ dat ic u oyt behaegde/ O vervloeckte betrouwen op Aertsche ende tijtlijcke dingen/ die altsamen als Roock verdwijnen. Grouwelen verschricken mij. Vreeze maect mij bange. Maer wat baet doch al mijn klaghen/ de wijle mijne eygene Concientie mij verdoemt.

M Wordet niet kleyn-moedich/ mijn alder-liefste Vrundt/ maer hebt goeden moet/ want dat uwe concientie u verdoemt/ is een gewis voor-teyken eener oprechter boetveirdicheyt. So wij ons zelven verdoemen/ zo zal ons Godt niet veroordelen. Twijfelt daer-aen niet/ Godes Barmhertichheyt is veel grooter als uwe boosheyt/ ende uwe sonden zullen u niet alleen vergeven worden/ maer na dat gij met het Bloet des onbevlecktren Lams/ van alle uwe overtredingen/ Bloedt-roode ende stinckende zonden/ zult ghereynicht ende witter den Sneeu gemaeckt zijn. So zal u GODT door zijnen Heyligen Gheest weder-baren/ ende vernieuwen/ ende dan zal uwen Heere (Christus) in u Herte (ghereynicht zijnde vander zonden Slyck) zijne Wooninge maken/ ende alzoo in u van dan voort-aen wercken/ den wille ende 't volbrengen zijner Heyliger Geboden.

AV O Vrundt/ ghij belooft groote dinghen/ maer mijn Ghelove is zeer kranck/ mocht ick slechts eens verlost worden van die grouwelijcke (van mij nu meer als de Doot gehaete) zonde/ zo mocht mij voort geen lijden zo swaer/ meer op-komen/ ic en wildet al geiren (met bekennen van duyzent-mael meer verschuldet te hebben) door Godes genade/ om den wille mijns Heeren verdragen: Maer ic en kan mij niet verblijden/ zo lang ic die moordersche mijner Zielen in mij gevoelen.

M Dat klinct mij/ O waerde Vrunt/ zoeter in mijn Ooren/ als alder Werelts Snaeren-spel/ want de zonde Vyantlijc te haten/ is den naesten Trap om die te verlaten/ hoe kondij doch laten Godt te vertrouwen/ die alrede zulcken grooten werck in u heeft gewrocht: Want zijt dat gewis/ ghij en hebbet van u selven niet/ dat ghij de zonde Vyant geworden zijt/ waert ghij dat oock over eenighe Dagen?

AV Geenlijck neen/ maer ick diende deze met lust.

M Zijt dan getroost ende vertrout vastelijc/ dat Godt die in u heeft begonnen zijn werck/ dat zal volvoeren/ want GODT/ die de volmaecktheyt aller

dingen

dingen is/niet onvolmaeckts en doet: dus vang nu aen uwen Godt te bidden (geperst zijnde door hoogen noot) upt het diepste uwer zielen/ met schreyen der herten/ om vergevinge/ ende quijt-scheldinghe uwer voorledener (zoo bekende als onbekende) zonden/ om Christi lijden wille: Ende oock daer-beneffens/ om vernieuwinge uwes gemoets/ door de krachtige in-werckinge zijns Heylighen Ghe-stes.

A V Hoe zoude ic (die zo onreyn ben) voor de hooge Majesteyt Godes/ ende voor zijne door-zichtige Ooghen dorven verschijnen?

M GODT zal niet zien op uwe vuylicheyt/ de wijle ghij u zelven daer-in mishaecht: Maer zijne goedertierene vrundtlijckheyt/ zal aen-zien de onbevlecte zuyverheyt zijns Lieven Zoons/ die zal voor u bidden zijnen Vader/ ende dij met zijne volmaeckte ghehoorsaemheyt bekleden/ ende zult alzoo in Christo voor Godt verschijnen/ zuyver ende reyn van alle Vlecken (wantse u om de verdiensten Christi alrede zijn verghevẽ) die u den wech tot Godt onzen Hemelschen Vader al heeft bereyt. Zijt dan ghetroost/ schept eenen moet/ ende komt met mij/ laet ons voort Aenschijn Godes verschijnen/ ons verdemoedigen/ neder vallen/ ende onze zonden met ware berou ende leet-wezen beklaghen/ ons zelven beschuldigẽde/ eñ onbeveynstlijc (gelijct inder daet is) ons der eewiger verdoemenisse schuldich kennende/ eñ om de verdiensten Christi wille om vergiffenisse der zelver (met vertrouwen van verhoort te worden) bidden.

A V Ziet hier ben ick: ick wil mij voor Godt mijnen Schepper verdemoedighen/ ende metten Verlozen Zoon weder keeren tot mijnen Vader/ zal ick genade vinden/ zoo wil ick met Eeuwighen loof zijne goetheydt prijzen/ sal mij GODT ('tghene ick duysent-werf verdient hebbe) dan oock niet Erbarmen/ maer mij int diepste der Hellen verstooten/ so en wil ick doch van hem niet wijcken/ maer op hem (Al-goedt) hopen. Ziet hier sijn onwaerdig Dienaer/ hij make het met mij soot hem behaecht/ sijnen Alder-heylichsten Wille ghesschiede/ doch vertrou ic vastelijc (niet om dat ick't dencke weerdich te sijn/ och neen/ niet dan straff over straff/ ende d'Eeuwighe verdoemenisse heb ic verdient: Maer de onder-vindinge van Godes onbegrijpelijcke Barmherticheyt/ doet mij hopen) dat ic noch voor een d'alder-onwaerdigste Dienaer in't Huys mijns Heeren eñ Vaders/ sal aen-genomen worden: Maer om sijne Heylicheyts Zoone te sijn/ ben ic te boos. Helpet mij bidden/ O mijn lieve Vrunt ende waerde Broeder/ want het Gebet der Gelovigen vermach veel.

M Daer-toe ben ick/ O mijn lieve Broeder/ van Herten bereydt/ ende versekere u/ haest door den Hemelschen Dauw der Godtlijcker goetheyt/ verquict te sullen worden: Doch moet ic u eerst wat vraghen?

A V Vraeght vrij mijn Lieve Vriendt.

M ICK mercke nu wel/ door veele teyckenen/ als daer sijn levende kennisse uwe eygener boosheyt/ daer-upt dan is geboren/ hert-grondich berou/ ende mishagen uwes selfs/ oot ondervintlijcke ende door opmercken groote kennisse van Godes goetheyt/ daer door ghij wert beweegt hem ghebenedijt lief te hebben/ eñ te vertrouwen/ al t'samẽ nodige voor-loopers eenes Gebets t'welk verhoort te sullen worden belofte heeft/ maer ick en hebbe (hoe-wel icke vermoede soo te sijn) noch niet verstaen/ of ghij den Man (die ghij flus vertelden/ noyt goet Hert toe-gedraghen te hebben/ om 'tghene hij u misseydt hadde) al upt den gront uwes Herten hebt vergeven 'tgene hij u heeft misdaen. Ja of ghij uwen

voorigen

voorigen haet al in Liefde hebt verandert/ende uwen vorigen hoog-moet tegen hem al in ootmoet verkeert hebt: Alsoo dat ghy nu bekent hem duysent-mael meer misdaen te hebben/ als hy u/ ende dat ghy hem metter Herten om vergiffenisse biddet/ 'twelck ghy waerdy by hem oock met uytterlycke wercken sout betoonen/ende ooc voor-genomen hebt/op't alle spoedichste te sullen doen/ uwe misdaen tegen hem bekennende/als oock al die/die ghy soudt moghen hebben misdaen/ende Hert-grondelyc te vergeven/al die u hebben ver-ongelyct.

AV Ick dancke u myn lieve Vrient/dat ghy over my soo sorghvuldich syt: Ende sult weten/dat ic grooten stryt in myn gemoet hadde/doen u l. verklaerde de grootheyt myner misdaet in die daet/ende was seer toornich op my selven: doch bleef noch den wroec in myn Herte/doen versuchte ic uyt dieper benautheyt/ ende seyde in myn Herte: O GODT staet my by/ende helpt my desen hatighen Duyvel verwinnen/ende terstont voelde ic sulcken veranderinghe in myn Hert/dat my docht had ick hem in myne teghen-woordicheyt ghehat/ick soude hem met myne traenen wel hebben over-ghoten/ende myn Herte uyt myn Lyf wel hebben gegeven: ende ic versekere u/ dat my dat seer heeft getroost/ende mynen moet/ die by na was verdwenen/ seer gesterct/want ic gevoele dattet my van Boven wert gegeven/ ende dat GODT myn Hert beroerde.

M Welcken vreucht ist my dat te hooren: Wat hebt ghy dan te vreesen? ende waerom en soudy sulcken vriundtlycken Vader niet vertrouwen/ die u soo genadichlyc heeft verhoort? Komt laet ons gaen t'uwen Huyse/ende GODT al-daer int verborgen bidde/op dat wy by den Menschen niet en schynen Lof en Prys te soecken/ ende GODT/ die ons int verborghen sal hooren/sal openlyc ende voor de geheele Werelt betoonen/ ons verhoort te hebben.

AV Zoudt gy u vernederen in myn Arm Huysken(doch noch al te goet voor my) te komen?

M O Vrunt/swyght daer van/wat syn wy Aerde ende Stof/dat ons alle GODES gaven(hoe kleyn)niet en souden te groot syn: Waer hebben doch onse voor-Vaders de Heylige Patriarchen inghewoont/in Huttekens/daer u Huys noch een Kasteel by is te vergelycken.

AV Nu wel dan/laet ons gaen: O myn lieve Vrunt/ic zie ginder een Man/ tegen de welcke ick my zeer besondicht hebbe/'twelck ick u l. moet vertellen: want ick vertrouw' dat u l. my wel zult raden wat ick hier in behoore te doen/ daerom en kan ick u l. niet verbergen 'tgheen my opt herte leyt: Ende het staet met de zake aldus: Siet ick hadde eenen quaden Hondt/die beet veel-tyts de Lieden alsse te nae voor-by ons Deur quamen: Nu gingen deses Mans Kinderen School niet verde van onsent/ende die worden dicwyls van mynen Hont aen-gerant/ die haer dan inden Rock/of inde Broeck beet: Ende op een tyt liet syn Soontjen een stuck Eetens vallen recht voor ons Deur/ ende mynen Hont schoot toe/ende nam't op/ende het Kint wildet den Hont beneme/maer de Prye beet het Kindt in de Hant/ dattet wel dapper bloede (ja had't Manneken geen Hnt-schoentjen an gehat/'t waer duyzent tegen een geweest/ zo de Kekel 't Kinds Hant nz en had' af-gebete) Doe liep 't Kint tuys en klaegde't syn Vader/ die quam tot my/ ende berispten my met reden/ ende seyde/ dat ic sulcke Hont/ so ick hem niet wilde Hozinucken/ ten minsten vast leggen soude. Doch ic seyde/ dat ic met hem niet te doen en hadd'/ ende wilde myne Hont niet vast leggen/ hy mocht zyn Kinderen van myn Deur houden: Hy wert gram/ende seyde/ wild' ick

niet

niet maken dat den Hont sijne Kinderen met vreden liet/ hij souder anderen raet toe doen : Ick sey / hij mocht sijn best doen/ maer en riet hem noch niemandt so vroom/ mijnen Hont aen te roeren : Ende alſo ging hij wech / want hij zaghe dat met mij niet en was reden te ghebruycken. Daer-na was den Hont op dat Kint dat hij eens gebeten had zo vinnich / dat hij't altijt aen-vlooch : Alzoo dat die Kinder zo vervaert waren voor mijnen Hont / datse daer niet meer en dorsten School gaen. Den School-Meester quam klagen/ dat ic hem schade dede: De Moeder vande Kinderen quam tot Onzent / ende badt men zoude doch den Hont in-houwen/ doch ic en wilde niet. So geviel't op eenen Morghen (eñ ick sat voor-deur met een stuc Etens in mijn Hant) dat dezen Man (wiens Kinde van mijnen Hont gebeten was) daer voor-bij quam / met een Rapier onder zijnen Arm / om uptter Stat te reyzen / ende mijnen Hondt vlooch hem toe / ende beet hem achter in zijn Kuyt ; daer-over wert den Man zo toornich/ dat hij sijn Rapier uyt-trock/ ende stac mijn Hondt/ dat ick't zach/ dwers door't lijf : Ick dat siende vlooch op/ ende zoude hem het Mes dat ic in mijn Hant hadde/ door de Ribben gesteken hebben / maer ic stiet door-den Mantel op een Bourset of Wetser die hij op zijn Lijf had hangen/ voort hij ontweec mij terstont: Eñ ic nã mijnen Hont op/ om te sien hoe't met hem gestelt ware/ roepẽde hem (dẽ man) na/ Ic soude hem dat verleeren/ ende deed' vast mijn best om den Hondt wat te laven/ maer hij sturf terstont. Ende ick had den Hont liever als menig man zijn Wijf/ zo dat ick heel toornich op den Man was/ ende swoer / ick sout hem vergelden. Nu den Man was so vanden Hont gequetst / dat sijn Reys daer-door verhindert wert/ ende hij most wel vier of vijf daghen daerom in blijven / ende had groote vrees/ dat ic hem op eenen Avont soude waer-nemen : alsoo dat hij naeuwelijc dorst uyt-gaen : Hij heeft oot sijn Vrouw tot mijnent gesonden / om mij te vreden te stellen/ ende te bewijsen dat ic niet en behoorde tonvreden te sijn/ dat haer Man sulcx hadde gedaen : Want gij (seyde zij) sout het selve ghedaen hebben. Doch ic bleef even obstinaet. Dat is nu omtrent vier Weken ghele-den/ ende hij schout sich voor mij: wat zal Ic doch nu best doen? wil ic gaen ende bidden hem om vergifnis van dese mijne onredelijcke daet? so mach ic terstõt bij u l. komen om dan te doen so wij voor-genomen hebben.

M O ja sou-dij niet? dats meer dan betamelijck / Ick gae wel me.

AV Dats mij so veel te aengenamer : Hier woont hij.

M Klopt aen.

Merckt, AV *klopt aen, den Man daer hij af gesproken heeft komt voor, eñ* AV *ziende, is verschrickt: doch ziende dat* M *bij hem is, verkloeckt hij hem eñ roepsc beyde in, beginnẽde* AV *terstõt om vergifnis te bidden: eñ zullẽ hem beteykenẽ met* O.

AV GODT verlene u zalichepyt.

O Ick danck u van Herten. Komt in Vrunden. Ick ben seer verwondert van sa onverwachten groet/ van die gene die ic dacht dat mijn onghelue begeerde. Ic bidde u waerde Vrunt/ hout mij ten besten/ ende wilt mij niet qualijc

af-nemẽ dat ick u Hont door-stekẽ hebbe: ten was immers niet betaemlijck datmen eenen Hont soude los laten lopen op s'Heerẽ Straten/ die bijt-achtich was/ ende de Luyden stucken vlees uyt het Lijf beet: siet daer het Lick-teyken/ 'tis noch ten besten vergaen/ maer ic hadder wel mogen groot spel aen krijgen.

A V O mijn lieve vrunt/ ick bekenne Godt-loosIijc tegen u gehandelt te hebben/ ende bidde u l. om Christi wil mij dat te willen vergheven/ u l. en hebt mij niet misdaen/ maer ick hebbe mij opt hoochste tegen u vergrepen: Daerom bidde ic u seer ootmoedichlijc mij t'selve te willen vergeven.

O Och ja geirn/ sou ick niet? Want wij souden immers geirn hebben dat Godt onse misdaden ende sonden (die wij teghen sijne Godtlijcke ende Hooghe Majesteyt hebben begaen) vergave. Maer vergeeft mij A V och mijn lieve Vrundt swijcht daer-van/ want ic seg u/ gij en hebt mij int alder-minste niet misdaen/ maer met lang-moedicheyt hebdij mijne booshz verdragen/ eñ ic en weet nz hoe ic immermeer dese uwe vrientlijcke Liefde t'mij waert/ sal konnen vergeldẽ/ want ghij mij so geiren ende gewillichlijck het groote gewelt dat ic u l. hebbe gedaen vergeeft: daerom dewijle mij door armoede ontbreeckẽ middelen om u dese wel-daet te vergelden/ so op-offere ic mij selven gheheelijck t'uwen dienste/ ende wil t'aller tijt sijn u ootmoedich knecht/ ende wil voort Godt de Heere bidden/ u l. duysent-vout te vergelden in uwen schoot/ de wel-daet die u l. heden aen mij betoont/ ende bidde dat u l. Godt voor mij willet bidden/ dat mij doch dese boosheyt (de welcke ick ooc in u te misdoen teghen mijnen Godt hebbe begaen) mach vergeven/ ende om Christi wille quijt-gescholden worden.

O Dat wil ic van herten geiren doen/ ende bedancke u l. voor de aenbidinge uwes dienstes/ heeft u l. mij oock ergens in vandoen/ spaert mij oock niet: ick heb Godt ooc al voor desen/ voor u l. gebeden/ doch mach dat weynich helpen/ ten zij dat dengenen mede bidt/ daermen voor bidden zal/ daerom vermane ick u l. mijn lieve vrunt/ wilt uwe sonden voor den Here uwen G O D T beklagen/ Ick sal van mijner sijden t'selve doen/ ende voor u oock bidden/ ende en twijffelt dan niet/ is uwe overtredinge u maer uytten gront uwes herten leet (so ick vertrouwe Ja) Godt is so rijck van barmhertichheyt/ hij salse u vergheven.

M Dat is gewis/ Godt verhoort alle de gene die hem gebenedijt in Geest ende waerheyt aenbidden/ gheprezen ende hooggeroemt moet onsen Godt sijn eeuwelijck/ want zijne Hant doet groote daden/ heeft hier de Heere niet wonderbaerlijck een Wolf in en Schaep verandert/ ende een hert twelck harder was als steen/ sacht eñ vleeschengemaeckt/ ja doodlijcken haet in liefde doen veranderen?

O Daer segdij waerheyt vrient/ ende wij hebben dagelijcx vele oorsaken om des Heren naem te loven. Comt zoot u l. belieft wat in mijn huys-vrouwe zal zeer verblyt zijn/ alsse horen zal dese onbewaende veranderinge.

M Wij dancken u l. hoochlijck/ op een ander tijt wij moeten nu gaen/ alsoo wij noch niet hebben te doen.

O Ick en wil u l. daer niet in behinderen.

A V Ic wensch u l. na an-biedinge mijnes geringẽ dieñstes/ eenẽ goedẽ avõt.

M De Here blijve met u l.

O Ende de selve zij u-lieder leytsman.

A V Mijn hert is mij nu (o vrunt) al wat verlicht.

M G O D T sij lof ghij hebt wel gedaen/ dat gij u eerst hebt versoent/ volgende t'bevel uwes Heerẽ/ eer gij de Offerhãde uwes gebets brachtet tot Gode.

A V Willen

A V Willen wy dan nu gaen t'onsen huyse/om GODT de Heere ootmoedelijck om genade te bidden/ misschien of my GODT genadich ware.

M Och ja/ laet ons dat doen/ ende twijffelt dan aen zijne barmhertichheyt niet.

A V Hier genaecken wy ons huys/ick en kan my niet langer onthouden va weenen/comt in mijn vrunt/laet ons in dit kamerken gaen/doet de deure toe/op dat ons niemant en verstoorde: och my is soo bange/mijne Conciencie beschuldicht my strasser als oyt. Och/daer valt my in al of iemant tegen my spraecke/ gy sult doch eeuwichlijck verdoemt zijn / wat wildy GODT bidden/ hy en sal u doch niet verhooren/uwe boosheyt overweegt GODES goedtheyt.

M O mijn alderliefste vrunt/dat is den Duyvel die u dat zoeckt wijs te maken/maer gelooft hem niet/ziet hoe hy met liste onze eerste ouders heeft bedrogen/hy weet/dat zo ghy maer en gelooft/dan u GODT alsdan hem sal ontnemen/ende u uyt zijne klauwe verlossen/daer beneffens weet hy oock/indien ghy GODT dat niet toevertrout dat hy (ghebenedijt)dat dan neit sal doen/maer u laten in zijn ghewelt/ want GODT den onghelovigen niet en hoort / daerom soeckt hy u het ghelove te benemen / doch hoort zijne bedrieglijcke Tonge niet/ maer betrout GODT uwen Schepper/dat hy door zijne oneyntlijcke barmhertichheyt/sich over u sal ontfermen/om de verdiensten zijnen geliefden Soons: Ja, seg uyttter herten/ met David gelijck ghy dus seyt/ dat ghy tegen hope opden Heere williet hopen / Ja al wilde zijne rechtveirdichheyt u inder Hellen verstoté/dat gy doch even-wel op hem wildet vertrouwen: doch en sal sulcx niet geschieden:want soo waractichtich als de Heere leeft/ hy en begeert niet den doot des zondaers/daerom verdemoedicht u voor zijne hooge ende godlijcke Maiesteyt/ ende spreecket: Heere ic geloove/comt mijn ongelove te bate/Heere leert my bidden/ende stiert mijne lippen/op dat mijne bede dy mach aengenaem zijn.

A V Dat wil ick dan doen. Biddet ghy oock voor my.

A V Neder knielende seyt:

Heere GODT leert my bidden/ende stuert mijne Tonge.

Mijn Godt / mijn Schepper / die du bist de Spring-Born aller ontfermhertichheyt / ick kome tot dy/my-selven waerdich kennende der Eeuwiger verdoemenisse/maer O Heere genade/genade ende geen gerecht/laet dijne ontfermhertichheyt mijne benaeude Ziele verquicken / zoo wil ick Eeuwichlijck dijnen lof verconden / ende voor alle volcken dijne ontfermhertichheyt loven: laet doch de verdiensten dijnes lieven Soons my te nutte comen/ want ziet / ick hebbe vrywilliglijck mijne Siele in u gewelt op-gegeven: alleen mijn vertrouwe stellende op dijne over-mebogende barmhertichheyt. Keert dijn blinckende Aenschijn doch tot my/o Heere / verberght u niet langer voor my/ of ick versmelte van benaeutheyt mijner Zielen/O Godt helpt my te deser uure.

M O mijn Godt/die du dy erbermste over t'werck uwer handé/willet doch desen ootmoedigen/ende van geheler herten boet-veirdigen sondaer / in genade aen-nemen / ende dy om de verdiensten dijnes (totten smadelijcken doot des Cruysses gehoorsamen) Soons/over hem erbermen/du bist doch de Liefde/hoe kan die toornen: Ick doch weet Heere/ dat het tot zijnen besten is / dat du dijn Aenschijn zoo lang verberghste / op dat hy nimmermeer en soude vergeten/ den anghst daer hem de sonde in gebrocht heeft / eñ dat hy nu weder aengenomen zijnde/niet meer van dy en wijcke. Nu mijn Godt/latet doch een Straelken dyner goetheyt zijn Herte verquicken/op dat hy niet kleyn-moedich en worde: doch weet

weet ick Heere / dat hij zoo zeer niet begeert uwe genade / of dijne vruntlijcke Liefde is noch al bereyder hem die te doen genieten.

A V Ja Heere/gedencket aen dijne beloften ende dat wy doch zijn het maecsel uwer Handen / so my van dij geen hulp en comet zoo moet ick versmachten/ghy en hebbet doch geen wel-gevallen aen den doot des zondaers maer dat hy hem bekeere ende leve / het water is mij totten lippen gecomen/ zo mij dijne genade niet en onderhouwet/ziet soo moet ick te gronde gaen ende onderwaerts ter Hel en sincken daer en Prijstmen dijnen name niet. Betoonet doch nu uwen knecht/dat du bist een bermhertich Vader/die sich erbermt over sijne kinderen/ dat Dijne Bermhertichheyt gaet boven alle Dijn wercken/dat Du snel bist om t'ontfermen / ende traech ter Wrake/ O Vervloechte Zonde is dit dijne naesmaeck /t'fij Werelt is dit dijnen loon/ sult ghij alle die dij dienen zoo verghelden / zoo warense beter niet ghebooren/ och Heere Heere/ wendet uwe ghenade 'tmijwaert / dat ick alleenlijck een kleyn druppelken / des waters uyt de Fonteyne dijner ontfermhertichheyt mach genieten/ om mijn (van grooter benautheyt verdroogde) Herte mede te laven / ey Heere ende verberght dijn Aengesichte niet langer voor mij/ want soo dijne genade mij niet verschijnet / soo moet ick O wee bederven/ komet dan Heere komt komt/ O komt mij te hulpe/ komet doch spoedelijck.

GODT Verschijnt den Mensche ende neemt hem aen in genade, spreeckt seer vrientlijck met hem, ende zeyt:

Hoe kan ick mij langer onthouden/ ende mijne goetheyt verbergē/den genen diese soecken/ick hebbe het geloove gezien / ende de bekeeringe van geheeler Herten/desers mijnen lieven zoons/ die Doot was ende nu leeft : komt mijn zone/ verheucht u ende sijt vrolijck/want alle dijne over-tredingen zijn dij vergeven/ic wil die niet meer gedencken / zondiget slechts voort aen niet meer: ende gy mijn Hemelschen Heir/ Juychet ende verbreugdet u/ want ziet / een sondaer heeft sich van geheelder herten tot mij bekeert.

A V O mijn GODT/ wie ben ick ! die dijn kint soude genaemt zijn/die ick niet waerdich ben/den minsten van dijne Dienaren te zijn.

GODT Daerom heb ick dij oock verhoocht / om dat du dij selven Vernedert/die sich selven verheft/ wil ick onder-drucken / ende op't alderlaegste vernederen: maer die daerentegen kleyn is in zijns selfs Oogen/ wil ick verhoogen/ ende die sich verdemoedicht zeer verheffen : du bistet nu weirt om dat ickt dij waerdich make/want dij heden is toe-geschreven/de gerechticheyt eñ volcomen gehoorsaemheyt mijnes een-geborē zoons/ die alle mijnen wille heeft volbracht in alles om uwent wille/ comt dan tot mij mijn Kint / ende vertrouwet dijne Ziele hem(mijnen lieven Zone) tot eene reyne Bruyt/ eñ bewaert daer-na uwe Ziele die nu (int Dierbare bloet mijns Zoons gewasschē zijnde) Snee-wit is/ voort-aen vande Vuylheyt der zonden.

A V Ick ben doch / O Heere/ Aerde ende Stof/hoe soude mij soo grooten weldaed' geschieden dat ic uwē eewigē Zone die te dijner rechter hant zit/soude vertrouwet worden?ziet hij blincket als duysent Sonnen van Heyliger klaerheyt/ ende ick ben swart door der Zonden vuylheyt.

IESVS

IESVS CHRISTVS. O mijn vriendinne/ ghy zijt wit en zuyver/ ic hebbe lust tot dy/ weest slechs mijn getrouwe Bruyt: Komt mijn Lief/ waer-om weygerdy/ u met mij te vereenigē? is u dan onbekent wat ick om u te verwerven en uyt des Duyvels Strick te verlossen hebbe gheleden? heb ick dy met Gout of Silver gekoft? ghy weet dat ick mijn bloet voor u uyt-gestort/ ende t'selve gegeven hebbe/ tot Rantsoen-gelt om u te lossen: naerdert u dan tot mij/ mijn Alder-liefste/ ende zijt mijne uyt-verkorene en lieve Bruyt/ ende blijvet mij slechts nu voort-aen getrou/ sonder u weer te verloopē in hoerdom/ door verlierē met ter Wereltscher wel-lustichheyt/ of der zonden ongerechticheyt/ die gy dan weder sout ter slave worden.

AV O mijn Heere/ dijne genadige barmherticheyt over mij stinckende zondaer/ ende vrientlijcke weldadicheyt/ aen mij ellendige Aert-worm/ kan ick niet uyt-spreken: maer och wat mach mij dat alles helpen? zoo ick doch door mijnes Herten verkeertheyt/ ende wanckelbare swackheyt/ uwe Godlijcke maiesteyt weder sal moeten vertoornen/ als mij des vleeschs lusten over-winnen/ ende de gewoonte tot sondigen mij daer in doet vervallen/ 'twelck mij voorwaer meer sal smerten/ als duysent dooden te sterven/ ach mocht ick in de Helle sincken/ ende dese uwe soo onuyt-spreecklijcke goetheyt/ recht danckbaerlijc bekennen/ sonder deselve (met t'begaen van nieuwe sonden) te verachtē/ so waer mij (onwaerdige) doch wel-vaert genoch/ Ja genade boven genade geschiet: want sonder u O mijn Godt te behagen/ wil noch kan ick niet leven.

IESVS CHRISTVS Laet varen dese anctige sorghe/ tis mij genoch dat ghy van goeden wille zijt/ nu sal ick voort in u het volbrengen wercken/ ende in u herte 'twelck nu reyn/ en zuyver is van alle smetten (door mijns Vaders genadige quijtscheldinge om mijnen wille/ gereynicht zijnde) wil ick mijn wooninge nemen/ alsoo datstu voort-aen der sonden gestorven zijnde/ der gerechticheyt leven sulst.

AV O onvol-prijselijcke goeder-tierenheyt Godes/ ghy Hemel ende Aerde/ roepet uyt de goetheyt des Heeren/ alle zanden der Zee vreydet uyt des Heeren Heylige naeme/ ende ghy alle die daer kennet des Heeren vrientlijckheyt/ singet Gods lof/ wel hun die op zijne Goetheyt wachten ende de selve van gantscher herten betrouwen/ prijset den Heere mijn ziele/ nu ende eeuwiglijck: mijnē Mont houde niet op Gods Lof te verklaren/ want zeer groote daden heeft hij gedaē/ hij (de Heere) heeft mij verlost van der sonden banden/ hij heeft mij getogen uyt het diepste der Hellen/ groulijcke Anexten verschrickten Mijne Ziele/ doch Godt heeft mij getrooster.

GODT Dewijle ghy beyde mijne goetheyt hebt onder-vonden/ zoo gaet nu tot uwen broederen (alle Menschen) ende vercondicht hun mijne wel-dadichz/ ende de groote ontfarmherticheyt die ick aen u liedē hebbe betoont/ ziet ick wil oock soo-danige bermherticheyt bewijsen aen alle Menschen/ die hen (als gy) van geheelder hertē tot mij bekeeren/ zijt gylieydē als lichten der Werelt/ wādelt volmaecktelijc ende sonder vlecke voor mijnen Aengesichte/ op dat de Menschen uwe goed wercken ziende mogen bekennen/ dat het de Heere is die sulckē werck in dij gewrocht heeft/ want den Mensch vermach niet van sich selven.

M Y Jock is soet/ ende u Last licht/ uwe gebodē en zijn niet swaer/ O liefhebbende Vader (Ja de alder vermaecklijcxte oeffeninge onser zielen is/ uwen alderheylichsten Name te prijsen voor den Menschen) dus moet ons om-vangen

eeuwige smarte/soo wij dy/O goede ende getrouwe Vader (die doch de uyt-deylende volheyt aller wenschelijcker gaven ende rijckdommen zijt) ontrouwelijck verlatende/ons inden schandelijcke ende verfoeylijcken dienst des vleesches weder begeven/de Duysternissen moeten ons bedecken/ soo wij ons keeren van dijnen Heyligen ende klaerblinckenden lichte/ ende den Duyvel sy eeuwig ons Heere/ soo wij dy verachten den begeven/ende hem (den Duyvel) weder tot Dienaren worden.

GODT Het geschiede alsoo ghy gesproken hebt.

M Ende A V Dat moet doch alsoo waer ende Amen zijn.

God de Heere, ende synen Zone Christo. A V (als gehoort is) in genaden aengenomen hebbende, worden onzienlijc voor haer, ende A V nu volcomentlijck getroost zijnde, seyt:

O WONDER-baerlijcke verlossinge / ende onbegrijplijcke goedtheydt onses GODTS / hoe sullen wij die genochzaem bekent maken allen Menschen/och dat alle lieden sijne goetheyt kenden. Al mocht ick met duysent Tongen spreken om mijnes Godts lof te verbreyden/soo en soude ick mij doch gelijcke-wel / niet konnen versaden : want zijne goeder-tierne vrientlijchept is onuyt-sprekelijck-groot / tegen die gene die haer tot hem (gebenedijt) naerderen: Eer soude de Son de lucht verduysteren/eer soude het water het natte droogen/eer soude het Vier de hette verdrijven/ eer soude het Ijs t'gevroosen doen dooyen/Ja eer sou de geheele Natuer veranderé/eer Godt zijne barmhertichept soude verlaten/ ende sich niet soude erbermen/ over de gene die bij hem (latende haer t'quade hertelijck berouwen) met gelovige herten genade soecken.

M O dat alle Mensché uytter herten/dat alsoo bekenden/ eñ haer van gantscher zielé (gelijck ghy nu) tot God bekeert hebbende afstant deden van alle haer overtredinge/ende sonden/houdende alle Godes geboden/ (hem gebenedijt liefhebbende van geheler Zielen/ ende van gantscher herten/ende haren Naesten als haer selve/ende dat ick daer voor eeuwich soude verdoemt zijn / ende inde Helle branden/so soude ic mij doch de ghelucksalichste achten/want ziet der vlammen smerte / soude myt telken eñ gestadelijck doen gedencken / het heyl eñ de salichept die alle Menschen ghescheet ware/ dat soude dan in mijn herte baren soo onbegrijplijcken vreucht / dat ick niet en soude gevoelen de pijne der Hellen/ nu wel/ hoe wel het niet in mijn macht is / allen Menschen te kennen te geven / ende te doen verstaen de goethept des Heeren/ op dat sij zijne weldadichept / ende lieve vrientlijckhept kennende/hem gebenedijt mochten lieven ende genieten : soo wil ick mij nochtans beneirstigen/om soo veel ick kan / de selve soete vrientlijckhept mijns Godes/den Menschen bekent te maken/op dat doch ten minsten / eenige uyt veelen/die noch mochten smaken/daer begeerlijck na haken / ende alsoo (als ghy nu) daer van mogen verzaet worden. Ende de wijle ick dan nu (O mijn lieve broeder (mijner Zielen weergade) aen u (door des Heeren ghenade) t'mijne hebbe gedaen alsoo dat ghij nu van Gode geleert zijnde/ mij om u te leeren of vermaenen niet meer en behoeft / so wil ick (u Gode bevelende) mij keeren tot ander Arme verdoolde schapé/door hare sonden van Godt af-gedwaelt ende gescheyden sijnde/ende besoecké of ic haer soude mogé nut zyn / ende behulpich/op datse

haer

haer weder tot haren Heere bekeerden/ die sy trouloslijck (door der sonden starrende lust bedrogen zijnde) hebben verlaten.

A V O Ja/ mijn alder-liefste ende Vaderlijcke Broeder / ic wil van gelijcke doen/ ooc niet meer so bekommert sijn over het minste (dat is lichaemlijc voetsel) maer dien G O D T die ic het meest toe-vertrouwe/ Ja die mij t'selve altede heeft gegeven/ het minste ooc bevelen / Spijset G O D T de Vogelen/ diemer tien om eenen Penninck soude konnen kopen / ende alle Dieren die om der Menschen wille geschapen ende gemaect sijn/ hoe-veel te meer sal G O D T den mensche (die tot sijnen beelde geschapen is) versorgen/ siet de genade G O D T S is mij doch noch te over-vloedich/ ic hebbe tot nu toe noch gehat/ of Butter/ of Kaes/ Vis/ Vlees/ of eenighe andere toe-spijze tot mijn Broodt te eeten / ende hebbe noch door-gaens ooc Bier gedroncken: Maer om dat ic't juyst niet zoo over-vloedich hadde/ als ick wel plaecht/ ende datter als wij geeten hadden/ niet meer over-schoot als wij dat mael verteert hadden / so docht mij ic most haest gebrec lijden/ ende vertroude G O D T niet/ dat hij Morghen / soo-wel Spijse verleenen soude als Heden: Maer nu vinde ic mij door des Heeren Ghenade anders gemoet: Want al leyde mij de Heere in een dorre Woestijne / daer Water noch Broodt voor-handen en ware/ so wilde ic nochtans vastelijc geloven / dat mij de Heere veel eer soude Broodt vanden Hemel senden / ende upt de drooghe Rot-steenen Water soude doen vlieten/ dan hij (Al-goedt) mij soude laeten van Honger of Dorst bederven: Ooc ist mij genoch / so ic maer droog Broot te eten ende Water te drincken en hebbe/ ende en begere van G O D T niet meer: Hebben haer de Heyligen Godes daer-mede niet vernoecht? Wat At Moises/ met al de Heylighe ende Godt-lievende Mannen (die de Heere daer noch onder den Kinderen Israels hadde) veertich Jaer lang inder Woestijne / als Broot? Wat was haeren Dranck anders als Water? Soude ic mij dan (die verdient hebbe Aerde te eten) daer-mede niet vernoegen? Isset dan niet ghenoch om 't Leven bij te houden? Ende ic mij also generende / sal niet alleen wat tijts over houden/ om mijnen Bedruckten/ Siecken/ Gevangen/ ende gebreckigen Naesten te gaen vertroosten/ ende in hare Kranckheyt dienen / maer ooc sal mij noch al over-schieten / om de gene die ick sie noot-druft gebrec te hebben/ wat mede te deelen: Ende u mijn Alder-liefste Broeder/ wil ic van geheeler Herten bedancken: Hoe sal ic u doch vergelden de wel-daet die ghij aen mij hebt gedaen?

M Och mijn anderde Ic/ swijcht van vergelden/ G O D T ist Loon/ Jae uwe wel-stant ende Salighe bekeeringhe/ is mij woecker over woecker/ doch wat ist doch dat ic gedaen hebbe? niet altoos/ isser iet goets ende heylsaems gedaen/ daer-van moet Godt den Prijs sijn/ want niet ic/ maer hij (Gebenedijt) door mij dat heeft gewrocht: Isser iet anders als recht gedaen of ghesciedt bij mij/ dat is allen mijn werck ende mij toe te schrijven.

A V Och ja dat is seker/ is ons iet toe te schrijven dat is quaetheydt/ zonde/ ende schande/ maer 't goede ende Heylige dat in ons is / daer van komt de Eere alleen tot onsen Godt/ die 't selve in ons is en doet. Laettet ons nu upt herte vrolijckhz tot een beslupt onses (door Godes genadigē zegen mij zalige) t'samenspreekens/ den Al-goeden G O D T onsen lieven Vader eenen Lof-sang singhen/ soo mach elck onser sich daer-na vlijtelijck begheven tot sijn Ampt om sijn ontfangen Pont met hondert-voudige woecker den Heere te mogen toebrengen.

M Dat behaecht mij/ want siet/ dat sijn mijner Sielen Bankettē/ den Heere

te loven

te loven / ende sijnen Heylighen Name te prijsen : Laet ons dan Singhen den 103. Psalm / ende vrolijcken Lof-sang Davids.

AV Dats mij seer lief / die dient rechts t'onsen proposte: Ja als of den Heylighen Propheet David bij onse t'samen-sprake gheweest hebbende / den selven tot Slot van dien gemaeckt hadde.

M ende A V Zinghen den 103. Psalm ende Lof-Sang Davids.

MYN Ziele wil den Heer met Lof-sangh' prijzen,
Al wat in mij is, moet hem Eer bewijzen,
End' zijnen Heylghen Naem loven met vliet.
Wilt hem prijzen end' roemen onbeladen,
O ghij mijn Ziel looft des Heeren wel-daden,
Die ghij ontfanghen hebt, vergeet die niet.

2 Looft hem die door zijn goetheyt hooch verheven,
De zonden al u gantschlijck heeft vergheven,
End' u gheneest van u ghebreken groot.
Prijst hem, die u heeft vrij gekocht u leven,
Van der Doot, de welck u zeer heeft doen beven,
Die u nu omringt met Ghenade bloot.

3 Die uwen Mondt vol-maeckt met goet end' vreuchden,
End' u jonck maeckt, end' daer toe oock vol jeuchden,
Alzoo men den Arent jonck werden siet.
Hij is de Heer, die ghedenckt t'allen tijden,
Ghenadelijck hen die hier onrecht lijden,
Dat recht is te doen in al haer verdriet.

4 Hij heeft Mosi dat wij niet zouden dwalen
Zijn Weghen verklaert end' willen verhalen,
Israel heeft hij ghetoont zijn doen al.
Hij is een Heer Barmhertich end' zeer goedich,
Hij vergheeft haest, end' is tot toorn lang-moedich,
Volmaeckt in goetheyt, t'welck hij blijven zal.

5 Het is wel waer, dat als wij ongheſtadich
Hem vergrammen, zo ſtraft hij ons ghenadich,
Nochtans blijft hij niet verſtoort langhen tijt.
Hij handelt met ons niet na onze zonden,
Hij is vrientlijck, end' ſtraft tot ghenen ſtonden,
Ons na verdienſt, maer ſchelt ons alles quijt.

6 So hoogh' als de Hemel ſtaet van der Eerden,
So groot is zijn goetheyt, hen die aen-veerden
Die Heylighe vreeze zijns Woorts voortaen.
Veel wijder dan 'tOoſte klaer is gheſtanden,
Vanden Weſten: zo heeft zonden end' ſchanden,
Onſ GODT van ons uyt Ghenaden ghedaen.

7 Ghelijck een Vader hem plecht te erbarmen
Over zijn Kint, zo wil hem Godt ontfarmen,
Over hen, die hem vreezen int gemeyn.
Wat de Menſche zij dat bekent de Heere
Hij weet oock wel, dat wij vol van oneere,
Niet anders zijn dan Stof end' Stanck onreyn.

8 Als Gras end' Hoy is hier des Menſchen leven,
Die Heerlijck bloyt zijnd' een wijle verheven
Als een ſchoone Bloeme ſtaend' op dat Velt:
Maer als de Windt een-mael daer over drijvet,
Zij vergaet haeſt. zo dat niet langer blijvet,
Haer plaetſe daer zij voormaels was gheſtelt.

9 Maer Godts Barmhertićheyt zal Eeuwich dueren,
Hen die hem vreezen, end' tot elcker uuren,
Over's Kints Kint blijft zijn gerechticheyt
Dien die zijn Bondt houden zonder afwijcken,
Die zijnen Wille ſteedts doen deſghelijcken,
Uyt ſ'Herten gront met aller vlijticheyt.

10 GODT heeft zijnen Stoel vaſtelijck bereydet
Inden Hemel. end' zijn Rijck uyt ghebreydet,

Den welcken alles onderworpen is.
Dies looft hem ghij Enghelen sterck in Krachten,
Ghij die daer uytricht met vliedt end' met machten,
Zijn bevel met haest end' met vreucht ghewis.

11 Looft den Heer alle ghij Hemelsche Scharen,
End' maeckt hem groot gij zijn trouwe Dienaren,
Die zijnen wille tot aller tijt doet.
Wilt al zijn doen over al Heerlijck loven,
End' ghij mijn Ziel wilt den Heer van hier boven
Altijt groot maken met Hert end' gemoet.

M O welcke Godlijcken lof-sang/ O hoe soet sijn des Heren wegen/ ende welcke vreucht isset sijne heyligen name te prijsen: noyt mijn dagē gevoelde ick sulcken vrolijckheyt in mijn herte/ och dat alle Menschē wisten dat den Heere te vreesen ende zijn verbont ende geboden te houden/ soo Lieflijck so soet en̄ so vermaecklijck ware/ o hoe haest soudēse des werelts pijnlijcke last van hare schouderen worpen/ ziet al de vreucht die ick oyt ende al mijn levē door (des Werelts lustē hanterende) hebbe genotē/ op een gesmoltē zijnde/ is doch niet van verdriet in vergelijckinge der vreucht/ die ick nu in mijn Herte gevoele/ Jae men soude om de selve een uere te smaken/ 1000 Jaer willē inder Hellen brandē: O belachlijcke ende wederom beweenlijcke dwaesheyt der Menschen/ datse doen/ tgheen pijnlijck ende swaer is/ niet tegenstaende Godt hun daerom met der eeuwiger helscher pijnen te straffen dreycht/ ende niet en willen doen/ tgene soo zacht/ so vermaeckelijck/ ende soo lieflijck is (Ja zondt niet? tis de Liefde self/ te weten 'tgheen Godt haer gebiet) hoe-wel GODT belooft/ die sulcx doen de eeuwige salicheyt te sullen schencken. Ja dat (GODT teghen hoorsamen) is de salicheyt selfs: soo is oock het hanteren der Werelltscher Swijn-vreughden/ selfs de verdoemenisse/ ende een pijnlijcke straffe/ voor al de ghene die hare quellust hanteren. Wel te recht klaecht de Heere over dese dwaesheyt der Menschen: ende versta nu levendich tgeen ick wel menich-mael gehoort ende gelesen hebbe/ sonder verstant/ daer de Heere seyt: Wel aen alle ghij die doorstich zijt/ Komt herwaerts ten water/ ende ghy die geen gelt en hebt/ komt herwaerts/ koopt ende etet/ komt herwaerts ende koopt sonder gelt/ en̄ om niet/ beyde wijn en̄ Melck. Waerom telt gij lieden Gelt henen/ daer geen Broot en is/ ende uwen arbeyt/ daer ghy niet sat worden en konnet? hoort mij doch toe/ ende etet het goede/ soo sal uwe Ziele in wel-lust vet worden. Wist ic oyt dat de gebodē des Heeren te houden (dat Godt van gheeler Zielen ende den naesten als sich selven lief te hebben is) soo soeten hemel-spijse der Zielen was/ ende dat Godt die soete Melck ende Hemelschen Wijn/ om niet/ ende so veel men begeerde een ieder wilde schencken: O dat weet ick nu/ wisten doch alle Menschen met mij/ ende wilden zij doch eenmael bekennen dat den draf/ Ja het droombroet/ der Aertscher wellusten/ even soo weynich de Ziele kan versaden/ als een geschildert vier eenē Ketel

kondt

koudt Water kan doen ziedẽ: wat doet elck-er moyte om dit Niet (Ja dit quaet dats erger als niet) te verkrijgen.

Ic hebbe voor 8 of 10 dagẽ/ van de ſingers die op ſtraet ſingen/ een blat liedekens gekocht/ daer op is een Liedeken/ daer in had ic doen luſt/ om datter op 3 verſcheyden wel-luydeñ voyſẽ wert geſongen/ maer nu begin ick/ te dencken op zijn inhout ende zin (die ick doe als maer omt gheluijt ſinghende niet en verſton)te mercken/ dat het ſtichtelijck is/ eñ rechts dient ten propooſte/ ick ſalt krijgen. Siet daer ick bid u l. laet ons dat noch eens t'ſamen ſingen/ want ick't nu met beter verſtant/ luſt/ ende ſmaeck/ als voor-heen geſchiet is ſal doen/ ende bidde u l. mij niet qualijck af te nemen/ dat ick u l. dus lang ophoude.

M O neen/ 'tis mij ſeer lief/ eñ ick ſie met groote verwonderinge/ ende geen kleyne vreucht/ uwen grooten iever. Laet mij eens zien beliebet u l.

A V Hout daer/ ick kant al van buyten u l. ſalt mogen inde hant houden om daer upt te ſingen.

M Ick kan dit Liedeken oock wel/ ende ben verwondert hoet in Druck comen is. Nu op welck voyſe ſingt dijt lieſt/ op den ſtem des 130 Pſalms of nae geluyt van Wilhelmus van Naſſouwe. of op den voys van: Van Lief te zyn verſcheyden.

A V T'gelt mij gelijcke veel.

M Mij oock/ ick ſalt dan aenvangen te zingen een-toonich met dat: Van Lief te zyn verſcheyden.

M ende A V.

DAn Goddelijcker vreugde,
Wil ick zingen een Liedt:
Want de vreugd zonder
Deugde,
Is int wezen verdriet:
Al ſchijnt zij voor d'onwijſen,
Bevallijck ende zoet:
Nochtans zal ick bewijzen,
Dat z'is bitter als Roet.

Op dat gijt dan ſout mercken,
Lichtelijck end' bequaem,
Laet ons den Menſch aenmercken,
In Ziel ende Lichaem:
Soo gij nu moſt verliezen,
Sekerlijck een van twee,
Welck ſout gij doch verkieſen,
Te behouden met vree?

Soo gij de Ziel liet ſterven,
So moſt het Lichaem wis,
Ter zelver ſtont bederven,
Want de Ziel't leven is:
Maer al liet gij beroven,
t'Lichaem der Zielen Kleet,
De Ziel kond noch hier boven,
Eeuwich zijn ſonder leet.

Ziel end' Lijf zijn van waerden
Verſcheyden boven maet,
t'Lichaem is vander Aerden,
De Ziel van Godt uyt-gaet,
De Ziel kan niet bederven,
Want ſy is Goddelijck,
Het Lichaem moet bederven,
Want het is Aerd en Slijck.

Daer heb ick nu beweſen,

Dat t' Lichaem snoder is,
Dan 't Goddelijcke wesen,
Twelck inde Ziele is,
Hoe soude dan de zonden,
Den Mensch verblijen iet,
Die de Ziele door wonden,;
En t' Lichaem doen verdriet?
Een Dronckert *weet voorzeker*
Als hij des Avonts laet;
Geleegt heeft meen'gen Beker,
Dat hij dan met der daet,
Zijn Lichaem vint beladen,
Met pijnen over-al.
En dickwijls t'zijner schaden,
Uyt-Braackt zijn bitter Gal.
De Nijdige *met smarte,*
Ghestadelijcken knaegt,
Uyt spijt zijn bloedigh Harte,
End' wort noch niet beklaegt,
De Hoog-vaerdige *Menschen,*
Hebben stadig verdriet,
Alsmen hun na haer Wenschen,
Geen grorte Eere biedt.
Oock de Onkuysse *Dooren,*
Door hare Geylheyt quaet,
Krijgen dickwils klap Ooren,
Dan weten zij geen raet,
Anders dan te verdragen,
Bitter Pock-drancken fel,
En zo Eyndens' haer dagen,
In Schand pijn en gequel.
Sou ick hier Al verhalen,
Hoe zoud' haer Dienaers loont,
Den tijt zoude my falen,
Dus moet nu zijn betoont,
Hoe deugd verblyt met vreugde,
All' haer dienaren goet,
En hoe t' hebben van deugde,
Brengt tot 't Opperste goet.
Die matelijck gebruycken,
Den Wijn soet ende Klaer,
Die sal hy doen ontluycken,
Met vreugde het gebaer,
Oock die de Geylheyt schouwen,
End' een Lieve Huys-vrou,
Naer Gods in-stelling trouwen,
Worden bevrijt van rou,
Veel Kinderen sy krijgen:
Door Godes zegen' soet,
Die als spruyten opstijgen,
Van Olijf-Bomen goet,
Die oock haer even Mensche,
Als haer selfs hebben waert,
Die Scheppen vreugd' nae wensche,
In haers naesten wel-vaert.
D'ootmoedige die leven,
Gestadelijck in rust:
So sy niet zijn verheven,
Int laeg hebben sy lust,
Haer wil sy willig stellen,
In Godes wille goet.
Nergens in sy haer quellen,
Maer zijn gelijck van moet.
't Bestaet bij haer in weten,
Dat Godes goetheyt wis,
Door wijsheyt ongemeten,
t' Best beter bekent is.
Dan haer en noch daer neven,
Dat Godt haer t' beste goet,
Al veel liever wil geven.

Danzijt ontfangen vroet.
Hoe connen, d'sulcke treuren,
Want t'geen sy wenschen bly,
Siens haer stadich g'beuren,
Van sorg sijn sy gants vry.
t'Opperste goet sy erven.
En verkrygen altijt,
Int leven end' int sterven,
Godt haer alleen verblyt.
Want sy sekerlijck weten,
Dat Godt is t'Hoogste goet,
Syn Liefde ongemeten,
Geeft haer in overvloet.
Sich-zelven en haer luste:
Alleen naer Godt verlanckt,
Des in Stadige ruste,
Wort Godt van haer gedanckt.

A V Hoe naeckt blijckt daer den onderschept tusschen die twee Diensten of Jocken/naemlijck des Vleesches ende des Duyvels/ende des Geestes/ende Christi/ hoe pijnlijck/ hoe swaer (oock stedes zijn eygē strafbarende) blijckt het Jock ende den Dienst der zonden: noch al verswegē de Eeuwige Helsche pijne die haer nae-volgt/ wederom hoe zoet ende vermaeckelijck blijckt daer het Jock Christi/ ende der Deugdē/ oock zijn eygen loon barende/ behalven dat GODES weldadige goedertiernheyt noch heeft belooft te schēcken / de onverwelckerlijcke Kroone der eeuwiger geluck-salicheyt / allen die gene / die dese zoo lustige hanteringe der Deugden Verkiesen. u l. segt verwondert te zijn dat het in Druck is / ende daer beneven zie ick dat het u l. van buyten kan: daerom laet ick mij voorstaen dat u l. t'selve hebt gedicht/ heb ick in mijn dencken ongelijck?

M Ist u l. niet genoch/ dat het ghemaeckt is / al en weet u l. Juyst niet bij wie. Doch zoot iemant qualijck berispte/ende met onwaerheyt beklagde: ick soude t'selve wel/ende met waerheyt verantwoorden / als oock dit dat hier neven staet/dats heel kort/ kon dij die Voys.

A V Ja mijn lieve Broeder / soud' ic niet/ in alle sulcke on-eerlijck Liedekens heb ick leyder mijn behagen gehat (Eeuwige lof sij GODT diet nu met mij heeft verandert / zoo dat ick mach zeggen zulcx geweest te zijn) gelijck dat is op welckens Vois het wert ghesongen: Ick ben zeer lustich (tis oock kort) dat noch te zingen/ende dat niet alleen om dattet u l. (als oock het eerste) heeft gemaeckt/maer om dattet oock t'onsen Propooste dient / ende daer mede sal ick u l. hoochlijck bedancken / ende niet langer op houden/ kan u l. de Voys?

M Neen niet wel/ick heb alleen de woor-deelen aengetelt / int maken: ende was dit mijn oirzaeck / daerom ick't op de wijse van een zoo ongheschickten Liet maeckte/ Ick hoorde dat het selve oncuysche Liet) wert gezongē/ bij verscheyden Dochters van mijne kennisse/ende als ick haer daer over berispte / ende seyde dat den Dochters niet en betaemde dan tucht / ende Eerbaerheyt / zoo wel in woorden als in wercken / ende geensins zulcke oneerbare Liedekens te zingen: zoo verschoonden zij haer doorgaens ende seyden / dat het haer om den Voys te doen was/ende niet om de woorden/ daerom bestont ick (dewijle alle Voisen in haer selven doch even goet zijn (te weten middelbaer / dats noch goet

 noch

noch quaet) Dit Liedeken op die Voys te maken/ op dat zy-liede/ zoo'se doch die Voys vlijtighen zingen/ mochten wat stichtelijcx ende tot haer vermaninge ende verbeteringe dienende zingen/ ende alsoo niet alleen lust Scheppe in't hooren des geluyts (twelck sonder eenen stichtelijcken zin/ doch maer eene Kintsche ijdelheyt is) maer oock mochten vrucht verkrijgen/ door't verstaen vanden sin/ ende heeft u l. lust t'selve te zingen/ ick sal u l. wel volgen/ begint.

A V Dat sal ick doen. Mijn zoete Lief en I

A V. ende M.

SO wie de Zonde mint/
Die moet Gods Vijant wesen/
Niemant kan zijn Gods Kint/
Dan die de Zond misprezen/
Hier haet/ end' laet/
End' goet doet sonder vreesen/
Dus u wacht/ Dach end' Nacht/
Want Zondigen seer verblint.

Doch die door vrees van pijn/
De Zond' ongaren laten/
End' vliden inden Schyn/
ten sal haer al niet baten/
Te zy/ dat Zy/
Goet doen uyt aller maten/
Harer kracht/ ende macht/
Gants welig/ uyt liefd' Divijn.

Die oock door hoop van loon/
Goet doen om vreugd' te erven/
Zullen des Hemels Kroon/
Als Huerlingen al derven/
Alleyn/ die reyn/
Veel liever zouden sterven/
Dan zy't Quaet/ metter daet/
Souden doen om Gaven schoon.

Maer die uyt Liefd' alleyn/
Tot Christum hoog verheven/

End' den Naesten gemeyn/
De Zond' hier gants begeven/
En Deucht/ van Jeucht/
Hanteren al haer leven/
D'sulcke zal/ Christus al/
Het syne maken gemeyn.

A V SALT gaen met den Menschẽ na luyt deses Lietes (gelijc't onghetwijfelt zal) och hoe veel zullender dan zonder haren waert bevinden gerekent te hebben: want ziet daer hoortmen: dat ofmen nu de Zonde uyt vreese voor de straffe der verdoemenisse/ al schoon vermijdden/ ende na-lieten/ Ja of men de deugde/ op hope van te zullen ontfangen 'tloon der eeuwiger zalicheyt/ al hanteerde/ dattet noch al niet met allen en is/ ende dat die sulcx doen/ noch al maer zijn/ of slach vreesende Knechten/ of loon-suchtige Huerlingen/ die int huys des Heeren niet blijven en zullen: ten sy datse van knechten huerlingen geworden zijnde/ daer uyt in kinderen veranderen/ ende alsoo Godt selve/ ende niet zijne (Godes) gaven/ om haer selfs nuts wille lieven/ maer O leyder/ zullen die niet blijven int Huys des Heeren/ de welcke noch door vreese der straffe t'quade vermijden/ ooch degene die door des loons hope aengepoort/ 't goede hanteren: wat salt dan worden metten anderen grooten hoop/ de welcke noch door vreese voor straffe/ als oock door den grooten loon/ niet konnen beweecht worden/ om 't quade te laten/ noch 't goede te doen: wat wil haer seg ick (zoo zij haer niet in tijts bekeeren/ ende zoo zij hare zonde niet voor Godt met warachtich ende hartgrondich berou bekennen/ die haten eñ verlaten/ ende wederom de deugde diese nu vlieden/ ende schouwen (om dat syse waen pijnlijck eñ swaer/ Ja onmogelijc om doen) omhelsen eñ hanterẽ) voor een Groulijck ende verschricklijc oordeel over comẽ: Daer voor haer de goede Godt wil bewarẽ. Oock mij/ eñ u l. met alle Heyligen (Godes getrouwe dienaren) Mont ende wijsheyt geven/ om haer (de Menschen) voor hare ellendige dolinge te waerschouwen/ daertoe ick mij van nu voort-aen van gantscher herten gewillichlijck wil laten gebruycken/ houdende dat voor t'grootste geluck ende den meesten rijckdom deser werelt/ dat ick mocht velen of ten minsten eenige Menschen dienstelijck zijn/ om haer (tot voorderinge des oneyntlijcken geluck) te bekeeren tot Godt.

M Dat voor-nemen is prijslijck/ ende komt allen Christenen toe/ Godt de Milde gever aller volmaeckter gaven/ geve u l. hier-toe zijn Godlijcken zegen/ op dat ghij als een zeer goede Wijn-rancke/ in den waren wijn-stock (Christus) in gegriffit met hondert voudige vruchten/ uwen Heere toe te brengen/ moget bevonden werden/ getrouwelijck gewoeckert te hebben.

A V Dat gunne ick u l. oock/ van soo gheheelder herten/ als mij selven/ ende alle de gene diet met u l. van Gode begeren.

M Jck dancke u l. Godt blijve bij u l.

A V Ende ick u l. noch veel meer/ Godt zij door zijne oneyntlijcke Liefde u ende aller ware CHRISTENEN leyts-man.

M Dat zal alzo geschieden.

EYNDE.